

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

KAMU ALIMLARINDA ETKİN İHALE TASARIMI

Kasım 2001

(Yayın No. TUSİAD-T/2001-11/311)

Meşrutiyet Caddesi, No.74 80050 Tepebaşı/İstanbul
Telefon: (0212) 249 07 23 • Telefax: (0212) 249 13 50

© 2001, TÜSİAD

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK.'nu uyarınca, kullanılmazdan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

ISBN : 975-8458-27-2

Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş.

ÖNSÖZ

TÜSİAD, özel sektörü temsil eden sanayici ve işadamları tarafından 1971 yılında, Anayasamızın ve Dernekler Kanunu'nun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSİAD, demokrasi ve insan hakları evrensel ilkelerine bağlı, girişim, inanç ve düşünce özgürlüklerine saygılı, yalnızca asli görevlerine odaklanmış etkin bir devletin varolduğu Türkiye'de, Atatürk'ün çağdaş uygarlık hedefine ve ilkelerine sadık toplumsal yapının gelişmesine ve demokratik sivil toplum ve laik hukuk devleti anlayışının yerleşmesine yardımcı olur. TÜSİAD, piyasa ekonomisinin hukuksal ve kurumsal altyapısının yerleşmesine ve iş dünyasının evrensel iş ahlakı ilkelerine uygun bir biçimde faaliyette bulunmasına çalışır. TÜSİAD, uluslararası entegrasyon hedefi doğrultusunda Türk sanayi ve hizmet kesiminin rekabet gücünün artırılarak, uluslararası ekonomik sistemde belirgin ve kalıcı bir yer edinmesi gerektiğine inanır ve bu yönde çalışır. TÜSİAD, Türkiye'de liberal ekonomi kurallarının yerleşmesinin yanı sıra, ülkenin insan ve doğal kaynaklarının teknolojik yeniliklerle desteklenerek en etkin biçimde kullanımını; verimlilik ve kalite yükselişini sürekli kılacak ortamın yaratılması yoluyla rekabet gücünün artırılmasını hedef alan politikaları destekler.

TÜSİAD, misyonu doğrultusunda ve faaliyetleri çerçevesinde, ülke gündeminde bulunan konularla ilgili görüşlerini bilimsel çalışmalarla destekleyerek kamuoyuna duyurur ve bu görüşlerden hareketle kamuoyunda tartışma platformlarının oluşmasını sağlar.

TÜSİAD Parlamento İşleri Komisyonu bünyesinde faaliyet gösteren, başkanlığını Komisyon üyesi Şafak Alpay'ın yürüttüğü Kamu Alımları Çalışma Grubu'nun koordinatörlüğünde hazırlatılan "Kamu Alımlarında Etkin İhale Tasarımı" başlıklı bu çalışma, DPT Planlama Uzmanı Uğur Emek tarafından yazılmıştır.

Kasım 2001

ÖZGEÇMİŞ

Uğur Emek

1964 Emirdağ/AFYON doğumlu olan Uğur EMEK, 1985 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Bölümünde lisans eğitimini tamamlamıştır. 1996-97 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri'nde North Eastern Üniversitesinde "İktisat Politikası ve Planlama" üzerine yüksek lisans yapan Emek, halen Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümünde doktora programına devam etmektedir.

Emek, 1989 yılından bu yana Devlet Planlama Teşkilatında Planlama Uzmanı olarak görev yapmaktadır. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Rekabet Hukuku ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Koordinatörlüğü görevinde de bulunan Emek, OECD bünyesindeki Rekabet Hukuku ve Politikaları Komitesinin ve DTÖ bünyesindeki Ticaret-Rekabet Çalışma Grubunun çeşitli toplantılarına 1998 yılından bu yana DPT temsilcisi olarak katılmıştır.

Emek'in, rekabet hukuku ve politikaları, düzenleyici iktisat, ihale teorisi ve uygulamaları, finansal iktisat, uluslararası tahkim, kamu hizmeti imtiyazı, altyapı hizmetlerinin serbestleştirilmesi ve özel sektörün katılım yöntemleri (özelleştirme, YİD, Yİ, kamu-özel sektör ortaklığı v.b.) alanlarında yayınlanmış kitap, makale ve tebliğleri bulunmaktadır.

SUNUŞ

Kamu kuruluşlarının mal, hizmet ve yapım işleri alımları bir taraftan kamu harcamaları diğer taraftan da ülke ekonomisi içerisinde önemli bir paya sahiptir. Kamu harcamalarının etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi hem kamu tasarruflarına olumlu katkıda bulunacak hem de vergi mükelleflerinin parasının gerçek değerinde harcanmasına ve dolayısıyla ekonomide kaynakların optimal olarak tahsis edilmesine yardımcı olacaktır.

Bu noktadan hareketle, kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanımının sağlanması için kamuoyunun denetimine açık, teklif sahipleri arasında haksız ayrımcılık yapılmasına imkan vermeyen, rekabetçi ve saydam bir ihale sistemi oluşturulması konularında görüş ve öneriler hazırlamak amacıyla TÜSİAD bünyesinde 1996 yılında "Kamu İhaleleri Çalışma Grubu" oluşturulmuştur. Çalışma Grubu, Devlet İhale Kanununda (2886) değişiklik yapılmasına (TÜSİAD, 1996) ve daha sonra da Maliye Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından birlikte hazırlanan Kamu İhaleleri Kanun Tasarısı Taslaklarına yönelik görüş çalışmaları (TÜSİAD, 2000) hazırlanmıştır.

TÜSİAD Kamu İhaleleri Çalışma Grubu faaliyetlerinin bir devamı olarak, hem uygulanmakta olan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının yapısal reformlar kısmının önemli bir bölümünün tamamlanması hem de Avrupa Birliği'ne tam üyelik için gerekli mevzuat uyumunun adımlarından birisinin gerçekleştirilmesi amacıyla hazırlanan Kamu İhaleleri Kanunu Tasarısının, ihale teorisi ve dünya uygulamaları çerçevesinde değerlendirilerek çağdaş gelişmelere açık, saydam ve rekabetçi bir kamu ihale sistemi oluşturulmasına katkı sağlamak amacıyla bu rapor hazırlanmıştır.

Diğer bütün çalışmalarda olduğu gibi bu rapor da sadece yazarının katkılarıyla ortaya çıkmamıştır. Bu nedenle raporun hazırlanması aşamasında çeşitli açılardan yardımlarını esirgemeyenlere teşekkür borçluyum. Öncelikle, TÜSİAD Kamu İhaleleri Çalışma Grubu'ndaki verimli tartışmalarımızda yorum ve değerlendirmeleriyle önemli katkılar sağlayan Çalışma Grubu Başkanı TÜSİAD üyesi Sayın Şafak Alpay ile Çalışma Grubu üyesi TÜSİAD üyesi Sayın Oktay Varlıer'e ve görüşleriyle katkıda bulunan diğer üyelere; teşekkür ediyorum. Çalışma Grubunun birikiminin bu çalışmaya destek sağlaması amacıyla çeşitli bilgilere ulaşmama yardımcı olması ve raporun hazırlanmasını titizlikle koordine etmesi nedeniyle TÜSİAD Parlamento İşle-

ri Komisyonu Raportörü Sayın Mehmet Serkan Ersöz'e teşekkür ederim. Raporun hazırlanması aşamasında bilgilerini benimle cömertçe paylaşan Türkiye İnşaat ve Tesisat Mütahhitleri İşveren Sendikası Genel Sekreteri Sayın Necati Ersoy ve Hukuk Müşaviri Sayın Derya Karademir'e; kamu ihaleleri konusundaki değerli arşivini açan Planlama Uzmanı Sayın Özlen Kavalalı'ya; redaksiyon aşamasındaki yardımlarından ötürü Planlama Uzmanı Sayın Hasibe Işıklı ile Planlama Uzman Yardımcıları Sayın Halime Karaosmanoğlu ve Sayın Tarık Mete Canga'ya teşekkür ederim. Yardımını esirgemeyen herkese teşekkür ederken, bu aşamada, raporun bütün sorumluluğunu yazar olarak bana ait olduğunu ve Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) görüşlerini yansıtmadığını özellikle belirtmek isterim.

Kasım 2001

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	15
1. GİRİŞ	27
2. DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ KAMU ALIMLARI ANLAŞMASININ BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİ	33
2.1. DTÖ Kamu Alımları Anlaşması'nın Temel Özellikleri	36
2.2. DTÖ Kamu Alımları Anlaşmasının Kapsamı	36
2.3. İhale Usulleri	37
2.3.1. Açık İhale	38
2.3.2. Belli İstekliler Arasında İhale	38
2.3.3. Tek Alıcıdan Temin	38
2.3.4. Pazarlık Usulü	38
2.4. İhale Süreci ve Kazanan Teklifin Seçimi	39
2.5. Saydamlık	40
2.6. Gelişen Ülkeler İçin Özel Kurallar	40
2.7. Offset Uygulamaları	41
2.8. Gözden Geçirme ve Anlaşmazlıkların Halli	41
3. AVRUPA BİRLİĞİ KAMU ALIMLARI DİREKTİFLERİNİN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİ	43
3.1. Direktiflerin Amacı	45
3.2. Direktiflerin Kapsamı	46
3.3. Alım Yöntemleri	46
3.4. Kamu Alımlarının İlanı	47
3.5. Tekliflerin Verilmesi	47
3.6. Tedarikçi veya Müteahhitlerin Yeterliği	48
3.7. Tekliflerin Değerlendirilmesi	48
3.8. Teklif Sahiplerinin Bilgilendirilmesi	49
3.9. Gözden Geçirme ve Anlaşmazlıkların Halli	49

3.10. AB Kamu Alımları Direktiflerinde Değişiklikler	50
3.11. Konsolide Direktif Taslağı	51
3.12. Konsolide Direktif Taslağının Getirdikleri	51
3.12.1. Teknik Diyalog	52
3.12.2. Çerçeve Anlaşmalar	52
3.12.3. Elektronik Alım Yöntemleri	53
3.12.4. Teknik Şartnameler	53
4. MAL, YAPIM İŞLERİ VE HİZMETLERİN ALIMI ÜZERİNE	
UNCITRAL MODEL KANUNUNUN BELİRLEYİCİ TEMEL ÖZELLİKLERİ ...	55
4.1. Model Kanunun Amacı	58
4.2. Model Kanunun Kapsamı	58
4.3. Model Kanunun Çerçevesi	59
4.4. Model Kanunda Alım Yöntemleri	60
4.4.1. İhale Usulü	60
4.4.2. Hizmet Alımlarında Temel Yöntem	61
4.4.3. İki Aşamalı İhale, Teklif İsteme, Rekabetçi Pazarlık	61
4.4.4. Belli İstekliler Arasında İhale Usulü	62
4.4.5. Maliyet Tahmini İsteme ve Tek Kaynaktan Temin	63
4.5. Tedarikçi veya Müteahhitlerin Yeterliği	63
4.6. Kamu Alımlarına Yabancı Tedarikçi veya Müteahhitlerin Katılımı	63
4.7. İstisnai Usullerin Uygulanmasında Ön Onay	65
4.8. Gözden Geçirme ve Anlaşmazlıkların Halli	65
4.9. Tutanak Tutulması	66
4.10. Diğer Hükümler	67
4.11. Model Kanunun Uygulanması İçin Yeterli İdari Kapasite	67
5. TÜRKİYE UYGULAMASI: KAMU İHALE KANUNU TASARISI	69
5.1. Kamu Alım Sisteminin Genel Bir Değerlendirmesi	71
5.1.1. Harcamaların Planlanması ve Bütçesi	71
5.1.2. Alım (İhale) Yöntemleri ve Tekliflerin Değerlendirilmesi	72
5.1.3. Alım Kararlarının Gözetim ve Denetimi	73
5.1.4. Alım Sözleşmelerinin İcrası	74

5.2. Kamu İhale Kanunu Tasarısının Getirdikleri	75
5.3. Kamu İhale Kanunu Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi	77
5.4. Kamu İhale Kanunu Tasarısının Maddeler İtibariyle Değerlendirilmesi ...	79
KAYNAKÇA	103
EK 1. Kamu Alımları Konusunda Karşılaştırmalı Özet Bilgiler	107
EK 2. 24 Mart 2001 Tarihli Resmi Gazetede Yayımlanan "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı"nın Kamu İhaleleri Bölümü	137
EK 3. UNCITRAL Model Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Hizmet Alımlarında Temel Yöntem	141
TABLO 1. DTÖ Çoklu Kamu Alımları Anlaşması İçin Üye Ülkelerin Bildirdiği Eşik Değerler.....	147
TABLO 2. Kamu Kuruluşlarının İhaleye Konu Harcamaları	148
TABLO 3. Kamu Yatırımlarının Gelişimi	149
TABLO 4. Kamu Kuruluşlarının İhaleye Konu Harcamalarının Dağılımı	150

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

APEC: ASIA PASIFIC Economic Cooperation

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu

BİB: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

EC: European Commission

DİK: Devlet İhale Kanunu

DSB: Dispute Settlement Body

DTÖ: Dünya Ticaret Örgütü

FTAA: Free Trade Area of Americas

İDT: İktisadi Devlet Teşekkülü

KAA: Kamu Alımları Anlaşması

KİK: Kamu İhaleleri Kurumu

KİKT : Kamu İhale Kanunu Tasarısı

KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsü

MB: Maliye Bakanlığı

NAFTA: North America Free Trade Agreement

UNCITRAL: United Nations Commission on International Trade Law

YÖNETİCİ ÖZETİ

GENEL DEĞERLENDİRME

Etkili bir kamu alımı sistemi ve uygulaması bütün ülkeler için önemli olmakla beraber, bu ihtiyaç özellikle Türkiye gibi gelişen ülkelerde önemini daha fazla hissettirmektedir. Çünkü gelişen ülkelerde hem gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında kamu harcamaları iktisadi faaliyetin önemli bir kısmını oluşturmakta hem de kamu açıklarının makro ekonomi üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Türkiye’de kamu kuruluşlarının mal ve hizmet alımları yaklaşık GSMH’nın yüzde 11-12’si civarındadır (yaklaşık 22-24 milyar ABD doları). Ancak, bu rakam değerlendirilirken son yıllarda artan kamu açıkları (ya da kamu kaynaklarının azalması) nedeniyle kamu yatırımlarının GSMH içindeki payının hızla azalması da göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer bir deyişle, kamu yatırımlarının iktisadi ve sosyal kalkınmanın gerektirdiği seviyelerde gerçekleşmesi durumunda bu oranların daha yüksek seviyelerde olacağı aşikardır.

Daha da önemlisi, bu harcamaların önemli bir kısmının ekonomik ve sosyal kalkınma sürecinde önemli bir rolü olan yatırım projeleriyle ilgili olmasıdır. Son yıllarda giderek artan kamu açıkları nedeniyle eğitim, sağlık, adalet gibi devletin asli hizmetlerine ayırdığı kaynakların GSMH içindeki payı giderek azalmaktadır. Bu alanlara yapılan yatırımların payını artırmak için kamu gelirlerinin GSMH içindeki payını vergi ve özelleştirme gibi doğrudan gelir kalemleriyle artırmanın yanı sıra harcamalarda etkinlik sağlayarak maliyet düşüşü ve/veya kalite artışı gibi dolaylı olarak da artırılması gerekmektedir.

Türkiye’de kamu alımları sistemini düzenleyen mevzuat 1983 yılında yürürlüğe giren 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu (DİK) ve bu Kanuna göre çeşitli tarihlerde çıkartılan Bakanlar Kurulu Kararı ve yönetmeliklerdir. 1983 yılından bu yana kamu alımları konusunda uluslararası gelişmelerle uyumlaştırılmayan DİK modern gelişmelerle paralellik sağlamayan düzenlemeler içermektedir. Örneğin, birim fiyattan fiyat kısımlı yapılması, ikincil mevzuatın hazırlanmasında genellikle sadece yapım işlerinin göz önünde bulundurulması ve mal/hizmet alımlarının da bu anlayışla tasarlanması, yapım işlerinde yüklenicilerin yeterliğinin tayininde karne uygulaması DİK’in zayıf yanlarını oluşturmaktadır. Kamu alımları mekanizmasında zaafiyet oluşturan bu uygulamalarda değişiklik yapılması ve uluslararası gelişmeler paralelinde daha şeffaf ihale kurallarının uygulandığı, alım yapan idarelerin hesap verebilirliklerinin artırıldığı, uluslararası rekabete daha çok başvurulduğu ve idarelerin istekli-

ler arasında keyfi ayrımcılık yapmadığı bir kamu ihale sisteminin oluşturulması kamu harcamalarından beklenen faydanın elde edilmesine de yardımcı olacaktır.

Bu çerçevede Avrupa Birliği (AB) Direktifleri ve UNCITRAL Kamu Alımları Model Kanunu ilkeleri baz alınarak oluşturulan yeni bir Kamu İhale Kanunu Tasarısı (KİKT) reform niteliğindedir; saydamlık ve rekabet adına radikal değişiklikler getirmektedir. Bu değişiklikler önemli ve yerinde düzenlemeler içermektedir. Ancak, bu denli önemli değişiklik içeren ve farklı amaçlarla hazırlanan değişik kamu alımları sistemlerinin kuralları örnek alınarak hazırlanan KİKT'nın, alım sürecinde bazı noktaları karanlık bırakırken bazı noktalarda çelişki içerdiği gözlemlenmektedir. Bu konularda gerekli düzeltmelerin yapılmasıyla kamu harcamalarında etkinliği *gerçekten* artıran, şeffaf ve rekabetçi kurallar setine sahip bir kamu alımı sistemi oluşturulmuş olacaktır.

KİKT'nın baz aldığı iki sistemin temel farkı, AB Direktiflerinin uluslar üstü (bölgesel) bir kamu alımı sistemini koordine etmeyi hedeflerken UNCITRAL'in ulusal bir kamu alım sistemini oluşturmayı hedeflemesidir. Bu çerçevede, AB Direktifleri üye devletlerin kamu alımları sisteminin çerçevesini belirlemeye çalışmakta ve bu çerçevede kalmak kaydıyla ayrıntılı düzenleme yapma hakkını üye devletlere bırakmaktadır. UNCITRAL ise kamu alımları sürecinde daha ayrıntılı düzenlemeler yapmaktadır.

Bu çerçevede, KİKT'na bakıldığında; eşik değerler, alımın ilanı, şartnamelerin tasarımı, isteklilerin yeterliklerinin değerlendirmesi ve alım usullerinin AB Direktifleri ile; değerlendirme yöntemleri ve gözden geçirme mekanizmasının ise Model Kanun hükümleri ile paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Örneğin, AB Direktifleri mal, hizmet ve yapım işleri alımlarını açık, belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usulüyle yaparken tasarım yarışması için başka bir alım yöntemi öngörmektedir. Model Kanun ise mal ve yapım işleri için ayrı, hizmetler için ayrı alım yöntemleri düzenlemektedir. KİKT ise AB Direktifleri gibi tasarım yarışmasını ayrı ele almakta ama yarışma usulünü ayrıntılı olarak belirlememektedir. UNCITRAL Model Kanunu hizmetler için ayrı alım usulleri düzenlerken KİKT sadece danışmanlık hizmetlerini ayrı ele almakta; ancak, bu hizmetler için ayrı alım yöntemleri düzenlemektense mal, hizmetler veya yapım işlerinde kullanılan belli istekliler arasında ihalenin uygulanmasını öngörerek *gerçek bir farklılık* yaratmamaktadır.

Diğer taraftan, Konsolide AB Kamu Alımları Direktif Taslağı ve Model Kanun teknik ve mali özellikleri öngörülemeyen işlerde idare ile istekliler arasında teknik

diyalogu artırmaya çalışırken KİKT yeterliği 10'uncu madde çerçevesinde zaten bilinen ve rekabeti sağlayacak sayıda istekli davetine başvurmadan belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usulünde bile ilanı öngörmekte ve teknik diyaloga hemen hemen hiç başvurmamaktadır. Ayrıca, KİKT ile yeni ve bağımsız bir Kamu İhale Kurumu kurulmakta; ancak Kurumun oluşturulması ve işleyişi konularında da bazı yetersizlikler bulunmaktadır.

KİKT bu tespitler paralelinde maddeler itibariyle değerlendirildiğinde, aşağıdaki hususların yeniden düzenlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Ayrıntılı Değerlendirme

1. Teknik Diyalog

KİKT'nın kamu alımlarında, özellikle de son dönemlerde artan yolsuzluk iddialarına karşı adeta bir tepki olarak tasarlandığı hissedilmektedir. Bu tepki anlayışının bir sonucu olarak da, ihale sürecinde etkinliği artırmak için istekliler ile idare arasında olması gereken teknik diyalog için bir hareket alanı bırakılmamaktadır. Örneğin, AB kamu alımları sisteminde değişiklik yapacak Konsolide Direktif Taslağında niteliği itibariyle karmaşık olan ve nicelik olarak öngörülebilirliği daha zor olan alım (örneğin belirli hizmet alımları) şartnamelerinin hazırlanmasında istekliler ile idareler arasında teknik diyaloga daha çok imkan verilmesi ve hatta isteklilerin sonradan revize edebilecekleri taslak öneriler sunmasına olanak tanınması planlanırken; KİKT bu konularda yeterince esneklik tanımamaktadır. Benzer bir şekilde UNCITRAL Model Kanunu bu gerekçelerle, hizmet alımlarında teknik şartnamelerin, hazırlanması nicel olarak daha kolay olan yapım işleri ve mal alımlarından farklı ve daha esnek bir yöntem ile hazırlanmasını öngörmektedir. Oysa, KİKT bu farklılığı sadece danışmanlık hizmetleri ile sınırlı tutmakta ve bu alımlarda da yine belli istekliler arasında ihaleyi öngörerek gerçekten farklı ve esnek bir sistem yaratmamaktadır.

Ayrıca, KİKT isteklilerin şartnamelerde açıklama istemeleri halinde idarelerin uygun görürlerse cevap verebileceğini (m. 29) öngörmektedir. AB ve UNCITRAL Model Kanunu uygulamalarında idarelerin cevap vermesi bir yana, gerektiğinde toplantı yapması bile öngörülmektedir. Çünkü, etkin bir teklif hazırlama sürecinde bilgi son derece önemlidir ve idareler de bu bilgileri isteklilere anında ve tam olarak vermelidir. Model Kanun alternatif tekliflerin sunulmasına imkan verirken KİKT'nda bu konuda da bir düzenleme yapılmamaktadır. Sonuç olarak, ihalelere fesat karıştırılmasının önüne geçilmesine çalışılırken alımdan beklenen etkinliği sağ-

layacak esneklikten de bir yerde vazgeçilmektedir.

2. Danışmanlık Hizmetleri

Bu çerçevede, Beşinci Bölümde sadece Danışmanlık hizmetleri için ayrı bir alım yöntemi düzenlemek yerine; UNCITRAL Model Kanununda olduğu gibi; KİKT’nda da yapım işleri ve mal alımları dışında kalan hizmet alımlarında; açık ve belli istekliler arasında ihale usulünün uygulanmasının uygun olmadığı durumlarda uygulanabilecek alternatif bir alım usulüne yer verilmelidir. Bu alım yönteminde;

- i. Bütün istekliler, öncelikle ön yeterliğe tutulabilmelidir;
- ii. Ön yeterliği geçen başvuru sahiplerinden teknik ve mali teklifleri istenmelidir;
- iii. Son olarak, teknik teklifleri belirli eşiği geçen isteklilerin fiyat teklifleri değerlendirilmelidir.

3. Tasarım Yarışması

KİKT mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, kentsel tasarım projeleri, şehir ve bölge planlama ve güzel sanat eserleri ile ilgili bir plan veya tasarım projesi elde edilmesine yönelik olarak jüri tarafından değerlendirme yapılmak üzere yarışma yapılmasına imkan sağlamaktadır. Ancak, Tasarım yarışmasında jürinin nasıl oluşturulacağı hususu açık değildir. Tasarıda jürinin oluşturulması, sayısı, çalışması ile ilgili hususların çerçevesi *açıkça* çizilmelidir. Ayrıca, Tasarım yarışmasının ilan biçimi AB’de olduğu gibi önceden belirlenmeli ve/veya ilan dokümanları ve şartname-lerde tasarım yarışmasına yönelik hükümlere de (proje tanımı; seçim usulleri; değerlendirme usulü; jüri üyelerinin ismi, çalışma şekli ve kararlarının bağlayıcılığı; ödül ve ödeme koşulları; kazanan yarışmacıdan doğrudan temin yapılıp yapılamayacağı v.b.) yer verilmelidir.

4. Eşik değerler

Uluslararası ihaleye çıkacak ihaleler için en düşük eşik değerler belirtilmektedir. Bu eşik değerler aşağıdaki belirtildiği gibidir.

- i. Genel/Katma bütçeli idarelerin mal ve hizmet alımları için 180 Milyar TL (112.500 ABD Doları),
- ii. Kanun Kapsamındaki diğer idarelerin mal ve hizmet alımları için 280 Milyar TL (175.000 ABD Doları),

iii. Kanun kapsamındaki bütün idarelerin yapım işlerinde 7 trilyon 400 Milyar TL (4.625.000 ABD Doları) .

Uluslararası ihaleye çıkılacak eşik değerlerin AB Direktifleri ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Kamu Alımları Anlaşması (KAA) ile karşılaştırıldığında çok düşük olduğu görülmektedir. Bu nedenle eşik değerler uluslararası uygulamalarla ve AB'nin de kendisini uluslararası rekabete açtığı değerlere paralellik sağlayacak şekilde aşağıdaki belirtilen seviyelere yükseltilmelidir.

- i. Genel/Katma bütçeli idarelerin mal ve hizmet alımları için 300 Milyar TL (187.500 ABD Doları),
- ii. Kanun Kapsamındaki diğer idarelerin mal ve hizmet alımları için 500 Milyar TL (312.500 ABD Doları),
- iii. Kanun kapsamındaki bütün idarelerin yapım işlerinde 11 trilyon TL (6.875.000 ABD Doları) .

5. İhale Ödenekleri ve Ödemelerin Zamanı

KİKT'nda "...Birden fazla yılı kapsayan işlerde ihaleye çıkılabilmesi için, ilk yıl için öngörülen ödenek proje maliyetinin yüzde 10'undan az olamaz ve başlangıçta daha sonraki yıllar için programlanmış olan ödenek limitleri sonraki yıllarda azaltılamaz..." yönünde bir düzenleme öngörülmektedir (m. 62). Bu düzenleme yatırımların planlaması ve bütçelemesi açısından yerindedir. Ancak, düzenlemenin etkili bir biçimde icrası için başlangıç ödeneğinin transfer edilemeyeceği ve programlanmış ödeneklere de yıllık fiyat artışlarıyla paralel fiyat farkı uygulanacağı yönünde bir düzenleme yapılmalıdır.

Ayrıca, ilan ve şartnamelerde ödeme yeri ve şartlarının yanısıra *ödeme şekli, süresi ve saymanların uygulayacağı ödeme kuralları da* açıkça belirtilmelidir. Diğer bir deyişle ödeme yeri, zamanı ve şartlarıyla ödemenin hangi para cinsinden yapılacağı, ödeme miktarının hesaplanması ve ödemeye teşkil edecek belgelerin neler olduğu şartnamelerde açıkça bildirilmelidir.

6. İhale Komisyonları

İhale komisyonun kuruluşunu düzenleyen maddede üyelerin özerklikleri yeterince vurgulanmamıştır (m. 6). İhale Komisyonu üyelerinin görevleri ile ilgili yeterli özerklik sağlanmalı ve komisyon üyeliklerinin devamı süresince kendilerine yönelebilecek baskılara karşı gerekecek önlemler alınmalıdır.

Diğer taraftan üçüncü fıkrada ihale komisyon başkanına eşitlik halinde iki oy yetkisi veren hüküm, başkanı üyeler nezdinde son derece güçlü kılabilir. Niteliği gereği uzmanlık gerektiren teknik bir ihale komisyonunda bu durumlarla karşılaşmamak için ihale komisyonu tek sayıda üyeden oluşturulursa başkanın oyunun çift sayılması gerekmeyecektir.

7. İhale Tutanakları

İhale işlem dosyasında "*komisyon tutanağı ve kararları*" ibaresi bulunmaktadır (m. 7). Komisyonun hesap verebilirliğini artırmak için bu tutanak ve kararlarda asgari ne tür bilgilerin yer alacağı ve ne tür işlemlere tabi tutulacağı hususları ayrıntılandırılmalıdır. Ayrıca, 6'ncı maddede yapılacak yeni bir düzenlemeyle, ihale komisyonunun şeffaflık ve hesap verebilirliğini artırmak adına karşı oy kullanan komisyon üyesinin kararının yazılı olarak tutanağa geçirilmesine imkan sağlanmalıdır.

8. Yerli İsteklilere Fiyat Avantajı

KİKT eşik değerlerin üzerinde yapılan uluslararası ihalelerde yerli istekliler lehine yüzde 15 oranına kadar fiyat avantajı sağlanmasına imkan sağlamaktadır (m. 63). Ancak, Tasarıda yerli istekli ve fiyat avantajı sağlanmasının koşullarına yer verilmemektedir. Bu nedenle, Tasarıda fiyat avantajı uygulaması konusuna açıklık getirilmelidir.

9. Ön, Kesin ve Uygulama Projesi Tanımları

Aynı şekilde, 62/c madde kapsamında Kanunun uygulaması açısından "ön proje", "kesin proje" ve "uygulama projesi"ne atıf yapılmakta; ancak bu konuda bir tanımlama yapılmamaktadır. "Ön proje", "kesin proje" ve "uygulama projesi" konusunda 21 Temmuz 2001 tarih ve 24469 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Yıllık Yatırım Programında Yer Alan Projelere Dış Finansman Sağlanmasına İlişkin Esas ve Usullere Dair Tebliğ"deki ayrıntılı tanımların kullanılması yerinde olacaktır.

10. Haberleşme Yöntemleri

Teklifler sadece yazılı olarak elden veya posta ile yapılabilmektedir (m. 30). Aynı şekilde ihale sonuçları da elden veya posta ile bildirilmektedir (m. 41). Mektupların postaya verilmesinden sonraki yedinci gün ise kararın isteklilere tebliğ tarihi olarak kabul edilmektedir. Bu durumda postadaki vaki bir gecikmenin sorumluluğunu teklif sahipleri taşımaktadır. Aynı şekilde, her bir ihale için elden işlem yapılması ül-

ke genelinde yapılan ihalelerde ulaşım maliyetini de artıracak bu maliyetin sorumluluğu da teklif sahiplerine ait olacaktır. Bu haberleşme maliyeti de zaman zaman ihalelere katılımı ve dolayısıyla rekabeti sınırlandırabilecektir. Bu nedenlerle ve uluslararası gelişmelerle paralellik sağlanması amacıyla alım sürecinde istekliler ile idarelerin haberleşmesinde, sonradan aslının gönderilmesi kaydıyla, elektronik ve diğer haberleşme yöntemlerinin de (teleks, faks v.b.) kullanılmasına imkan sağlanmalıdır.

11. Kamu İhale Kurumu

AB Direktifleri, DTÖ Kamu Alımları Anlaşması ve UNCITRAL Model Kanunu uygulamaları çerçevesinde idarelerin Kamu İhale Kanunu uygulamalarını denetlemek ve şikayete konu ihale kararlarını gözden geçirip gerekli müeyyideleri uygulamak açısından; ihale kararı alan idarelerden bağımsız bir Kamu İhale Kurumu kurulması genel olarak olumlu karşılanmaktadır. Ancak, bu Kurumun bağımsız olduğu kadar *uzmanlık birikimine sahip, saydam, güvenilir ve hesap verebilir* bir şekilde çalışmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalı; bunun yanı sıra da *gereksiz* bir harcama bütçesi yaratılmamalıdır. Bu çerçevede Kurumun yapısı, bütçesi ve işleyişinin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bütçe

Tasarının 53/j maddesinde Kurumun gelirleri arasında "...imzalanan sözleşme bedeli üzerinden yükleniciden tahsil edilecek onbinde beş..." oranında bir pay öngörülmektedir. 2000 yılı itibarıyla idarelerinin ihaleye konu alımlarının toplam bedelinin 15,3 kat trilyon olduğu göz önünde bulundurulduğunda; Kamu İhale Kurumunun sadece bu kalemden oluşan gelirinin, 2000 yılı fiyatlarıyla 7,6 trilyon TL olduğu görülmektedir. 2000 yılı itibarıyla 1,1 trilyon TL olan Anayasa Mahkemesi; 4,7 trilyon TL olan Danıştay; 6,7 trilyon TL olan Yargıtay bütçeleri ile karşılaştırıldığında, Kurumun sadece bu gelir kaleminin bile büyüklüğü kendisini göstermektedir. Bu nedenle Kurum gelirlerini makul bir seviyede tutmak için (2000 yılı itibarıyla Anayasa Mahkemesi bütçesi büyüklüğünün de üzerinde 1,5 trilyon TL); imzalanan sözleşme bedeli üzerinden alınan payın "*onbinde bir*" olarak belirlenmesi daha uygun olacaktır.

Kurulum Yapısı

Kanunla verilen görevleri yapmak üzere kamu tüzel kişiliğine haiz idari ve mali özerkliğe sahip bir *Kamu İhale Kurumu* kurulmaktadır. Ancak, Kurul üyelerinin

atanması ve Kurumun işleyişi konusunda yetersiz ve belirsiz konular bulunmaktadır. Kurulun kompozisyonunda Maliye ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı başat bir yapı gözlemlenmektedir. Kurulun kompozisyonunda ihale uygulamaları konusunda ilgili diğer birimlerin de (örneğin yatırım planlamasından sorumlu DPT) temsil edilmesi Kurulun formasyonuna daha olumlu katkı sağlayacaktır.

Kurula özel sektörü temsilen TOBB ve TİSK'in aday bildirmesinde de, önerilecek kişilerin kurumlarda en az oniki yıl çalışma şartı aranmaktadır. Alt meslek odalarından ve pek çok üyeden oluşan bu iki kurumda kamu idarelerinde olduğu gibi aynı konuda uzun süre çalışan uzmanları bulmak her zaman mümkün olmayabilir. Bu nedenle, en azından bu iki kuruluş tarafından önerilecek adayların öneriyi yapan kuruluştaki çalışması şartı aranmamalı ve bu kurumların konunun gerçek uzmanlarını önerebilme esnekliği sağlanmalıdır.

Görev süresinin bitiminde tüm Kurul üyelerinin aynı anda değiştirilmesi Kurulda bir hafıza kaybına neden olabilecektir. Bu nedenle, Tasarıda üyelerin görev sürelerinin altı yıla çıkarılarak; her iki yılda bir üyelerin üçte birinin yenilenmesine imkan verecek bir mekanizmanın tasarlanması, üyelerin tamamının aynı anda değiştirilmesiyle ortaya çıkabilecek hafıza kaybı riskini giderebilecektir.

12. Kurumun İşleyişi

Taslakta alım sözleşmesi düzenlendikten sonra yapılan şikayet başvuruları değerlendirilmeye alınmamakta ve alım sözleşmesi yapılmasından sonra başvururuda bulunan teklif sahiplerinin haklı bulunmaları durumunda teklif hazırlama maliyetlerinin tazmin edilmesine imkan verilmemektedir. AB Direktifleri ve UNCITRAL Model Kanununda olduğu gibi yaptırım uygulama yetkisi verilmeyen (tazminata karar veremeyen) bir Kuruma bağımsız olarak şikayetleri gözden geçirme yetkisinin verilmesinin bir anlamı olmayacaktır. İstekliler sözleşme imzalandıktan sonra da idareleri Kanunu etkili bir biçimde uygulamamalarından dolayı Kuruma şikayet edebilmelidir. Kurum, ihale kararlarını düzeltme önlemleri alamadığı durumlarda, şikayet sahibinin makul teklif hazırlama maliyetinin tazmin edilmesine karar verebilmelidir.

Ayrıca, kamu ihalelerinde dağınık bir ilan mekanizması düzenlenmesi yerine Kamu İhale Kurumu belirli bir eşik değer üzerindeki (örneğin 50 milyar TL veya yaklaşık 30.000 ABD Doları) bütün kamu alımlarını belirli bir biçimde ilan edeceği günlük bir kamu ihale bülteni çıkartmakla görevlendirilmelidir. Bu bülten basım maliyetinin üzerinde fiyatlandırılmamalı ve elektronik olarak da isteyen herkesin erişimine sunulmalıdır.

13. Rekabet Soruşturması

Tasarının 18/a fıkrasında ihaleye fesat karıştırmak yasak fiil ve davranışlardan kabul edilmekte ve 70 inci maddede de bunların Ceza Kanununa göre kovuşturulacağı belirtilmektedir. Ancak, 18/b fıkrasında belirtilen "isteklileri tereddüde düşürmek, katılımı engellemek, isteklilere anlaşma teklifinde bulunmak veya teşvik etmek, rekabeti veya ihale kararını etkileyecek davranışlarda bulunmak" da yasak fiiller arasında sayılmakta; ancak, bunlara ilişkin ceza belirtilmemektedir. İhale sonucunu olumsuz etkileyen rekabeti sınırlayıcı nitelikteki açık anlaşma ve uyumlu eylemlerin, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde soruşturulması gerekmektedir. Ancak, bu konuda 4054 sayılı Kanun kapsamında bugüne kadar hiçbir rekabet soruşturması başlatılmamıştır. Bu nedenle, konunun KİKT'nda açıkça belirtilmesi yerinde olacaktır.

14. Yargısal İnceleme

Tasarıda şikayetler ile ilgili Kamu İhaleleri Kurumu tarafından verilen nihai kararların Türk Mahkemelerinde dava konusu edilebileceği belirtilmektedir. Ancak davanın hangi yargıda görüleceği ve başvuru usul ve süreleri konusunda bir ayrıntı bulunmamaktadır. İhalenin düzenlenmesi, sözleşme imzalanması ve bu sözleşmelerle ilgili Kuruma şikayette bulunulması ve kurumun karar alması idari bir süreçtir. Bu nedenle Kurumun kararlarına karşı, Rekabet Kurumu ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu kararlarına karşı olduğu gibi, süresi içinde Danıştay'da itiraz edebilme imkanı sağlanmalı; bu konuda da ayrıntılı düzenlemeler yapılmalıdır.

15. Yürürlük

Türkiye tarafından hazırlanan ve 24 Mart 2001 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı"nda verilen taahhüt çerçevesinde Kamu İhaleleri Kanunun orta vadede yürürlüğe konulması gerekmektedir. Bu nedenle tasarının yürürlük tarihi 2003 yılı başı olmalı ve hazırlıklar da buna göre hızlandırılmalıdır.

B Ö L Ü M

GİRİŞ

1. GİRİŞ

Kamu kuruluşlarının mal, hizmet ve yapım işleri alımları bir taraftan kamu harcamaları diğer taraftan da ülke ekonomisi içerisinde önemli bir paya sahiptir. Kamu harcamalarının etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi hem kamu tasarruflarına olumlu katkıda bulunacak hem de vergi mükelleflerinin parasının gerçek değerinde harcanmasına ve dolayısıyla ekonomide kaynakların optimal olarak tahsis edilmesine yardımcı olacaktır.

Etkili bir kamu alımı sistemi ve uygulaması bütün ülkeler için önemli olmakla beraber, bu ihtiyaç özellikle gelişen ülkelerde önemini daha fazla hissettirmektedir. Çünkü bu ülkelerde hem gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında kamu harcamaları iktisadi faaliyetin önemli bir kısmını oluşturmakta hem de kamu açıklarının makro ekonomi üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Örneğin AB’de kamu kuruluşlarının yıllık mal ve hizmet alımı AB GSMH’sının yüzde 11-12’si civarındadır (720 milyar EURO veya 800 milyar ABD doları). Türkiye’de kamu kuruluşlarının mal ve hizmet alımları da yaklaşık GSMH’nın yüzde 11-12’si civarındadır (yaklaşık 22-24 milyar ABD doları) (Tablo:2). Ancak, bu rakam değerlendirilirken son yıllarda artan kamu açıkları (ya da kamu kaynaklarının azalması) nedeniyle kamu yatırımlarının GSMH içindeki payının hızla azalması da göz önünde bulundurulmalıdır (Tablo:3). Diğer bir deyişle, kamu yatırımlarının iktisadi ve sosyal kalkınmanın gerektirdiği seviyelerde gerçekleşmesi durumunda bu oranların daha yüksek seviyelerde olacağı aşıkardır.

Daha da önemlisi bu harcamaların önemli bir kısmının ekonomik ve sosyal kalkınma sürecinde önemli bir rolü olan yatırım projeleriyle ilgili olmasıdır. Son yıllarda giderek artan kamu açıkları nedeniyle eğitim, sağlık, adalet gibi devletin asli hizmetlerine ayırdığı kaynakların GSMH içindeki payı giderek azalmaktadır. Bu alanlara yapılan yatırımların payını artırmak için kamu gelirlerinin GSMH içindeki payını vergi ve özelleştirme gibi doğrudan gelir kalemleriyle artırmanın yanı sıra harcamalarda etkinlik sağlayarak maliyet düşüşü ve/veya kalite artışı gibi dolaylı olarak da artırılması gerekmektedir.

Ekonomi içinde bu denli önemli bir işlevi bulunan kamu harcamalarında etkinliği artırmak amacıyla etkili bir sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Kamu alımlarında etkinlik ihtiyaç duyulan mal ve hizmeti mümkün olan en ucuz fiyattan

almayı gerektirmektedir. Diğer bir deyişle, harcanan paranın karşılığında en iyi değer elde edilmelidir (*the best value for money*) Kamu alımlarında etkinliği bozan uygulamaların başında rekabeti bozucu anlaşmalar, danışıklı teklifler, siyasi himayecilik, rüşvet ve dolandırıcılık gelmektedir.

Kamu alımlarında etkinliği bu uygulamalardan korumanın en etkili yolu rekabetçi bir ihale mekanizması tasarlamak ve icra etmektir. İhtiyaç duyulan mal ve hizmetin niteliği ve zamanlamasına göre kamu alımlarında pazarlık usulü, belli istekliler arasında ihale ve tek kaynaktan temin gibi farklı alım yöntemlerinin uygulanması mümkün olmakla beraber, iktisat teorisi ve ülke uygulamaları diğerleriyle karşılaştırıldığında ihalelerin *genellikle* daha etkin bir sonuç verdiğini göstermektedir. Bu nedenle de kamu alımlarında katılımcı sayısının mümkün olan en geniş miktarda tutulduğu rekabetçi ihaleler uygulanmalıdır.

Kamu alımlarında rekabeti etkili bir biçimde sağlamak ve sürdürülebilmek içinse alımlar hakkındaki ayrıntılı ve anlaşılır bilgilerin mümkün olan en geniş alanda ilan edilmesi, istekliler arasında ayrımcılık yapılmaması, isteklilere makul bir teklif hazırlayabilecekleri kadar geniş zaman verilmesi, kazanan teklifin belirlenmesinde kullanılacak ölçütün önceden açıklanması, nihayet alımı yapan idarelerin saydam çalışarak genel idare içinde ve kamuoyu önünde hesap verebilir olması gerekmektedir.

Kamu alımlarında etkinliği bozan siyasi himayecilik, yolsuzluk ve dolandırıcılıkla mücadele etmenin en etkili yolu alım sürecinin başından sonuna kadar mümkün olan en üst seviyede (ticari gizliliğe saygı duyarak) saydam tutulmasıdır. Bu saydamlık alımı yapan kamu görevlilerini kamuoyu önünde hesap verebilir bir konuma getirecek ve disiplinli çalışmaya yönlendirecektir. Böylece görevlilerin güvenilirliği artabilecek; dolaylı olarak da böyle bir güven ortamında teklif vermek isteyen tedarikçi veya müteahhitlerin sayısı ve dolayısıyla ihalelerde rekabet artacaktır.

Kamu alımları sadece milli ekonomiler içinde değil, uluslararası ticaret içinde de önemli bir paya sahiptir. Nitekim, bu öneme istinaden Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar; AB, NAFTA, APEC, FTAA gibi bölgesel kuruluşlar ve birçok iki taraflı uluslararası anlaşma kamu alımlarını uluslararası rekabete açacak düzenlemeler yapmaktadır.

Uluslararası bu düzenlemelerin ortak amacı tedarikçi veya müteahhitler arasında milliyet ayrımcılığı gözetmeyen etkili bir kamu alımı sistemi oluşturarak uluslararası rekabetten mümkün olan en çok faydanın elde edilmesidir. Bu anlaşmalar,

bir taraftan uluslararası rekabeti artırmaya çalışırken, diğer taraftan da ülkeler arasındaki gelişmişlik farkını gözetmeye çalışmaktadır.¹

AB Komisyonu tarafından hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi ve Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programında Türkiye'nin kamu alımları konusundaki mevzuat uyumunu orta vadede tamamlaması öngörülmektedir. 1983 yılında yürürlüğe giren 2886 sayılı Devlet İhale Kanununda (DİK) 1984 yılında 2990 sayılı Kanunla yapılan değişiklik dışında bir değişiklik yapılmamıştır. Diğer bir deyişle, 1983 yılından bu yana uluslararası gelişmelere uyumlaştırılmayan DİK modern gelişmelerle paralellik sağlamayan düzenlemeler içermektedir. Örneğin, birim fiyattan indirim yapılması, ikincil mevzuatın hazırlanmasında genellikle sadece yapım işlerinin gözönünde bulundurulması ve mal/hizmet alımlarının da bu anlayışla tasarlanması, yapım işlerinde yüklenicilerin yeterliğinin tayininde karne uygulaması DİK'in zayıf yanlarını oluşturmaktadır. Kamu alımları mekanizmasında zaafiyet oluşturan bu uygulamalarda değişiklik yapılması ve uluslararası gelişmeler paralelinde daha şeffaf ihale kurallarının uygulandığı, alım yapan idarelerin hesap verebilirliklerinin artırıldığı, uluslararası rekabete daha çok başvurulduğu ve idarelerin istekliler arasında keyfi ayrımcılık yapmadığı bir kamu ihale sisteminin oluşturulması kamu harcamalarından beklenen faydanın elde edilmesine de yardımcı olacaktır.

Ulusal Program'da "[kamu ihaleleri] alanında AB mevzuatına uyum sağlanması ve şeffaflığın, rekabetin ve kamuoyu denetiminin en geniş şekilde sağlanması amacıyla, Maliye Bakanlığı ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu yerine geçecek yeni bir Devlet İhale Kanunu Taslağı hazırlık çalışmaları devam etmektedir" denilmektedir. Yine Program'a göre bu çalışmaların nihai hedefi "[kamu ihaleleri] alanındaki AB mevzuatına uyum sağlanması ve uygulamaya geçirilmesidir."

Bu çalışmada Kamu İhaleleri Kanun Tasarısı AB mevzuatının yanı sıra Türkiye'nin de gözlemci olduğu DTÖ Kamu Alımları Anlaşması ve Birleşmiş Milletler bünyesindeki UNCITRAL'in Mal, Yapım İşleri Ve Hizmetlerin Alımı Üzerine Model Kanunu'nun hükümleri çerçevesinde değerlendirilecektir. Çalışmanın ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerinde sırasıyla DTÖ, AB ve UNCITRAL'in kamu alımları konusundaki düzenlemelerinin belirleyici özellikleri incelenecektir. Beşinci bölümde, bu düzenlemeler ve ihale teorisi çerçevesinde Kamu İhaleleri Kanun Taslağı incelenecektir. EK:1'de DTÖ, AB, UNCITRAL ve Kamu İhaleleri Kanun Taslağı düzenlemelerinin otuz soruda karşılaştırmalı bir özeti verilmektedir.

---

(1) Örneğin, ileride daha ayrıntılı olarak açıklanacağı gibi, DTÖ bünyesindeki Kamu Alımları Anlaşması gelişmiş ülkelerin offset uygulamasına belirli koşullar altında izin vermektedir.

B Ö L Ü M

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ KAMU ALIMLARI ANLAŞMASININ BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİ

2. DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ KAMU ALIMLARI ANLAŞMASININ BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİ

Tarifeler ve Ticaret Üzerine Genel Anlaşmanın (General Agreement on Tariffs and Trade-GATT) ilk olarak müzakere edildiği 1947 yılında mal ve hizmet alanındaki kamu alımları açık bir biçimde milli muamele (national treatment)² ilkesinin dışında tutulmuştur. Ayrımcı kamu alımları politikalarının uluslararası ticareti sınırlayıcı etkilerini elimine etmek amacıyla, kamu alımlarını uluslararası kabul görmüş ticari kurallar ile yönetme hususu Tokyo Raundunda gündeme gelmiştir. GATT bünyesinde Kamu Alımları Anlaşması (KAA) 1979 yılında imzalanıp 1981 yılında da yürürlüğe girmiştir. Uruguay Raundu müzakereleri çerçevesinde üye devletler KAA kapsamını da müzakere etmiştir. Sonuç olarak, 15 Aralık 1995 tarihinde Marrakesh'te Dünya Ticaret Örgütünü (DTÖ) Kuran Anlaşma ile beraber Kamu Alımları Anlaşması da imzalanmış; yeni KAA da 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir. DTÖ Anlaşmalar sisteminde çoklu (plurilateral) bir anlaşma olan KAA'ya DTÖ üyelerinin tamamının katılması zorunlu değildir.^{3, 4}

Tokyo Raundu Anlaşması çerçevesinde derlenen istatistiklere göre KAA 1990-1994 yılları arasında 30 milyar ABD doları civarında bir kamu alımı sözleşmesine uygulanmıştır. KAA'nın kapsamının 1994 yılında genişletilip malların yanı sıra hizmetlerin ve mahalli idareler ile altyapı hizmeti sunan idarelerin de Anlaşma kapsamına alınması uluslararası rekabete açılan kamu alımları miktarını önemli miktarda artırmıştır.

---

(2) Milli Muamele (National Treatment): Her bir akit devlet, diğer akit devlet ürün/üreticilerine kendi ürün/üreticilerine göre dezavantaj yaratacak muamele yapamayacaktır.

(3) En Ziyade Müsaadeye Mazhar Millet (Most Favoured Nation Treatment): Hiç bir akit devlet, herhangi bir akit devletin ürün/üreticilerine diğer akit ve/veya akit olmayan devletin ürün/üreticilerine göre dezavantaj yaratacak muamele yapamayacaktır.

(4) DTÖ'yü kuran anlaşmaların bu iki temel prensibinin amacı üye devletlerin tamamının ürün/üreticilerinin diğer üye devletlerde eşit muamele görmesidir.

Çok taraflı (multilateral) DTÖ Anlaşmalarına DTÖ üyesi bütün devletlerin katılması zorunlu iken; KAA dahil dört (çoklu) anlaşmaya (Diğerleri, Sivil Havacılık Ticareti Anlaşması, Süt ve Süt Mamulleri Anlaşması ve Et Anlaşmasıdır) katılım üye devletlerin inisiyatifine bırakılmıştır.

a) KAA'na taraf olan ülkeler şunlardır: Avusturya, Belçika, Kanada, Danimarka, Avrupa Toplulukları, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Hong Kong Çin, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Güney Kore, Lichtenstein, Lüksemburg, Hollanda, Aruba ile ilgili olarak Hollanda, Norveç, Portekiz, Singapur, İspanya, İsveç, İsviçre, Birleşik Krallık, Birleşik Devletler.

b) Bulgaristan, Estonya, Ürdün, Kırgızistan, Letonya ve Panama Anlaşmaya katılım için müzakerede bulunmaktadır.

c) Arjantin, Avustralya, Bulgaristan, Kamerun, Çek Cumhuriyeti, Şili, Kolombiya, Hırvatistan, Gürcistan, Litvanya, Malta, Moldova, Moğolistan, Umman, Panama, Polonya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Çin Taype ve Türkiye gözlemci (observer) statüsünde müzakereleri izlemektedir.

2.1. DTÖ Kamu Alımları Anlaşmasının Temel Özellikleri

KAA kamu alımları alanında, üye ülkelerin ulusal kanunları, yönetmelikleri, usulleri ve uygulamaları ile ilgili hak ve yükümlülüklerini düzenleyen bir çerçeve sağlamaktadır. Anlaşmada yer alan düzenlemelerin özünü yerli ve yabancı tedarikçi veya müteahhitler arasında ayrımcılık yapılmaması (non-discrimination) ilkesi oluşturmaktadır. Anlaşmanın kapsamı dahilindeki kamu alımlarında üye devletler, diğer üye devletin ürünleri, hizmetleri ve tedarikçilerine kendi ürünleri, hizmetleri ve tedarikçilerine gösterdiğinden daha az elverişli muamele (less favourable treatment) gösteremez ve diğer üye devletlerin ürünleri, hizmetleri ve tedarikçileri arasında ayrımcılık yapamaz (m. III:1). Bunun da ötesinde, mal ve hizmetin sağlandığı ülke ve/veya yabancı sahiplik ve ilişki nedeniyle, KAA üye devlet idarelerinin yerel olarak yerleşik tedarikçiler arasında ayrımcılık yapmamalarını öngörmektedir (m. III:2). Eşitlik (ayrımcılık yapmamak) ilkesinin izlenebilmesi ve yabancı ürünler, hizmetler ve tedarikçilerin ilgili ülkedeki kamu alımlarına serbestçe katılabilmesini teminen KAA, üye devletlerin kamu alımları alanındaki kanun, yönetmelik, usul ve uygulamalarının saydam olması gerektiğini özellikle vurgulamaktadır.

2.2. DTÖ Kamu Alımları Anlaşmasının Kapsamı

KAA üye devletlerin bütün idareleri ve kamu alımlarına uygulanmamaktadır. Anlaşmanın kapsamını belirleyen I'inci maddesine göre üye devletlerin KAA'ya tabi olacak idare, mal ve hizmetler ile parasal eşikleri Anlaşma Ek (I)'inde (Appendix I) bildirmesi gerekmektedir. Ek (I) beş bölüm halinde düzenlenmiştir.⁵ Buna göre üye devletler Bölüm 1, 2 ve 3'de sırasıyla KAA'ya tabi olacak merkezi idareleri, mahalli idareleri ve KAA kuralları ile alım yapması öngörülen diğer bütün idareleri (altyapı idareleri dahil) bildirmektedir. Bölüm 4 ve 5'te üye devletler sırasıyla KAA'nın uygulanacağı *hizmetleri pozitif ve negatif liste; yapım işlerini ise pozitif listesinde* bildirmektedir. Üye devletler, Bölüm 1, 2 ve 3'te bildirdikleri idarelerin bütün mal alımları ile Bölüm 4 ve 5'te bildirilen hizmet ve yapım işleri alımlarında Anlaşma hükümlerinin uygulanacağı parasal eşikleri de bildirmektedir.

---

(5) KAA'nın diğer üç ekinde üye devletler aşağıdaki konularda bildirimde bulunmalıdır:

EK II: Üye devletlerin ihale ilanlarını (m. IX/1) ve kararlarını (m. XVII) yayımlayacakları yayınların isimlerini içermektedir.

EK III: Üye devletlerin belli istekliler arasında yapılacak ihalelere davet edecekleri tedarikçi veya müteahhitlerin isimlerinin yer aldığı "daimi liste"yi yayımlanacakları yayınların isimlerini içermektedir (m. IX/9)

EK IV: Üye devletlerin kamu alımları ile ilgili kanun, yönetmelik, tebliğ ve mahkeme kararlarını yayımlayacakları yayınların isimlerini içermektedir.

Üye devletlerin kamu alımlarının KAA kapsamında olup olmadığının tayini için alımı yapan idarelerin kapsamda olup olmadığının kontrolünün yanı sıra, parasal eşikler ve alım sözleşmesinin hizmetler alanında olması durumunda hem pozitif hem de negatif (istisna) listenin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

KAA, üye devletleri XXIV'üncü maddedeki düzeltme ve değişiklik kuralları çerçevesinde, karşılıklı mutabakatla Anlaşma Ek'lerindeki bildirimlerin kapsamını değiştirebilmeye yetkili kılmaktadır. Anlaşmanın imzalandığı 1994 yılından itibaren üye devletler KAA'nın kapsamı genişletme yönünde Ek'lerde sürekli değişiklikler yapmıştır.

KAA *gelişen ülkelerin* Anlaşma yükümlülüklerine, belirli koşullar altında istisnalar getirebilmesine de müsaade etmektedir (m. V). Bu koşullar ekonomik kalkınma programlarının uygulanması aşamasında ödemeler dengesinin iyileştirmesi ve uluslararası rezervlerin korunması, milli sanayileşmenin geliştirilmesi, sadece kamu alımlarına bağlı sanayilerin teşviki ve iktisadi kalkınma amacıyla gelişen ülkeler arasındaki bölgesel işbirliklerinin desteklenmesi halleridir. Bu hedefleri gerçekleştirebilmek için *gelişen ülkeler* KAA'na katılım müzakerelerinde, kamu alımlarında yerli hammadde kullanımı, teknoloji seçimi, yatırım şartı, karşı ticaret veya benzeri performans şartlarını gündeme getirebilir. Ancak, KAA bu ölçütlerin tekliflerin seçimi yerine *sadece* isteklilerin yeterliğinin değerlendirilmesinde kullanılmasını öngörmektedir. KAA bu amaca uygun olarak, ayrıca üye devletlerin kamu alımları mevzuatında gelişen ülkelerden ithalatı kolaylaştıran düzenlemeler yapmasını da istemektedir (m. V/2). Bunların yanı sıra üye devletler ulusal güvenlik, kamusal değerler, insan ve hayvan hayatı ile çevrenin korunması gibi ekonomik olmayan nedenlerle de KAA kapsamına istisnalar getirebilir (m. XXIII).

2.3. İhale Usulleri

KAA, temel ilkelerini (saydamlık ve eşitlik-ayrımcılık yapmama) gerçekleştirebilmek için alım usulü konusunda idarelerin uyması gereken çeşitli düzenlemeler öngörmektedir (m. VII-XVI). Alım usulüne ait bu düzenlemelerin temel amacı anlaşma kapsamındaki kamu alımlarının bütün isteklilere açık olması ve kamu alımlarında yabancı ürün ve üreticilere eşit fırsat tanınmasıdır.

Anlaşma *açık ihale* (open procedures), *belli istekliler arasında ihale* (selective tendering procedures), *tek kaynaktan temin* (limited tendering procedures) ve belirli koşullar altında *pazarlık usullerini* düzenlemektedir.

2.3.1 Açık İhale

Açık ihale usulünde bütün isteklilerin teklif verebilmeleri mümkündür (m. VII/3-a).

2.3.2 Belli İstekliler Arasında İhale

Belli istekliler arasında ihale usulünde sadece idarelerce davet edilen tedarikçi veya müteahhitler teklif verebilmektedir (m. VII/3-a ve X). Etkili bir uluslararası rekabet ortamını sağlamak için idarelerin mümkün olan en çok sayıda tedarikçi veya müteahhidi davet etmeleri gerekmektedir. KAA tedarikçilerin yeterliğini belirleyecek usul ve esasların eşitlik temelinde olmasını temin etmek üzere bazı düzenlemeler de yapmaktadır (m. VIII). Örneğin, tedarikçi veya müteahhitlerin teklif verebilmeleri için aranan koşullar, alım sözleşmesinin gereğinin yerine getirilebilmesi için firmanın kapasitesini ölçmekle sınırlı kalmalıdır. Diğer bir deyişle, bu koşullar ürün/üreticiler arasında milliyet temelinde ayrımcılık gözetmemelidir. Üye devletler Anlaşmanın Ek (III)'inde yer alan yayınlardan birisinde yeterliğini onadığı tedarikçilerin bir listesini yıllık olarak yayımlar; listenin geçerlilik süresini açıklar, isteklilerin listeye katılabilmeleri için gereken koşulları bildirir (m. IX/9).

2.3.3. Tek Alıcıdan Temin

Tek alıcıdan temin usulünde idareler potansiyel tedarikçiyle kendileri doğrudan temasa geçebilir (m. VII/3-c). KAA bu usule hangi hallerde başvurulabileceğinin koşullarını ayrıntılı olarak belirlemektedir. Örneğin, açık ihale veya belli istekliler arasında ihale usulünde isteklinin çıkmaması veya istekliler arasında rekabeti engelleyici bir anlaşmanın bulunması durumunda, ürün veya hizmetin çeşitli nedenlerle (patent, telif hakkı, münhasır haklar v.s.) sadece bir tedarikçiden temini mümkün olduğu hallerde ya da idarenin kendisinin de öngörebilmesinin mümkün olmadığı ivedi durumlarda ürün veya hizmet tek alıcıdan temin edilebilmektedir (m. XV).

2.3.4. Pazarlık Usulü

İdareler isteklilerle, tekliflerin güçlü ve zayıf yanlarını tespit etmek amacıyla müzakerelere girebilir. Önceden ihale dokümanlarında duyurulması ya da açık veya belli istekliler arasında ihale usullerine göre alınan teklifler arasında ekonomik olarak avantajlı bir teklifin bulunmaması durumunda pazarlık başlatılabilir. Pazarlık sürecinde tedarikçiler arasında ayrımcılık yapılmamalıdır. Pazarlık sonucunda, kalan istekliler nihai en iyi tekliflerini verir (m. XIV).

2.4. İhale Süreci ve Kazanan Teklifin Seçimi

KAA ekonomik açıdan avantajlı bir teklif elde edebilmek için, zaman sınırlamalarının isteklilerin tekliflerini etraflıca hazırlaması ve sunabilmesini sağlayacak şekilde uzun tutulmasını öngörmektedir (m. XI/2). Teklif verme süresi hem yerli hem de yabancı isteklilerin tekliflerini hazırlayıp sunabilecekleri kadar uzun belirlenmelidir. Teklif verme süresi, genel olarak ilanının yayım tarihinden itibaren 40 günden az olamaz. Tekliflerin sunulması için asgari zaman sınırlamaları 25 güne hatta belirli acil durumlarda 10 güne kadar düşürülebilmektedir.

İdareler isteklilerin etkin bir teklif hazırlayıp, sunabilmeleri için ihale dokümanlarında alımla ilgili olabilecek bütün bilgiyi sağlamalıdır. İdareler, en azından ihale usulü, son teklif tarihi, teklifin değerlendirilmesi için kullanılacak ölçüt, ekonomik ve teknik şartnameler finansal garantiler ve ödeme koşulları ile ilgili bilgileri ihale ilanlarında ve ihale dokümanında duyurmalıdır (m. IX/6 ve XII).

Kamu alımlarında tekliflerin sunulması, kabul edilmesi ve açılması süreci adil, eşit ve saydam olmalıdır (m. XIII/1-3). Açık ihale ve belli istekliler arasında ihale usullerine göre alınan bütün teklifler belirli bir düzen dahilinde açılmalıdır.

Sadece ihale ilanı veya dokümanlarındaki katılım şartlarını taşıyan teklifler değerlendirmeye alınmalıdır. İdareler alımı sadece, sözleşme şartlarını tamamen yerine getirebilecek ve en ucuz teklifi veren veya ihale dokümanında önceden belirlenen şartlara göre en avantajlı teklifi veren istekliden yapmalıdır. İdareler, diğer tekliflerle karşılaştırıldığında anormal bir biçimde düşük teklif veren isteklinin ihaleye katılım şartlarına nasıl uyum sağlayacağını ve sözleşme koşullarını nasıl yerine getireceğini garanti etmesini isteyebilir (m. XIII/4).

KAA, telefonla teklif vermeyi kabul etmemekle beraber teleks, telgraf ve faks ile teklif verilebilmesine izin vermektedir. Ancak, bu durumlarda teklifin aslı hemen sunulmalıdır. Son teklif verme tarihinden sonra sunulan asıl teklif ile teleks, telgraf veya faks iletisi arasında fark olması durumunda, teleks, telgraf veya faks iletisinin içeriği kabul edilir (XIII/1-a). KAA düzenlemeleri hızla gelişen enformasyon teknolojilerini göz önünde bulundurmamaktadır. Ancak, KAA bu eksikliği dikkate alarak, Kamu Alımları Komitesinin enformasyon teknolojilerindeki değişiklikler çerçevesinde değerlendirmelerde bulunmasını; gerekirse Anlaşmada değişiklik[ler] yapılmasının müzakere edilmesini öngörmektedir (m. XXIV/8).

2.5. Saydamlık

İhale süreci başlamadan önce üye devlet idareleri Anlaşmanın Ek (II)'inde bildirdikleri yayınlarda ihaleyi ilan etmelidir. İhale ilanları bir taraftan isteklileri alımdan haberdar ederken diğer taraftan da işin niteliği ile ilgili bilgileri sağlamalıdır.

KAA, teknik şartnamelerde ürün ve hizmetlerin özellikleri belirlenirken ürün veya üreticiler arasında ayrımcılığa neden olabilecek düzenlemelere yer verilmesini önlemek için teknik şartnameler ile ilgili yükümlülükler de düzenlemektedir (m. VI). Teknik şartnamelerde mal veya hizmetin *standardı* yerine *performansı* tanımlanmalı, mevcut olduğu durumlarda uluslararası standartlar kullanılmalı, aksi takdirde ulusal standart ve düzenlemeler kullanılmalıdır.

En iyi teklif seçilip sözleşme bağlandıktan sonra satın alınacak mal veya hizmetin miktarı ve niteliği, tedarikçinin adı ve adresi, kazanan teklifin değeri veya değerlendirilmeye alınan en yüksek ve en düşük teklif hakkındaki bilgiler ilan edilmelidir.

Bununla beraber, idareler, talep halinde, alım usulü, başvuru sahibinin yeterli bulunmaması veya teklifinin reddedilmesinin gerekçesi veya seçilen teklifin göreceli avantajları konusunda gereken bilgileri de sağlamalıdır (m. XVIII/ 2). Ancak, idareler gizlilik adına bazı bilgileri kamuoyuna ve/veya diğer isteklilere açıklamayabilir (m. XVIII/ 4). İsteklilerin yanı sıra, teklifi kabul edilmeyen isteklinin devleti (Anlaşma tarafıysa) alım sözleşmesinin adil ve tarafsız düzenlendiğini araştırmak adına gerektiğinde alımı yapan idarenin devletinden ilave bilgi talep edebilir (m. XIX/ 2).

Anlaşma kapsamındaki mal ve hizmetlerin alımını düzenleyen kanun, yönetmelik, tebliğ, mahkeme kararları ve ilgili diğer mevzuat, üye devletlerin Anlaşma Ek (IV)'inde bildirdikleri yayınlarda genel kural olarak yayımlanmalıdır (m. XIX/1). Saydamlığın bir gereği olarak, üye devletler Anlaşma kapsamındaki kamu alımları ile ilgili istatistikleri Komite aracılığıyla diğer üye devletlere de bildirir (m. XIX/5).

2.6. Gelişen Ülkeler İçin Özel Kurallar

KAA, gelişen (developing) özellikle de az gelişmiş (less developed) ülkelerin kalkınma, finansman ve ticari gereksinimlerini de göz önünde bulundurarak; bu ülkelerin kalkınma hedeflerini karşılamak amacıyla özel ve farklı bir muamele görmektedir (m. V/1). Anlaşmaya katılım aşamasında, KAA kapsama alınacak kamu alımlarının müzakerelerinde gelişen ülkelerin kalkınma hedeflerini göz önünde bulundurmaktadır (m. V/3-7). KAA ayrıca teknik yardım (m. V/8-11), sanayileşmiş ül-

kelerdeki kamu alımları uygulamaları ve tecrübeleri konusunda bilgi ve eğitim vermek üzere gelişen ve az gelişmiş ülkelerde enformasyon merkezlerinin kurulması (m. V/11), az gelişmiş ülkeler için özel muamele (m. V/12 ve 13) konularında da düzenlemeler yapmaktadır.

2.7. Offset Uygulamaları

KAA, milli sanayileşmeyi teşvik etmek veya ödemeler dengesi açıklarını iyileştirmek amacıyla yerli girdi kullanımının şart koşulması, yatırım şartı, belirli teknolojilerin kullanımı, karşı ticaret veya benzeri *offset* uygulamalarını açıkça yasaklamıştır. Bu düzenlemelerin yanı sıra, gelişen ülkelerin Anlaşmaya katılım müzakerelerinde offset uygulamalarının koşullarını müzakere edebilmelerine de olanak sağlanmaktadır. Ancak, offset düzenlemeleri sadece isteklilerin ihaleye katılım *yeterlilikle* - *rini* ölçümlemek için kullanılmalıdır. Diğer bir deyişle, offset *en iyi teklifin seçiminin* - *de bir ölçüt* olarak kullanılmamalıdır.

2.8. Gözden Geçirme ve Anlaşmazlıkların Halli

KAA uygulamaları konusunda üye devletler arasında ortaya çıkabilecek ihtilaflar DTÖ Anlaşmazlıkların Halli Organında (Dispute Settlement Body-DSB) çözümlenmektedir. Anlaşma hükümleri çerçevesinde, üye devletlerin KAA'nı ihlal eden düzenlemelerinin geri çekilmesinin mümkün olmadığı durumlarda, DSB tarafları gerekli yaptırımları tartışmak üzere görüşmeler yapmaya çağırabilir.

KAA'nın etkili bir biçimde icra edilebilmesini sağlamaya yönelik bir diğer tedbir ise üye devletlerin, idarelerin alım (ihale) kararlarını yeniden inceleyecek milli bir itiraz sistemi ihdas etmesi gerekliliğidir. Bu sistemde tedarikçi veya müteahhitler idarelerin KAA hükümlerine aykırı olduğunu düşündükleri eylem veya kararlarının yeniden incelenmesi için, alım yapan idareden bağımsız bir kuruma başvuruda bulunacaktır. Üye devletler ihale kararlarına itirazların mahkemelerde veya bağımsız bir ihale kurumunda yapılmasını belirleme konusunda serbesttir. Yeniden incelemenin bağımsız bir kuruma verilmesi durumunda ya bu kurumun kararları mahkemelerde temyiz edilebilmeli ya da bu kurumlar KAA'da ayrıntıları belirtilen kural ve ölçütler (m. XX/6:a-g) çerçevesinde çalışmalıdır. Bu çerçevede, kurum bir taraftan idarelerin KAA hükümlerini ihlal eden alım kararlarının bir bölümü veya tamamını düzeltme yetkisine sahip olmalı, diğer taraftan da isteklinin zararlarının tazminine karar verebilmelidir. Ancak, bu zararlar teklif hazırlama ve itiraz başvurusu yapma maliyetiyle sınırlı tutulmalıdır. Kurum hem kamu düzeni hem de ticari çıkarları dengeleyerek alım sürecini askıya alma dahil ara kararlar da alabilmelidir (m. XX/7).

B Ö L Ü M

AVRUPA BİRLİĞİ KAMU ALIMLARI DİREKTİFLERİNİN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİ

3. AVRUPA BİRLİĞİ KAMU ALIMLARI DİREKTİFLERİ - NİN BELİRLEYİCİ ÖZELLİKLERİ

AB kamu alımları düzenlemelerinin kaynağını Roma Antlaşmasının açıklık, saydamlık ve eşitliği içeren genel kuralları oluşturmaktadır. Malların serbest dolaşımı, serbest yerleşim, hizmet sunumunda serbestlik ve rekabetin korunması AB'nin belirleyici ilkelerindendir. Bu çerçevede, AB üyesi devletlerin merkezi ve yerel seviyedeki bütün kamu kurumları, devlet işletmeleri, özel ve münhasır hak verilmiş bütün kuruluşları bu ilkelere uymak zorundadır.

Bu genel ilkelere uymak kaydıyla kamu alımlarında uygun yöntemin seçimi ilke olarak üye devletlere bırakılmıştır. Ancak, AB Komisyonu üye devletlerin belirli eşik değerlerin üzerindeki kamu alımları ilgili kural ve uygulamalarını koordine etmek ve bu kuralları Roma Antlaşmasının ilkeleri ile uyumlu hale getirmek amacıyla kamu alımları alanında özel düzenlemeler de yapmaktadır.

AB kamu alımları alanındaki düzenlemeleri Direktifler aracılığıyla yapmaktadır. AB Direktifleri alımı yapan idarenin niteliğine göre iki temel gruba ayrılmıştır. Birinci grup Direktifler geleneksel sektörlerde faaliyet gösteren kamu idarelerinin alımlarını düzenlemektedir. Bunlar *mal alımlarıyla* ilgili 14 Haziran 1993 tarih ve 93/36/EEC sayılı, *hizmet alımlarıyla* ilgili 18 Haziran 1992 tarih ve 92/50/EEC sayılı; ve *yapım işleriyle* ilgili 14 Haziran 1993 tarih ve 93/37/EEC sayılı Direktiflerdir. İkinci gruptaki düzenlemeler ise sulama, enerji, telekomünikasyon ve ulaşım sektörlerinde özel ve münhasır haklarla faaliyet gösteren kamu kurum, kuruluş ve teşebbüslerinin alımlarını düzenleyen 14 Haziran 1993 tarih ve 93/98/EEC sayılı Direktiftir. Bu çalışmada, AB kamu alımları incelenirken yeni Kamu İhaleleri Kanun (KİK) Taslağının kapsamıyla benzer alanları düzenleyen geleneksel sektörlerle ilgili birinci grup Direktiflerin kuralları esas alınmıştır.

3.1. Direktiflerin Amacı

AB kamu alımları direktifleri rekabeti artırabilmek amacıyla üye devletlerin kamu alımlarını Topluluk genelinde ilan etmesini, bu ilanlarda yapılacak alımlarla ilgili mümkün olduğunca ayrıntılı bilgi sağlanmasını, idarelerin Topluluk genelindeki tedarikçi veya müteahhitlere eşit davranmasını istemekte, bu konularda Topluluk genelinde ortak kurallar oluşturmayı hedeflemektedir. Bu ortak kurallar sadece kamu alımlarının ilan edilmesini değil, aynı zamanda Topluluk genelinde rekabete

açılacak kamu alımlarının kapsamının belirlenmesi, şartnamelerin hazırlanması, isteklilerin yeterliğinin belirlenmesi ve alım kararlarının verilmesini de içermektedir.

3.2. Direktiflerin Kapsamı

Geleneksel sektörlerde kamu alımlarını düzenleyen Direktifler kapsam dahilindeki kuruluşları hayli geniş tanımlamaktadır. Merkezi, bölgesel ve yerel düzeydeki bütün kamu kuruluşları ve bunların birlikleri, kamu tarafından finansmanı sağlanan, yönetimi kontrol edilen, yönetimi atanan kuruluşlar veya bu kuruluşların yüzde 50'sinden fazlasını destekledikleri özel sektör kuruluşlarınca yürütülen projeler AB Direktifleri kapsamındadır. Üye devletler Direktifler kapsamında mal, hizmet ve yapım işleri alımı yapacak idarelerini AB'ye bildirmekte, bu idarelerin bir listesi de Direktifler ekinde duyurulmaktadır.

AB Direktifleri belirli eşik değerlerin (yapım işlerinde 5.000.000 SDR veya 6.850.000 ABD Doları, mal ve hizmet alımlarında 130.000 SDR veya 178.100 ABD Doları) üzerindeki kamu alımları için uygulanmaktadır. Alıma konu mal, hizmet ve yapım işlerinin değerlemesinde Direktiflerden kaçınmak amacıyla bir hesaplama yöntemi seçilemez ve yine Direktiflerin kapsamından kaçınmak için alım miktarı bölünemez. Bu eşik değerlerin altındaki kamu alımları üye devletlerin ulusal mevzuatına tabi olmakla beraber Roma Antlaşması hükümleri çerçevesinde üye devletler Topluluk genelinde bütün tedarikçilere hala eşit ve adil davranmalı ve ihale sürecini saydam tutmalıdır.

Direktifler kamu alımları konusunda uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülöklere de öncelik vermektedir. Üye devletlerin ikili ve çok taraflı uluslararası anlaşmalar ve/veya uluslararası kuruluşların usulleri ile yapacakları kamu alımlarında Direktif hükümleri uygulanmamaktadır. Üye devletlerin kamu alımları alanında bağıtladıkları bütün sözleşmelerden Komisyonu haberdar etmesi gerekmektedir.

3.3. Alım Yöntemleri

AB'de olağan alım usulleri *açık ihale* (open tendering), *belli istekliler arasında ihale* (restricted tendering) ve pazarlık usulüdür (negotiation). Açık ihale usulünde ilgilenen bütün istekliler teklif verebilmektedir. Belli istekliler arasında ihalede sadece idarelerin davet ettikleri istekliler teklif verebilmektedir. Pazarlık usulünde ise idareler bir veya birden fazla istekliyle sözleşme koşullarını müzakere etmektedir.

AB’de esas alım yöntemi rekabet ve şeffaflığı neticesinde en etkin sonucu veren açık ilan ve ihale usulüdür. Ancak, hizmetlerde teknik özelliklerin belirlenememesi, yapım işleri ve hizmetlerde önceden toplam fiyatın belirlenememesi ve prototip bir yapım işi ve hizmetin geliştirilmesi amacıyla yapılan alımlarda ilan veya davetiye ile duyuru yapılarak belli istekliler arasında ihale veya pazarlık usulleri kullanılabilir. Diğer taraftan, idareler belirli koşullar altında duyuru yapmadan isteklilerle doğrudan kendileri iletişim kurarak gereksinimlerini tek kaynaktan temin edebilir.

3.4. Kamu Alımlarının İlanı

İdareler mal ve hizmet alımlarında toplamda yıllık 750.000 Euro’nun üzerindeki alımlarını mali yılın hemen başında, yapım işlerinde ise 5.000.000 Euro’nun üzerindeki alım planlarını, alımın özünü açıklayacak şekilde ve gösterge niteliğinde Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi’nde ön ilana çıkarmalıdır. Daha sonra, işin özellikleriyle ilgili ayrıntılı alım ilanı da yapılmalıdır. Sözleşme bağlandıktan sonra da kullanılan ölçüt, en iyi teklif ve teklifin sahibi ile en yüksek/düşük teklif konusundaki bilgilerin duyurusu yapılmalıdır. Direktifler ekinde *ön ilan*, *alım ilanı* ve *alım sözleşmesi ilanlarında* yer alması gereken asgari bilgiler mal, hizmet ve yapım işleri alımları için ayrı ayrı belirtilmektedir.

Açık ihale usulünde tekliflerin sunulması için verilen süre ilanın yayımlandığı tarihten itibaren en az 52 gün olmalıdır. Geçen 52 gün ve 12 ay arasında ön ilanın yapılması durumunda tekliflerin verilmesi için belirlenen süre alım ilanının yapılmasından sonra en fazla 22 güne kadar indirilebilir.

Pazarlık ve belli istekliler arasında ihale usullerinde, teklif verme süreleri duyurunun veya davetiyenin gönderildiği tarihten itibaren 40 günden az olamaz. Acil durumlarda teklif süresi ilanın gönderildiği tarihten itibaren 15 gün, davetiyenin gönderildiği tarihten de 10 günden az olmayacak şekilde belirlenebilir.

3.5. Tekliflerin Verilmesi

Teklifler yazılı olarak elden veya posta ile verilebilir. Teklifler, teklif verme süresinin bitiminde açılmalıdır. Tekliflerin değerlemeye alınması için ihale dokümanlarında istenilen tüm bilgileri içermesi gerekmektedir. İhale dokümanlarında önceden duyurmak şartıyla ekonomik açıdan en avantajlı olma kriterinin uygulandığı alımlarda, şartnamelerdeki asgari gereklilikleri yerine getirmek kaydıyla tekliflerdeki ufak sapmalar/farklılıklar idarelerce değerlendirmeye alınabilir.

İstekliler ortak girişim halinde tekliflerini sunabilir. Bu durumda ortak girişimin yasal tüzel kişiliğinin bulunması gerekmemektedir. Ancak, sözleşmeyi kazanması durumunda işin yerine getirilmesi için gerekli olduğu takdirde ortak girişimin tüzel bir kişilik kazanması istenebilir. Diğer taraftan, istekliler tekliflerinde üçüncü kişilere taşeron olarak verecekleri işin niteliği ve miktarını da belirtebilir. Ancak, bu ana tedarikçinin sorumluluktan kurtulması anlamına gelmemektedir.

3.6. Tedarikçi veya Müteahhitlerin Yeterliği

AB Anlaşmaları ve Direktiflerinin ana ilkesi olan saydamlık ve eşitlik ilkeleri çerçevesinde idareler alım yaparken ürün/üreticiler arasında milliyet esasına göre ayrımcılık yapamazlar. İdareler tedarikçi ve müteahhitlerin ihalelere katılımı için tüzel kişiliklerinin kayıtlı olmasını isteyebilir. Ancak, tedarikçi veya müteahhitlerin alımı yapan idarenin ülkesinde kayıtlı olması gerekmemektedir. Direktifler üye devletlerin tedarikçi veya müteahhitlerin tüzel kişiliklerini onaylayan kamu otoritelerinin listesini de içermektedir. İdareler bu kamu otoriteleri tarafından onaylanan tüzel kişilikleri kabul etmelidir.

Tedarikçi veya müteahhitlerin yeterlikleri esas olarak ekonomik ve teknik kapasiteleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. İdareler ekonomik ve teknik yeterliğin nasıl belirleneceğini ihale dokümanlarında duyururlar. Ekonomik ve teknik yeterlik şartının yanı sıra aşağıdaki hallerin varlığı durumunda tedarikçi veya müteahhitler ihaleye alınmazlar. İsteklinin;

- iflas etmesi veya iflas etme riskinin bulunması,
- mesleki suçunun bulunması,
- vergi ve sosyal güvenlik primlerini ödememesi,
- ihale dokümanlarında sahte bilgi sunması.

İdareler tedarikçi veya müteahhitlerin yukarıda sayılan konularda durumlarını ilgili idare veya mahkemelerden alacakları belgelerle tevsik etmelerini isteyebilir.

3.7. Tekliflerin Değerlendirilmesi

Tekliflerin seçiminde en düşük fiyat veya ekonomik olarak en avantajlı olanı tercih edilir. Ekonomik olarak avantajlı olmanın belirlenmesinde fiyatın yanı sıra teslim tarihi, kalite, estetik, işletme maliyeti, etkililik, işlevsel özellikler, bakım-onarım ve teknik yardım gibi hususlar da göz önünde bulundurulabilir. Ancak, teklif-

lerin değerlendirilmesi ve seçiminde kullanılacak bu ölçütlerin önceden ihale dokümanlarında duyurulması gerekmektedir.

Teklif[ler]in anormal derecede düşük olması durumunda idareler teklif[ler]i reddetmeden önce tedarikçi veya müteahhitlerden, teklifin bütününe oluşturan bileşenler hakkında ayrıntılı bilgi sunmasını ve teklifini nasıl yerine getireceğini ispat etmesini isteyebilir.

3.8. Teklif Sahiplerinin Bilgilendirilmesi

İdareler, talep halinde 15 gün içerisinde, istekli veya teklif sahibinin başvurusunun neden reddedildiğini ve kazanan teklif sahibinin ismini ve görelı avantajlarını yazılı olarak bildirmelidir. Ancak, idareler gizlilik gerektiren bilgileri bildirmezler.

Bunun dışında idareler, belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usullerinde davet edilen diğer teklif sahiplerini alım kararı, kazanan teklifin sahibi ve özellikleri, kendilerinin tekliflerinin neden kabul edilmediği konularında anında haberdar etmelidir. Ayrıca, idareler *Avrupa Toplulukları Resmi Yayınlar Bürosu'nı* da (Office for Official Publications of the European Communities) bu kararlardan haberdar etmelidir.

Bunların yanı sıra idareler sözleşmenin konusu ve değeri, alınan tekliflerin sahipleri, kazanan teklifin ve kaybeden tekliflerin gerekçesi, alım için pazarlık usulü kullanıldıysa bu yöntemin kullanılma gerekçesi konularında bir rapor hazırlamalı ve istenildiğinde Komisyona göndermelidir.

3.9. Gözden Geçirme ve Anlaşmazlıkların Halli

Kamu alımlarını Topluluk genelinde rekabete açmanın somut bir etkisinin görülebilmesi için, Komisyon Direktif kurallarını ihlal eden eylem ve kararlara karşı hızlı ve etkili yaptırımlar uygulanması gereğinden hareketle üye devlet idarelerinin kamu alım kararlarının etkili ve hızlı biçimde denetleneceği ulusal bir mekanizma geliştirmelerini öngörmektedir (89/665/EEC).

AB Komisyonu kamu alım kararlarının gözetim ve denetiminden sorumlu kurumun idari yapısını üye devletlere bırakmakla beraber işlevleri hakkında çerçeve düzenlemeler de yapmaktadır. Bu kurumlar tedarikçi veya müteahhitlerin ilgili idarenin Direktifleri ihlal eden eylem ve kararları hakkındaki şikayetlerini ayrımcılık

yapmaksızın hemen değerlendirmeye almalı, iddia edilen ihlalin daha büyük ticari zararlara yol açmaması için alım sürecini askıya alacak veya ihlale konu eylem veya kararın uygulamasını durduracak ara kararlar alabilmeli veya mağdur tedarikçi veya müteahhidin zararının tazminine karar verebilmelidir.

Kamu alımlarını denetleyecek kurulun yargı yerine idari bir birim olması durumunda, bu kurulun üyelerinin atanmasının ve görevden alınmasının yargı benzeri olması, kurulun kararlarını yazılı alması ve kurul kararlarının da yargı denetimine tabi tutulması gerekmektedir.

3.10. AB Kamu Alımları Direktiflerinde Değişiklikler

Komisyon, üye devletlerin ulusal mevzuatlarını AB Kamu İhaleleri direktiflerine uyumlaştırmamasının⁶ bir nedenini de Direktif kurallarının karmaşık olmasıyla açıklamaktadır. Kamu ihalelerini düzenleyen Direktif kurallarını basitleştirmek ve üye devletlerin bu kurallara uyumunu artırmak amacıyla 27 Kasım 1996 tarihinde Komisyon, Direktiflerin değiştirilmesi gereken kısımlarını Yeşil Kitap ile tartışmaya açmıştır. Yeşil Kitap özetle aşağıdaki konuları gündeme getirmiştir:

- i. Birliğin kamu ihaleleri politikalarının hedefi ve o güne değin gerçekleşen etkileri;
- ii. Direktif kurallarının üye devletlerin ulusal mevzuatlarında uyumlaştırma derecesi;
- iii. Kamu ihaleleri pazarına katılımı arttırmak için elektronik ihale yöntemlerinin geliştirilmesi;
- iv. Kamu ihaleleri politikaları ile AB'nin diğer politikalarının uyumlaştırılması (örneğin, KOBİ'ler, standardizasyon, yapısal fonlar, AB fonlarıyla finansmanı sağlanan kamu alımları, istihdam ve çevre gibi sosyal politikalar, savunma sanayi v.b.).

Komisyon 1998 tarihli bildiriminde (COM(98)143) Yeşil Kitap tartışmasından çıkan ana temanın, Direktiflerin yapısındaki istikrarı bozmamak amacıyla gereksiz de-

---

(6) Mart 1998 yılı itibarıyla, Hizmet Alımları Direktifini (92/50/EEC) Avusturya, Fransa, ve Yunanistan uygulamamakta; Belçika, İspanya, Portekiz ve İsveç ise kuralları uygulamakla beraber ihlal etmektedir. Mal Alımları Direktifini (93/36/EEC) Avusturya ve İtalya uygulamamakta; Belçika, Almanya, İspanya, Portekiz ve İsveç ise kuralları uygulamakla beraber ihlal etmektedir. Altyapı hizmetleri direktifi (93/38/EEC) kurallarını Yunanistan, İspanya, Fransa, Portekiz ve Avusturya uygulamamakta; İsveç ise kuralları uygulamakla beraber ihlal etmektedir (EC, 1998b).

ğişikliklerden kaçınarak, kamu ihalelerindeki hukuki çerçevenin basitleştirilmesi ve sistemin enformasyon teknolojilerindeki değişime uyumlaştırılması gerekliliği olduğunu ifade etmektedir.

3.11. Konsolide Direktif Taslağı

Komisyon kamu ihaleleri direktiflerini basitleştirmek ve modernize etmek amacıyla bir değişiklik paketi teklif etmiş bulunmaktadır (EC, 2000a ve b). Kamu İhaleleri Direktiflerinde değişiklik yapan düzenlemelerin iki temel amacı bulunmaktadır. Birincisi mevcut direktiflerdeki düzenlemeleri daha anlaşılır hale getirmek, ikincisi de haberleşme teknolojilerindeki hızlı değişim, telekomünikasyon sektörünün serbestleştirilmesi ve yeni ekonomiye geçiş gibi değişiklikler paralelinde modern idari ihtiyaçları karşılamaktır. Bu çerçevede, saydamlığı artırmak ve yolsuzluklarla mücadele etmek amacıyla, tekliflerin değerlendirilmesi ve seçimi ile ilgili ölçüt ve usuller konusunda daha net ve anlaşılır değişiklikler yapılması planlanmaktadır.

3.12. Konsolide Direktif Taslağının Getirdikleri

Değişiklik paketi mevcut direktiflerin kurallarını basitleştirmek için aşağıdaki hususları öngörmektedir:

- i. Mal, hizmet ve yapım işleri ile ilgili üç ayrı direktif kuralları tek bir direktif altında toplanacaktır.
- ii. Direktifin yeni yapısı ve hükümleri ihale sürecinin bütün aşamalarına rehberlik edecektir.
- iii. Direktif uygulamalarının esas alınacağı parasal eşiklerin kuralları basitleştirilerek, bu eşikler SDR yerine EURO cinsinden belirlenecektir.

Modern bir idari kapasite, esneklik ve yeni ekonomi kurallarıyla uyum konusunda ise aşağıdaki değişiklikler öngörülmektedir.

- i. Yeni düzenlemeler ile sözleşme koşullarını belirlemek için idareler ve isteklilerin daha çok teknik diyaloga girmesine izin verilecektir. Ancak bu teknik diyalog sürecinin saydamlık, eşitlik ve adalet ilkelerini ihlal etmesine izin vermemek için de gereken önlemler alınacaktır.
- ii. İdarelerin uzun süreli alım sözleşmelerinin ölçek tasarruflarından istifade edebilmesi, arz güvenliğini garanti altına alabilmesi ve yenileme alımları için

esneklik sağlanabilmesi için önerilen değişiklikler standart sözleşme formlarına daha esnek yaklaşmaktadır (çerçeve anlaşmalar-framework agreements).

- iii. Yeni değişiklikler neticesinde teknik şartnamelerde ihtiyaçlar standartları yerine performanslarına göre tanımlanacaktır.
- iv. Kamu alımlarında etkinliği artırmak adına enformasyon teknolojilerinin kullanımına daha fazla imkan sağlanması düşünülmektedir.

3.12.1. Teknik Diyalog

Konsolide Direktif Taslağında karmaşık ve ileri teknoloji gerektiren işlerde kamu idarelerinin isteklilerle işin teknik özellikleri hakkında müzakere yapmasına olanak sağlanmaktadır. Kamu idareleri öncelikle mali ve teknik açıdan yeterli bulunan isteklilerden *taslak önerilerini* (outline solutions) sunmalarını isteyecek, sonra da bu taslak öneriler üzerinden yapılan müzakereler sonucunda şartnameye nihai hali verilecek ve istekliler de bu teknik şartnameye göre mali tekliflerini sunacaktır. Sonuç olarak idareler de bu mali teklifleri değerlendirmeye alarak en iyi teklifi seçecektir.

3.12.2. Çerçeve Anlaşmalar

İdarelerin uzun süreli alım sözleşmelerinde teknoloji ve fiyatlarda ortaya çıkacak olası olumlu değişikliklerden istifade edebilmesi için istekliler ile *çerçeve anlaşma* (framework agreement) yapabilmeleri mümkündür. Enformasyon teknolojisi ve hizmetleri gibi değişimin sürekli olduğu sektörlerde uzun süreli ve sabit fiyatlı anlaşma yapmak her zaman için ekonomik olmayabilir. Çerçeve anlaşmalar, tekrarlanan alımlarda, zamanı geldiğinde, idarelerin ihtiyaçlarını karşılamak için belirli tedarikçilerin seçilmesi amacıyla kullanılmaktadır.

Çerçeve anlaşma uygulamasında idareler öncelikle ihtiyaçlarını karşılayacakları tedarikçileri seçecektir. İhtiyaç zamanı geldiğinde, Direktif kuralları çerçevesinde bu tedarikçiler arasında ihale veya pazarlık yapılır. Çerçeve anlaşmalar en fazla 3 yıl süreyle yapılabilir. İdareler, ihalelere çerçeve anlaşma yapılmayan ekonomik ve mali açıdan yeterli tedarikçileri de ihalelere davet edebilir. Çerçeve anlaşma yapılan tedarikçilerin rekabeti bozan, sınırlayan veya engelleyen davranışları (fiyat sabitlemek, pazarı paylaşmak amacıyla kartel oluşturmak v.b.) Roma Anlaşmasının rekabet kuralları çerçevesinde soruşturulacaktır.

3.12.3. Elektronik Alım Yöntemleri

Komisyon 1998 tarihli bildiriminde (COM(98)143) 2003 yılına kadar ihale işlemlerinin yüzde 25'inin elektronik yöntemlerle yapılacağını ifade ederek, tarafların bu hedefi gerçekleştirecek tedbirleri almalarını istemiştir. Ancak, bilgisayar teknolojilerine erişim sağlayamayan tedarikçilerin ihalelerden dışlanmaması için bir geçiş dönemi gerekliliği göz önünde bulundurularak elektronik iletişimin yanısıra posta ve doğrudan muhaberata da olanak sağlanmaktadır.

3.12.4. Teknik Şartnameler

Mevcut uygulamada, her hangi bir tedarikçiye avantaj tanımamak adına, teknik kriterler daha önceden deklare edilen standartlara göre yapılmaktadır. Bu standartlar saydamlığı ve herkesçe bilinmesinin yanısıra AB ve uluslararası standartları da uyumlaştırmayı hedeflemektedir. Ancak, bu standartların uygulanması kamu idarelerinin ihale şartnamelerinde ihtiyaçlarını tanımlama kapasitesini de sınırlandırmaktadır. Standartlar teknolojide yaşanan hızlı değişim neticesinde ortaya çıkan yeni mal ve hizmetlerin gerisinde kaldığından, standartları kullanmak zorunda olan idareler bu yeni teknoloji ürünlerini de kullanamaz duruma gelmektedir. Bu nedenle Konsolide Direktif, idarelerin şartnamelerde yer alan teknik kriterlerin işlevselliği ve verimliliği sağlamaya yönelik olarak tanımlamasına da olanak tanımaktadır.

B Ö L 4 Ü M

MAL, YAPIM İŞLERİ VE
HİZMETLERİN ALIMI ÜZERİNE
UNCITRAL MODEL KANUNUNUN
BELİRLEYİCİ TEMEL ÖZELLİKLERİ

4. MAL, YAPIM İŞLERİ VE HİZMETLERİN ALIMI ÜZERİNE UNCITRAL MODEL KANUNUNUN BELİRLEYİCİ TEMEL ÖZELLİKLERİ ⁷

Birleşmiş Milletler Teşkilatının bir organı olan UNCITRAL (United Nations Commission on International Trade Law- Uluslararası Ticaret Hukuku Üzerine Birleşmiş Milletler Komisyonu) uluslararası ticaret hukukunun uyumlaştırılması ve birleştirilmesine yardımcı olmak ve dolayısıyla uluslararası ticaretin gelişmesinde mevzuat yetersizliği ve/veya farklılıklarından (çatışmasından) kaynaklanabilecek gereksiz engelleri elimine edecek düzenlemeler yapmak amacıyla ihdas edilmiştir.⁸ Dünyanın bütün bölgelerinden ve iktisadi kalkınma sürecinin farklı seviyelerinden üyeleri bulunan UNCITRAL misyonunu yerine getirmek için çeşitli uluslararası konvensyonlar⁹, model kanunlar¹⁰ ve rehber kurallar¹¹ hazırlamıştır.

UNCITRAL'in kamu alımları konusunda model bir kanun hazırlama kararı, çoğu ülkede kamu alımlarını düzenleyen mevzuatın yetersizliği ve yeni gelişmelere cevap verememesinden kaynaklanmaktadır. Bu yetersizlik, kamu alımları sürecinde etkisizliğe, verimsizliğe, suistimale ve harcanan kamu fonlarının tam olarak karşılığının alınamamasına neden olmaktadır.

UNCITRAL 1986 yılındaki on dokuzuncu toplantısında kamu alımları konusunda bir çalışma başlatma kararı almış; 5-23 Temmuz 1993 tarihleri arasında Viyana'da düzenlenen yirmialtıncı toplantısında da "Mal ve Yapım İşlerinin Alımı Üzerine UNCITRAL Model Kanunu"nu (the UNCITRAL Model Law on Procurement of Goods ve Construction) kabul etmiştir. Model Kanun kamu alımları konusunda mevzuatı olmayan devletlerin kanun çıkarması ve olanların da mevcut mevzuatını geliştirme aşamasında bir örnek oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır.

---

(7) Model Kanunun belirleyici özelliklerinin incelendiği bu bölümde önemli ölçüde Model Kanunun uygulanmasını açıklayan *Rehber*'den (Guide to Enactment of UNCITRAL Model Law on Procurement of Goods, Construction and Services) yararlanılmıştır.

(8) Arnavutluk, Kırgızistan, Polonya ve Slovakya kendi kamu alımları mevzuatını Model Kanunu rehber alarak oluşturmuştur.

(9) The United Nations Conventions *on* Contracts for the International Sale of Goods, *on* the Limitation Period in the International Sale of Goods, *on* Carriage of Goods by Sea ("Hamburg Rules"), *on* Liability of Terminal Operators in International Trade, and *on* International Bills of Exchange and International Promissory Notes.

(10) The UNCITRAL Model Law on Procurement of Goods, Construction and Services, the UNCITRAL Model Laws on International Commercial Arbitration and International Credit Transfers.

(11) The UNCITRAL Arbitration Rules, the UNCITRAL Conciliation Rules and legal guides (on construction contracts, countertrade transactions and electronic funds transfers)

Hizmet alımlarının belirli aşamalarının mal ve yapım işleri alımlarından farklı kaygılarla yönetilmesi gereğinden hareketle, ilk aşamada sadece mal ve yapım işlerinin alımını düzenleyen hükümlerin hazırlanması kararı alınmıştır. Yirmi altıncı toplantıda, mal ve yapım işlerinin alımını düzenleyen hükümlerin tamamlanmasından sonra Komisyon hizmet alımına ilişkin kuralların da ayrıntılı bir biçimde belirlenmesine karar vermiştir. Sonuç olarak, Komisyon 31 Mayıs-17 Haziran 1994 tarihinde New York'ta düzenlenen yirmi yedinci toplantısında Mal, Yapım İşleri ve Hizmetlerin Alımı Üzerine UNCITRAL Model Kanununu kabul etmiştir.

4.1. Model Kanunun Amacı

Model Kanunun amacı, rekabeti artırmak, kamu alımlarına teklif veren tedarikçi veya müteahhitlere eşit ve adil muamele gösterilmesini sağlamak ve saydamlık ve yansızlığı geliştirmektir. Model Kanunun gerekçesinde bu amaçların sağlanması neticesinde kamu alımlarında bir taraftan tasarruf ve etkinlik artışı sağlanabileceği diğer taraftan da suistimallerin denetim altına alınabileceği belirtilmektedir. Model Kanun, kamu kuruluşlarının harcamalarını kamuoyuna karşı sorumlu ve hesap verebilir bir biçimde yapmak durumunda olduğu, kamu fonlarının karşılığının doğru bir biçimde alındığı ve kamuya satış teklifi yapacak tarafların adil muamele göceklerine inandıkları bir ortam yaratmayı hedeflemektedir.

4.2. Model Kanunun Kapsamı

Model Kanun mal, hizmet ve yapım işlerinin alımına uygulanmak üzere tasarlanmıştır. Model Kanun, ilgili devleti¹² savunma ve güvenlik alımlarının yanı sıra kanun veya yönetmeliklerde belirtilmek suretiyle ulusal önceliklerine göre diğer sektörleri de kapsam dışına almasına olanak tanımaktadır. Kanunun uygulama alanını genişletmek amacıyla alımı yapan kamu kuruluşunun isterse istisna tutulan sektörlerde bile kanun hükümlerini uygulamasına izin verilmektedir (m. 1/3). Model Kanun ayrıca ilgili devletin kamu alımları konusunda uluslararası yükümlülüklerini de göz önünde bulundurmaktadır (m. 3). Model Kanun, sağladıkları kredi ve yardımlar yapılan kamu alımları konusunda özel usul kuralları bulunan uluslararası yardım kuruluşları ile uluslararası ve bölgesel işbirliği kuruluşlarının kamu alımları konusundaki direktiflerine de öncelik vermektedir.

---

(12) "İlgili devlet" terimi Model Kanunu kendi iç mevzuatında kanunlaştıracak devleti nitelendirmek üzere kullanılmaktadır.

Model Kanun, sadece kamu kuruluşlarının alım sözleşmesi yapmak üzere tedarikçi veya müteahhit seçebilmeleri konusundaki kuralları düzenlemektedir. Diğer bir deyişle, Model Kanun, sözleşmenin yönetimi, performansından veya iptalinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü gibi alım sözleşmesinin uygulaması aşamasında ortaya çıkabilecek sorunlara değinmemektedir. Bu nedenle, ilgili devlet Model Kanunun yanı sıra alım sürecinin uygulama aşamasını da düzenleyecek yeterli bir yasal ve idari altyapı da oluşturmalıdır.

Model Kanun mal ve yapım işleri ile hizmet alımı arasındaki belirli farkları göz önünde bulundurarak, IV'üncü Bölümde özellikle hizmetler alanındaki alım kurallarını düzenlemektedir. Mal ve yapım işleri alımının aksine hizmet alımlarında alımı yapılacak hizmetin içeriği ve kalitesini ölçümlemek zordur. Sunulan hizmetin kalitesi geniş ölçüde tedarikçi veya müteahhitlerin becerisi ve uzmanlığına bağlıdır. Teklifleri değerlendirme sürecinde fiyatın başat olduğu mal ve yapım işleri alımlarının aksine hizmet alımlarında, tekliflerin değerlendirilmesi ve seçimi aşamasında tedarikçi veya müteahhitlerin kalitesi ve yeterliğinin bir ölçütü olarak fiyat her zaman tek kriter olarak düşünülmemektedir. Model Kanunun IV'üncü Bölümü bu farklılıkları yansıtabilecek kuralları ortaya koymayı hedeflemektedir.

4.3. Model Kanunun Çerçevesi

Model Kanun, kamu kuruluşlarının uygulamada karşılaşılabilecekleri değişik koşullar altında *alım sürecini* idare edebilmeleri için gerekli bütün ilke ve usulleri sağlamayı hedeflemektedir. Ancak, Model Kanun çerçeve bir kanun olduğundan, bu ilke ve usulleri uygulamak için gerekli olan bütün kural ve düzenlemeleri içermektedir. Sonuç olarak, Model Kanunun öngördüğü ilke ve usullerin hayata geçirilebilmesi için uygulama detaylarını belirleyecek ve değişen koşulları göz önünde bulunduracak ve Model Kanunun amacı ile çelişmeyecek "kamu alımları yönetmeliklerinin" de yürürlüğe girmesi gerekmektedir (m. 4).

Diğer taraftan, Model Kanun kendisinin cevaplamadığı, ancak diğer mevzuatın çözümleyebileceği bazı yasal sorunlara da temas etmektedir. Örneğin, Model Kanunun 15'inci maddesiyle tedarikçi veya müteahhitlerden rüşvet verenlerin veya vermeye kalkışanların tekliflerinin otomatikman reddedileceği hüküm altına alınmaktadır. Ancak, rüşvet veren ve alanlar hakkında uygulanacak soruşturma ve yaptırımlar hakkında Model Kanun sessiz kalmaktadır. Bu konudaki soruşturma ve yaptırımların Ceza ve Devlet Memurları Kanunu gibi diğer mevzuata göre yürütülmesi

gerekmektedir. Diğer bir deyişle, Model Kanundan beklenen etkinliğin sağlanabilmesi için kamu alımları sürecinde Borçlar Kanunu, Ticaret Kanunu, İdare Hukuku ve Usul Hukuku gibi diğer mevzuatın da etkili bir biçimde icra edilmesi gerekmektedir.

4.4. Model Kanunda Alım Yöntemleri

Model Kanun mal ve yapım işleri alımlarında, normal koşullar altında rekabet ve etkinliği artırma konusunda etkililiği teori ve uygulamada genel kabul gören *açık ihale* yönteminin kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Model Kanun, hizmet alımlarında normal koşullar altında "Hizmet Alımlarında Temel Yöntemi"nin (Principal Method for Procurement of Services- Bölüm IV) kullanılmasını öngörmektedir. Bu yöntem hizmet sağlayıcılarının niteliği ve uzmanlığının değerlendirmesine optimal bir önem vermek üzere tasarlanmıştır. Mal ve yapım işlerinin alımında ihale usulünün uygun ve olanaklı olmadığı durumlarda, Model Kanun kamu alımlarında alternatif yöntemlerin de kullanımını öngörmektedir. Söz konusu alternatif yöntemler, hizmet alımlarındaki temel yöntemin uygulamasının uygun ve olanaklı olmadığı durumlarda da uygulanabilmektedir.

4.4.1. İhale Usulü

Model Kanunda ihale usulünün önemli özellikleri şu şekilde düzenlenmektedir:

- i. Genel kural olarak tedarikçi veya müteahhitlerin ihaleye katılımı sınırlandırılmamaktadır;
- ii. İhale dokümanlarında alımı yapılacak mal, yapım işi ve hizmetlerin tanımları ve koşulları ayrıntılı olarak yapılmalı, böylece tedarikçi veya müteahhitlerin tekliflerini hazırlayabilmeleri için ortak ve net bir temel sağlanmalıdır.
- iii. Teklifleri değerlendirip, karşılaştırarak kazanan teklifin seçiminde kullanılacak ölçüt tedarikçi veya müteahhitlere önceden ve tam olarak açıklanmalıdır (örneğin, ölçüt sadece fiyat veya fiyat ve diğer bazı teknik veya ekonomik ölçütlerin bileşimi olacaktır);
- iv. Tekliflerin özü hakkında kamu kuruluşları ile tedarikçiler veya müteahhitler arasında müzakere yapılması kesinlikle yasaktır. Teklifler, son verilme tarihlerinde kamuoyu önünde açılmalıdır;
- v. Alımın yapılması için kamu kuruluşlarınca istenilen diğer bütün formaliteler önceden açıklanmalıdır.

4.4.2. Hizmet Alımlarında Temel Yöntem

Model Kanunun Hizmet Alımlarında Temel Yöntemi düzenleyen IV'üncü bölümü, bir taraftan değerlendirme sürecinde hizmet sağlayıcılarının niteliği ve uzmanlığını dikkate alacak düzenlemeler yaparken diğer taraftan da rekabet, yansızlık ve saydamlığı artırmayı hedeflemektedir. Bu yöntemin özelliklerinin başında tedarikçi veya müteahhitlerin katılımına sınırlama konulmaması ile tekliflerin değerlendirilmesi ve en iyi teklifin seçiminde kullanılacak ölçütlerin alım ilanında önceden duyurulması gereği gelmektedir. En iyi teklifin seçimi için Model Kanun üç usul öngörmektedir. Birinci seçim usulünde, alımı yapacak idare önce tekliflerin, fiyat dışında, kalitesi ve teknik özellikleriyle ilgili bir eşik belirler, daha sonra da bu eşğin üzerinde dereceye sahip olan tekliflerin fiyatlarını karşılaştırır (m. 42). İkinci seçim usulünde alımı yapacak idare kabul edilebilir önerilerin sahipleriyle, eş anlı olarak, hizmetin niteliği ile ilgili müzakerelerde bulunur ve kalan yarışmacıların nihai en iyi tekliflerini vermesini ister. Alımın ilk aşamalarında yapılan müzakerelerde ilgili idare teklif sahiplerine ne istediğini net olarak anlatır ve yarışmacılar da nihai tekliflerinde bu hususları dikkate alır (m. 43). Üçüncü seçim usulünde, eşgi geçen teklif sahipleriyle, en yüksekten düşüğe doğru sırasıyla ve teker teker, sadece fiyat pazarlığı yapılır. Alımı yapan idare teklif sahipleriyle ardışık bir şekilde pazarlık yaparken, bir önceki yüksek dereceli tedarikçi veya müteahhit ile müzakereyi bir kez bitirdikten sonra yeniden başlatamaz (m. 44).

4.4.3. İki Aşamalı İhale, Teklif İsteme, Rekabetçi Pazarlık

İhale süreci için şartnamenin tam ve nihai olarak belirlenemediği ve 19'uncu maddede belirlenen diğer koşulların mevcut olduğu mal ve yapım işleri alımlarında, Model Kanun alternatif üç alım usulü öngörmektedir. Bunlar iki aşamalı ihale, teklif isteme, rekabetçi pazarlık usulüdür. Ancak, ihale dışında bu usullerden bir tanesinin kullanılabilmesi 19, 20 ve 21'inci maddede belirtilen koşulların mevcudiyetine bağlıdır. İhale sürecinde şartnamelerin özelliklerinin tam ve nihai olarak belirlenememesi iki şekilde gerçekleşebilmektedir. Birinci durumda, kamu kuruluşu ihtiyacını neyin karşılayacağını tam olarak bilememekte ve bu nedenle farklı muhtemel öneriler edinmek isteyebilmektedir (örneğin, bir köprü veya alt/üst geçit yapımı için ne tür malzeme kullanılacağına karar verilmemiştir). İkinci durum ise büyük yolcu uçakları ve gelişmiş bilgisayar malzemesi alımlarında ortaya çıkmaktadır. Makine ve ekipmanın teknik gelişmişliği ve karmaşıklığı yüzünden, ikinci tür istis-

nai hallerde, en iyi değeri almak açısından, alımı yapılacak malın kapasitesi ve muhtemel versiyonları konusunda tedarikçi veya müteahhitlerle görüşme/müzakere yapmadan düzenlenecek şartnameler optimal bir sonuç ver[meyebilir].

Model Kanun bu üç alternatif alım yöntemi için bir hiyerarşi silsilesi öngörmüştür. Alımı yapacak idarelere, tedarikçi veya müteahhitlerle şartnamelerin teknik özellikleri ve sözleşme koşullarını müzakere etme imkanı tanıma konusunda ortak özellikler taşıyan üç yöntem, tedarikçi veya müteahhittin seçiminde farklı kurallar içermektedir.

İki aşamalı ihalede, öncelikle alımı yapılacak mal ve yapım işinin teknik, kalite ve diğer özellikleriyle, sözleşme ve tedarik koşulları konusunda değişik öneriler toparlanır. İlk aşamanın tamamlanmasından sonra, alınan öneriler çerçevesinde şartnameye nihai hali verilir ve Model Kanun hükümlerine uygun bir ihale düzenlenir (m. 46).

Teklif isteme usulünde, mümkün olan en çok sayıdaki (mümkünse en az üç) tedarikçi veya müteahhitlerden farklı teklifler toplanır, tekliflerin içeriğinde değişiklik yapılması konusunda müzakereler yapılır, daha sonra da bu tedarikçi veya müteahhitlerden nihai en iyi tekliflerini vermeleri istenir. Bu nihai en iyi teklifler önceden duyurulan ölçütler çerçevesinde karşılaştırılır ve değerlendirilir. İki aşamalı ihalenin aksine, teklif isteme usulünde her hangi bir aşamada ihale süreci öngörülmemektedir (m. 48).

Pazarlık usulü (m. 49), doğası gereği, Model Kanunda bütünüyle tasarlanmamış yapısıyla hem iki aşamalı ihale hem de teklif isteme usulünden farklılık göstermektedir. Pazarlık usulünün uygulaması ihtiyacın özelliğine bırakılmakta ivedi durumlarda tek kaynaktan temin yönteminin yerine de kullanılabilmektedir (19/2).

4.4.4. Belli İstekliler Arasında İhale Usulü

Belli istekliler arasında ihale usulünde, iki istisnai halin mevcudiyetinde, açık ihale usulünden farklı olarak ihaleye, sınırlı sayıda tedarikçi veya müteahhit davet edilmektedir. Bu istisnai durumların *birincisi* teknik olarak karmaşık ve özellikli ve sadece sınırlı sayıda tedarikçiden temin edilebilecek mal, hizmet ve yapım işlerinin alımı, *ikincisiyse* tekliflerin sayısının sınırlandırılmasıyla tasarruf ve etkinliğin artırıldığı düşük değerli alımlardır (m. 20 ve 47).

4.4.5. Maliyet Tahmini İsteme ve Tek Kaynaktan Temin

Düşük değerli standart mal ve hizmetlerin alımı için, Model Kanun basit ve hızlı uygulanabilen maliyet tahmini isteme usulünü önermektedir. Bu usulde mümkün olan en çok sayıda (mümkünse en az üç) tedarikçiden maliyet bedeli tahminleri alınır ve alım en düşük teklifi veren tedarikçiden yapılır (m. 21 ve 50). Son olarak, doğal afet gibi olağanüstü hallerin neden olduğu acil durumlarda ve mal, hizmet ve yapım işlerinin temininin ancak bir tedarikçi veya müteahhitten temin edilebildiği durumlarda Model Kanun alımın tek kaynaktan temin edilmesini öngörmektedir (m. 22 ve 51).

4.5. Tedarikçi veya Müteahhitlerin Yeterliği

Model Kanun, alım sözleşmesi yapılacak tedarikçi veya müteahhitlerin edimlerini yerine getirebilmeleri konusunda yeterliklerini garantilemeyi ve alım sürecinde yeterli tedarikçi veya müteahhitlerin adil bir biçimde katılımına olanak sağlayacak bir ortam yaratmayı hedeflemektedir. Diğer bir deyişle, ne tür alım yöntemi kullanılırsa kullanılsın, tedarikçi veya müteahhitlerin alım sözleşmesine taraf olabilmeleri için yeterlik şartı aranmaktadır. Tedarikçilerin yeterliğinin değerlendirilmesinde kullanılacak ölçüt ve usul isteklilere önceden duyurulmalı ve bu ölçüt ve usuller tüm katılımcılara eşit olarak uygulanmalıdır (m. 6). Model Kanun hükümleri bir taraftan isteklilere eşit muamele uygulanması ve keyfiyetin ortadan kaldırılmasını hedeflerken diğer taraftan da, belirli bir alım sürecinde yeterlik şartının belirlenmesinde idarelere de gereken esnekliği sağlamaya çalışmaktadır. Model Kanunun yeterlik şartını düzenleyen bu temel hükümlerinin yanı sıra idareler, alım sürecinin başlarında tedarikçi veya müteahhitlerden ön yeterliği geçmelerini ve ön yeterliği geçen tedarikçi veya müteahhitlerin de alım sürecinin sonraki aşamalarında hâlâ yeterlik şartlarını sürdürdüklerini yeniden teyit etmelerini isteyebilecektir (m. 7).

4.6. Kamu Alımlarına Yabancı Tedarikçi veya Müteahhitlerin Katılımı

UNCITRAL'in uluslararası ticareti geliştirme yönündeki misyonu ve Model Kanunun kamu harcamalarının karşılığının daha iyi elde edilebilmesini gerçekleştirmek için rekabetin boyutunu genişletme yönündeki temel görüşü çerçevesinde, genel kural olarak, tedarikçi veya müteahhitlerin milliyetlerine bakılmaksızın teklif verebilmeleri ve yabancı tedarikçi veya müteahhitlerin ayrımcılığa tabi tutulmamaları gerekmektedir. Hizmet alımlarında temel yöntem ve ihale işleri bağlamında Model

Kanun bu genel kuralı gerçekleştirecek pek çok düzenleme içermektedir. Örneğin, ihale, ön yeterlik ve tekliflerin verilmesi duyuruları uluslararası tedarikçi veya müteahhit camiasına ulaşacak ve bunlar tarafından anlaşılacak şekilde uluslararası düzeyde dağıtımı yapılan yayınlarda yayımlanmalıdır (m. 24/2 ve 37/2).¹³

Bunun yanı sıra, Model Kanun ilgili devletin ulusal sanayileşme stratejisi çerçevesinde hayati önem taşıdığına inandığı sektörleri denetimsiz yabancı rekabetin zararlı etkilerinden korumak için yabancı katılıma sınırlama getirebilmesini de öngörmektedir. Ancak bu tür kısıtlamalar kanunda ve/veya yönetmeliklerde açıkça belirtilmeli ve idareler de bunlardan başka kendi taktirlerinde yeni sınırlamalar getirememelidir (m. 8/1). Böylece, bir taraftan saydamlık sağlanmış olacak diğer taraftan da yabancıların kamu alımlarına teklif verebilmelerinin keyfi ve aşırı biçimde sınırlandırılması engellenmiş olacaktır. Model Kanunun kamu alımlarında yabancı tedarikçi veya müteahhitlerin katılımını kurallara bağlayan 8'inci maddesinin yanı sıra 3'üncü maddesiyle de uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülükler de dikkate alınmaktadır. Bu anlaşmalar çerçevesinde sağlanan fonlarla yapılacak alımın, yardımı sağlayan ülkenin tedarikçi veya müteahhitleri tarafından temin edileceğini öngörebilir. Ayrıca, Model Kanun bölgesel ve uluslararası iktisadi ve teknik işbirliği anlaşmaları çerçevesinde elde edilen yardım ve kredilerin de bu anlaşmaların kuralları çerçevesinde kullanılabileceğini öngörmektedir.

Model Kanuna göre yerli tedarikçi veya müteahhitlerin desteklenmesi için "*fiyat avantajı*" (margin of preference) tekniği de kullanılmaktadır (m. 34/d-4 ve 39/2). Bu yöntemle, sadece milli bir alım sürecine başvurmaksızın, kamu alımlarına uluslararası katılım ile ulusal sanayileşmeyi geliştirmek arasında bir denge de sağlanmış olacaktır. Milli teklif veya öneri ile genel en düşük fiyatlı *teklif* (tender) veya *öneri* (proposal) arasındaki fiyat farkı sağlanan avantaj sınırları içinde kaldığı sürece *fiyat avantajı*, milli tedarikçi veya müteahhitlerin mal ve yapım işleri alımlarında *en düşük fiyatlı teklifinin* veya hizmet alımında da *uygun önerisinin* seçilmesine imkan tanıyacaktır. Bu yöntem uluslararası rekabetçi fiyata yaklaşabilen tedarikçi veya müteahhitlerin yabancı rekabeti dışlamadan desteklenebilmesine imkan sağlayacaktır. Böylece bir taraftan alım süreci yabancı rekabetten izole edilmekte diğer taraftan da milli sektörlerin yabancı rekabetten tamamen korunarak ataletle sürüklenmesine ve dolayısıyla daha düşük etkinlik ve rekabet gücü seviyesinde çalışmasına izin verilmemektedir.

---

(13) Model Kanunun maddelerini yorumlayan Rehber, *the United Nations Department of Public Information* tarafından yayımlanan *Development Business'in* bu işlevi görebilecek bir yayın olduğunu bildirmektedir (paragraf, 24/1).

Kamu alımlarına yabancı katılımı kısıtlayan 8'inci maddenin yanı sıra, yabancı tedarikçi veya müteahhitlerin ilgisini muhtemelen çekmeyecek kadar düşük değerli işlerin alımı da milli ihale usulüyle yapılabilir (m. 23). Model Kanun düşük değerli malların alımının milli ihaleyle yapılma kararını idarelere bırakmaktadır. Böylece, yabancı tedarikçi veya müteahhitlerin katılımı sınırsız bir biçimde engellenmemekte, daha iyi teklif almak adına, yabancı katılım konusunda nihai karar idarelere bırakılmaktadır.

4.7. İstisnai Usullerin Uygulanmasında Ön Onay

İdarelerin istisnai usuller (örneğin, mal ve yapım işleri alımında ihale dışında bir yöntemin kullanılması veya hizmet alımında hizmet alımlarında temel yöntem veya ihale dışında bir yöntemin kullanılması) dahil belirli çalışma usullerinin belirlenmesinde veya bir kararın alınmasında bir üst makamın onayını alması gerekmektedir (m. 12, 15, 19, 20, 21 ve 22). Ön onay sistemi belirli çalışma biçimleri ve nihai kararlardan önce hata ve problemlerin ortaya çıkarılmasına ve dolayısıyla zamanında önlem alınmasına yardımcı olacaktır.

Model Kanun ön onay için idari bir organ belirlememekte, bunu ilgili devletin idari sistemi ve geleneğine bırakmaktadır. Onay görevi, alımı yapacak idareden tamamen farklı bir idareye (bağımsız bir kamu ihale kurumu, maliye, sanayi veya bayındırlık bakanlığı) verilebileceği gibi aynı kurum içinde ayrı bir denetim birimine de verilebilir.

4.8. Gözden Geçirme ve Anlaşmazlıkların Halli

Model Kanunun, kamu alımlarında kuralların tam olarak uygulanmasını sağlamak üzere düzenlediği en önemli mekanizma tedarikçi veya müteahhitlerin kuraları ihlal eden idarenin kararlarının denetlenmesi ve yeniden incelenmesini isteyebilme haklarıdır. Bu tür bir denetim usulü, Model Kanuna önemli ölçüde kendisi politika/kural üreten ve bunları uygulatan bir statü kazandırmaktadır. Çünkü, Model Kanun alım sürecinde doğal çıkarı olan tedarikçi veya müteahhitlere, Kanunun kurallarına göre alımı yapmak zorunda olan idarelerin eylemlerinin Kanuna uygunluğunu denetleme ve sorgulama hakkını vermektedir.

Ülkelerin idari ve yasal yapılarının doğal farklılığı göz önünde bulundurularak, idarelerin alım kararlarının denetlenmesi ile ilgili hükümler Model Kanunda çok genel olarak düzenlenmiştir. Ancak, Model Kanun bu düzenleme ile inceleme biçimi

ne olursa olsun, kamu alımları sürecinde idarelerin eylemlerinin denetlenebilmesi ve yeniden incelenmesi için yeterli bir fırsat ve etkili bir yöntem sağlanmasının önemini özellikle işaret etmektedir.

Model Kanun ilk planda idarenin alım sürecinde kuralları uygulamaması nedeniyle zarara uğrayan veya uğrama ihtimali bulunduğunu iddia eden tedarikçi veya müteahhitlere idarenin ilgili eylem ve kararlarının yeniden incelenmesini talep etme hakkını vermektedir (m. 52). Yeniden inceleme başvurusu, özellikle de alım sözleşmesi henüz imzalanmadıysa ilk önce alımı yapan idareye yapılmaktadır (m. 53). Bu madde ile alım sürecinin etkinliğinin artırılması hedeflenmektedir. Çünkü, bir çok olayda alımı yapan idare kendisinin de farkında olmadığı usul hatalarını nihai kararı almadan düzeltmek isteyebilecektir. Model Kanun ayrıca ilgili ülkenin idari ve yasal yapısına uygun olarak düzenlenmek üzere alımı yapan idarelerin üzerinde, kamu alımları konusunda uzman bir idari kurumun yeniden inceleme görevini ifa etmesini de öngörmektedir (m. 54). Son olarak, detayları ilgili ülkenin ulusal mevzuatı çerçevesinde icra edilmek üzere yargı denetimi de düzenlenmektedir (m. 55).

Bir taraftan tedarikçi veya müteahhitlerin haklarını ve alım sürecinin bütünlüğünü korumak diğer taraftan da ihale sürecinin kesintiye uğratılarak etkinliğinin düşürülmesini sınırlandırmak için Model Kanun yeniden inceleme usulü konusunda bazı sınırlamalar da getirmektedir. Bunlar arasında tedarikçi veya müteahhitlerin yeniden inceleme haklarının sınırlandırılması, yeniden inceleme başvurularına zaman sınırlaması getirilmesi, idari denetim aşamasında alım sürecinin askıya alınması, alımı yapan idarenin takdirine bırakılan ve idarenin tedarikçi veya müteahhitlere eşit muamelede bulunulmadığı hususunda doğrudan veya dolaylı olarak ilgisi bulunmayan kararlarının (örneğin, alım yönteminin seçilmesi, mevzuat hükümleri çerçevesinde yabancılarının katılımının sınırlandırılması) yeniden incelenmesi taleplerinin incelemede dikkate alınmaması gibi konular gelmektedir.

4.9. Tutanak Tutulması

Model Kanunun kurallarına uyulmasını ve alımı yapan idarenin devletin denetim kurumlarına, tedarikçi veya müteahhitlere ve mümkün olduğu kadar geniş ölçüde kamuoyuna hesap verebilmelerini sağlayan temel mekanizmalardan birisi de, alım sürecinin başından sonuna kadar idarenin eylem ve kararlarının tutanağının tutulması zorunluluğudur (m. 11). Model Kanun tutanağın düzenlenmesi için gereken

kuralları ve tutanağın ne kadarının kamuoyuna açıklanabileceğini ve ne kadarının tedarikçi veya müteahhitlere gösterilebileceğini de düzenlemektedir.

4.10. Diğer Hükümler

Model Kanun amacına ve kurallarının icra edilmesine yardımcı olacak çeşitli başka düzenlemeler de getirmektedir. Bunlar alım usulünü belirleyen mevzuatın kamuoyuna açık olması -yani gizli düzenleme yapılmaması- (m. 5), alımı yapan idareler ile tedarikçi veya müteahhitler arasındaki iletişimin biçimi (m. 9), tedarikçi veya müteahhitlerin kendi yeterliklerini belgeli olarak tevsik etmesi (m. 10) alım sözleşmesi kararlarının kamuoyuna duyurulması (m. 14), tedarikçi veya müteahhitlerin ihale komisyonuna uygunsuz çıkar sağlama teşebbüsleri halinde teklif veya önerilerinin zorunlu olarak reddi (m. 15), alımı yapılacak mal ve yapım işlerinin özelliklerini belirleme şekli (m. 23-28), ihale, öneri, teklif ve maliyet bedeli tahmini şartnamelerinde öngörülen belgelerin düzenleneceği lisan (m. 29), değişik alım yöntemlerinde izlenmesi gereken kurallar (ihale usulleri, ihale dokümanının içeriği ile ilgili hükümler, ihale teminatları, tekliflerin açılması, tekliflerin incelenmesi, karşılaştırılması ve değerlendirilmesi, tüm tekliflerin reddi, alım sözleşmelerinin yürürlüğe girmesi) gibi düzenlemelerdir.

4.11. Model Kanunun Uygulanması İçin Yeterli İdari Kapasite

Model Kanun kamu alımı sözleşmesi yapılacak tedarikçi veya müteahhitlerin seçiminde izlenecek usuller ile ilgili düzenlemeler yapmaktadır. Model Kanunun ilgili ülkenin "*Kamu Alımı Kanunu*" nu icra etmek için yeterli bir idari kapasitesinin bulunduğunu veya bu kapasitenin tesis edileceğini ve Kanunun öngördüğü düzenlemeleri uygulayacak ve idare edecek insan kaynağına sahip olduğunu varsaymaktadır.

Model Kanunun Uygulama Rehberinde Kanunun uygulanmasını denetleyecek merkezi bir "*Kamu İdare Kurumu*" nun işlevleri dört başlık altında toplanmaktadır.

- i. **Kamu alımı kanunu ve yönetmeliklerinin uygulanmasının genel denetimi:** Kurum kamu alımları yönetmeliklerini çıkarmalı, kanun ve yönetmeliklerin uygulamasını denetlemeli, mevzuatın iyileştirilmesi için gereken tavsiyelerde bulunmalı ve mevzuatla ilgili gereken yorum ve açıklamaları yapmalıdır. Kurum, özellikle büyük ölçekli ve kamu düzenini yakında ilgi-

lendiren alım sözleşmelerini yürürlüğe girmeden önce kanuna uygunluk açısından re'sen incelemek üzere de görevlendirilebilir.

- ii. **Kamu alımı uygulamalarının standardizasyonu:** Kurum idarelerin alımlarını koordine edip, standart ihale dokümanları, şartnameler ve sözleşme taslakları hazırlayabilir.
- iii. **Kamu politikaları açısından kanun ve yönetmeliklerin işlevinin ve alım sürecinin denetimi:** Kurum kamu alımlarının genel ekonomi üzerindeki etkisini inceleyebilir, belirli kamu alımlarının fiyatlar genel düzeyi veya diğer iktisadi büyüklükler üzerine etkileri konusunda görüş bildirebilir, belirli kamu alımlarının Devletin politika ve programlarına uygunluğu hususunda onay verebilir. Kuruma, alım süreci başlatılmadan önce ön onay yetkisi verilebilir.
- iv. **Kamu alımı konusunda personelin eğitimi:** Kurum kamu alımları sisteminde işlevi olan bütün kamu görevlilerinin ve hatta özel sektör çalışanlarının eğitimi konusunda da yetkilendirilebilir.

B Ö L Ü M

TÜRKİYE UYGULAMASI: KAMU İHALELERİ KANUN TASARISI

5. TÜRKİYE UYGULAMASI: KAMU İHALELERİ KANUNU TASARISI

Türkiye’de kamu alımlarını düzenleyen temel mevzuat 2886 sayılı Devlet İhale Kanunudur (DİK). DİK 1983 yılında yürürlüğe girmiş, 2490 sayılı Kanunla da değişiklikler yapılmıştır. Kanunun uygulamasını Maliye Bakanlığı (MB) ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (BİB) birlikte yürütmektedir. Bakanlar Kurulu Kararları ve ilgili Bakanlıkların ikincil mevzuat düzenlemelerine rağmen aradan geçen 18 yıllık sürede DİK ticaretin gelişen yapısına ayak uyduramamış ve sonuç olarak kamu harcamalarında etkinliği bozan unsurlardan birisi olmuştur. Kamu alım ihalelerinde etkinliği bozan yolsuzluk, siyasi himayecilik ve rekabeti bozucu uygulamaları elimine etmek için saydam, rekabetçi ve isteklilere eşit davranılan bir kamu alım sistemini oluşturmak gerekmiştir.

1999 Aralık ayında Helsinki’de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Zirve Toplantısında Türkiye’ye adaylık statüsü tanınması, önemli alanlarda Türkiye’nin AB mevzuatıyla uyum çalışmalarını hızlandırmıştır. Nitekim, Türkiye’nin AB’ye aday ülke olarak ilan edilmesinden sonra, AB Komisyonu tarafından hazırlanan ve 24 Mart 2001 tarihinde Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde yayımlanan "Katılım Ortaklığı Belgesi" ile Türkiye tarafından hazırlanan ve 24 Mart 2001 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı"nda (EK:2) kamu alımları konusundaki mevzuat uyumunun orta vadede tamamlanması öngörülmektedir. Diğer taraftan, "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı"nda da devlette şeffaflığı artırmaya ve kamu finansmanını güçlendirmeye yönelik tedbirler arasında DİK’nın değiştirileceği ve yeni Tasarının 15 Ekim 2001 tarihine kadar TBMM’ye sunulacağı belirtilmektedir (s. 32).

5.1. Kamu Alım Sisteminin Genel Bir Değerlendirmesi

Kamu alımları süreci, genel olarak, dört başlık altında toplanabilir. Bunlar: a) harcamaların planlanması ve bütçesi, b) alım (ihale) yöntemleri ve tekliflerin değerlendirilmesi, c) alım kararlarının gözetim ve denetimi, d) alım sözleşmelerinin icrası.

5.1.1. Harcamaların Planlanması ve Bütçesi

DPT verilerine göre 2000 yılı sonu itibarıyla Yatırım Programı kapsamında 5.365 yatırım projesi bulunmaktadır. Bu projelerin toplam tutarı 86,2 katrilyon TL’dir. 2000

yılı içerisinde bu projeler için ayrılan ödenek 5,9, revize ödenek 7 ve gerçekleşen harcama tutarı 5,6 katrilyon TL'dir. Yatırım bütçesinin 2000 sonu itibarıyla durumu, genel harcamaların bir göstergesi olarak, harcama bütçesinin planlaması ve bütçelemesinin etkin ve etkili bir biçimde yapılmadığını göstermektedir.¹⁴ Bundan sonra kamu yatırımlarına 2000 yılı itibarıyla yapılan harcama kadar ödenek ayrılacağı varsayımı altında, bu tablo mevcut yatırım projelerinin en az 15 yılda tamamlanacağını göstermektedir. 2000 yılı içinde yatırım projeleri için ayrılan 5,9 kat trilyon TL tutarındaki ödenek 7 kat trilyon TL'ye artırılmıştır. Ancak, yıl sonu itibarıyla başlangıç ödeneginin de altında (5,6 katrilyon TL, başlangıç ödeneginin yüzde 95'i, revize ödeneginin de yüzde 80'i tutarında) harcama yapılabilmektedir. Birinci tespit bu bütçe ödenekleriyle mevcut yatırım stokunun gerçekleşme süresinin çok zaman alacağını, ikinci tespit ise ödenek/gerçekleşme değerlerinin *yılı içinde bile* belirsizliğini koruduğunu göstermektedir. Bu kadar uzun sürede ve belirsizlik ortamında yapılan yatırımların ise etkili ve etkin bir sonuç vermesi beklenmemelidir. Bu nedenle, kamu harcama sisteminde genel bir iyileştirme yapılmalıdır.¹⁵

5.1.2. Alım (İhale) Yöntemleri ve Tekliflerin Değerlendirilmesi

Kamu alımları sisteminde etkinlik alım sürecinin tasarımı ve uygulamasına da bağlıdır. Kamu alımları, genellikle, rekabetçi ihale veya teklif verme yöntemiyle gerçekleştirilmektedir. Çünkü, rekabetçi bir ihale sisteminin iktisadi etkinlik adına pek çok olumlu yanı bulunmaktadır. Etkin bir ihale süreci bir taraftan en iyi fiyatın, diğer taraftan da belirli mal ve hizmetlerin en etkin yöntemle elde edilmesini temin edebilecektir. Buna ilave olarak açık ve rekabetçi bir ihale süreci piyasadaki yeni tedarikçilere de katılım imkanı sağlayarak siyasi himayecilik ve gayri adil ayrımcılık suçlamalarını da azaltabilecektir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, rekabetçi bir ihale sürecinin tasarımı etkinlik üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin, şartnamelerde gereksiz yere zorluklar çıkarılması, ihalelerin geniş bir alanda ilan edilmemesi veya teklif verme sürelerinin kısa tutulması ihalelere katılımcı sayısını azaltabilecektir.

Ancak, değişik nedenlerden dolayı açık ve rekabetçi bir ihale yöntemini kullanmak her zaman için etkin sonuç vermeyebilir (OECD, 1999).

---

(14) *Proje tutarı/yılı ödeneği* hesaplaması proje bazında yapıldığında, bazı yatırım projelerinin gerçekleşme süresinin 25-30 yıla kadar çıktığı görülecektir.

(15) Dünya Bankası projesi olarak Hazine Müsteşarlığı Koordinatörlüğünde Kamu Harcamaları ve Kurumsal Gözden Geçirme Reformu Projesi (Public Expenditure and Institutional Review -PEIR) çalışmaları devam etmektedir.

- i. İhale organize etmek zaman alıcıdır ve bir maliyeti vardır. Her bir potansiyel teklif sahibi şartnamelerdeki koşulların maliyetini analiz etmek, bu koşulları yerine getirebilmek için kendi kapasitesini değerlendirmek ve uygun teklifi belirlemek durumundadır. Teklif hazırlama ve idarelerin bu teklifleri değerlendirme maliyeti bazı durumlarda önemli boyutlara ulaşabilmektedir.
- ii. Bazı durumlarda düşük maliyetli muhtemel teklif sahipleri idarelerce *gerçek - ten* biliniyor olabilir. Bu durumda idarelerin düşük maliyetli üreticilerle doğrudan iletişim kurarak pazarlık usulü veya belli istekliler arasında ihale düzenlemesi daha etkin bir sonuç verebilir.
- iii. İhtiyaç duyulan hizmetin teknik özellikleri ve yaklaşık maliyetini şartnamelerde önceden açıkça belirtmek mümkün olmayabilir.
- iv. Bazı durumlarda fiyat tek başına önemli olmayabilir ve hatta en düşük fiyatı seçmemek için haklı nedenler olabilir (örneğin hizmetin devamlılığı için malların çeşitliliği veya teslim/tamamlama süreleri önemli olabilir).
- v. Savunma ve güvenlik gibi nedenlerle öne çıkan gizlilik endişeleri şartnamelerin açıkça ilan edilmesine engel olabilir.
- vi. Son olarak, bazı durumlarda potansiyel teklif sahiplerinin sayısı rekabetçi bir ihalenin etkinliğini (rekabeti) sınırlandıracak kadar az olabilir.

Bütün bu durumlar göz önünde bulundurularak, *kamu alım yöntemlerinde çeşitliliği ve idarelerin esnekliğini artırmak adına mümkün olduğunca çok alternatif alım yöntemlerinin idarelerin tasarrufuna sunulması gerekmektedir* .

5.1.3. Alım Kararlarının Gözetim ve Denetimi

Mevcut uygulamada, kamu alımlarında DİK uygulaması konusundaki yetki tamamen alımı yapacak idarelere aitken, idarelerin eylem ve kararlarının DİK'na uyumunu izleyen ve denetleyen merkezi bir birim bulunmamaktadır. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun uygulaması ile ilgili yönlendirme ve denetim bütçe uygulamaları açısından MB tarafından yapılmaktadır. Yapım işlerine ilişkin uygulamalar BİB tarafından yönlendirilmektedir. Bu iki bakanlık ihale kurallarının hazırlanması ve uyumlaştırılmasından sorumlu iken idarelerin alım usullerinin DİK'na uyumunu izlememektedir. Merkezi bir gözetim ve denetim biriminin bulunmaması idarelerin DİK kurallarını gevşek bir biçimde uygulamasına neden olmakta, bu da Kanunun icrasını etkisizleştirmektedir. Kamu alım yöntemleri politikaları ve uygulamaların-

dan sorumlu, isteklilerin ihale uygulamaları ve sonuçları konusundaki şikayetlerini inceleyecek ve sonuçlandıracak bağımsız merkezi bir izleme ve denetim kurumunun ihdası uygulamanın etkililiğini ve etkinliğini artıracaktır.

İsteklilerin ihalelerde rekabet ortamını bozmaya yönelik davranış ve anlaşmalarının 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun kapsamında Rekabet Kurumunca etkin bir biçimde izlenmesi ve soruşturulması gerekmektedir. Ancak, bu konuda 4054 sayılı Kanun kapsamında bugüne kadar bir rekabet soruşturması başlatılmamıştır. 4054 sayılı Kanunun mehzazını oluşturan AB kuralları çerçevesinde, kamu ihalelerinde rekabet Kamu Alımları Direktiflerinin yanı sıra Roma Anlaşmasının 85 ve 86'ıncı maddeleriyle korunmaktadır (Emek, 2001a). Kamu ihalelerinde rekabetin etkili bir şekilde soruşturulmasını teminen, Kamu İhaleleri Kanunu Tasarısında isteklilerin rekabeti bozucu karar ve davranışlarının 4054 sayılı Kanun çerçevesinde soruşturulacağı yönünde özel bir hüküm konulması ihalelerde etkin bir sonuç alınmasına yardımcı olacaktır.

5.1.4. Alım Sözleşmelerinin İcrası

Mal, hizmet veya yapım işleri alımlarının kontrolü ile ilgili usul BİB tarafından hazırlanan ikincil mevzuat aracılığıyla düzenlenmektedir. Bu düzenlemeler esas olarak yapım işleri için hazırlanmış olsa da mal ve hizmet alımlarına da eşit olarak uygulanmaktadır. Oysa, niteliği birbirinden bir hayli farklı olan bu alımların farklı kurallarla yönetilmesi gerekmektedir. Türkiye uygulamasında her ne kadar kamu alımları/ihaleleri denildiğinde ilk akla gelen yapım işleri olsa da mal ve hizmet alımlarının payı bundan daha az değildir.

Tablo:4'te kamu alımlarının dağılımı verilmektedir. Tablo:4'ten yapım işlerinin de yer aldığı yatırım harcamaları ile mal ve hizmet alımlarının hemen hemen aynı oranda olduğu görülmektedir. Yatırım harcamalarının içinde yapım işlerinin yanı sıra makine ve teçhizat alımı olduğu göz önünde bulundurulursa yapım işlerinin payının daha da düşeceği açıktır. Kaldı ki, şartnamelerin hazırlanması aşamasında hizmet alımlarıyla karşılaştırıldığında mal ve yapım işleri alımları nicel olarak daha öngörülebilirdir. Bu nedenle, mal ve yapım işlerinin ayrı, hizmet alımlarının da ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim, UNCITRAL Model Kanunu ihale usullerinin seçimi ve tekliflerin değerlendirilmesinde böyle bir yöntemi benimsemiştir. AB Direktifleri mal, hizmet ve yapım işleri alımlarını benzer kurallarla düzenlerken, hizmet alımlarını daha ayrıntılı düzenleme yoluna gitmiş ve *tasarım yarışması* ile ilgi-

li ayrı düzenlemeler öngörmüştür. DTÖ uygulamalarında da üye devletlerin KAA kapsamındaki alımları belirlenirken tüm mal alımları kapsama alınmış, üye devletlerin KAA kapsamındaki yapım işlerini pozitif liste, hizmet alımlarını ise hem *pozitif* hem de *negatif* liste olarak bildirmeleri öngörülerek hizmet alımlarına özel bir önem verilmiştir. Bu çerçevede, Türkiye uygulamasında da hizmet alımlarında alım yönteminin seçimi, tekliflerin değerlendirilmesi ve sözleşmelerin icrasının denetimi için özel düzenlemelerin yapılması daha uygun olacaktır.

Kamu yatırımlarında işin uzama nedeni bir taraftan etkisiz planlama ve kaynak tahsisi, diğer taraftan da alım sözleşmelerinin icrası aşamasındaki aksaklıklardan kaynaklanmaktadır. Projenin başlangıç aşamasında yeterince teknik araştırma, tasarım ve maliyet tahmininin yapılmaması, sözleşmenin icrası aşamasında önemli değişiklikler yapılmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, BİB'nin hazırladığı birim fiyatlar üzerinden fiyat kırma ile gerçekleştirilen alımlar, isteklileri ihaleyi kazanmak için teklif fiyatlarını çok düşük tutmaya teşvik etmektedir. Bunun sonucunda da istekliler, uygulama aşamasında, rekabetin olmadığı bir ortamda, sözleşme koşullarını değiştirmek için idarelere baskı yapmaktadır. Ayrıca, BİB tarafından her yıl yenilenen (artırılan) birim fiyatlar nedeniyle yükleniciler yıl sonuna doğru işlerin gerçekleşmesini yavaşlatmaktadır. Bütün bunlar ise hem uygulamada gecikmelere hem de fiyat eskalasyonuna neden olmaktadır.

5.2. Kamu İhale Kanunu Tasarısının 16 Getirdikleri

Kamu ihaleleri sisteminin iyileştirilmesi konusunda özel olarak görevlendirilmiş bir kuruluş bulunmamaktadır. Avrupa Birliğine uyum çalışmaları çerçevesinde yeni Kamu İhale Kanunu Tasarısı (KİKT) MB ve BİB tarafından birlikte hazırlanmıştır. Hazırlanan Tasarıda AB Direktifleri ve UNCITRAL Model Kanunu düzenlemeleri önemli ölçüde esas alınmaktadır.

DİK ile karşılaştırıldığında KİKT'nın getirdiği önemli değişiklikler aşağıda sıralanmaktadır:

- i. DİK hem kamu alımlarını hem de kamu satışlarını düzenlerken KİKT sadece kamu alımlarını düzenlemektedir.
- ii. KİKT kapsamı, DİK'den bugüne kadar istisna tutulan idareleri de (KİT, bağımsız bütçeli kuruluşlar v.s.) içine alacak şekilde genişletilmektedir.

---

(16)Bakanlar Kuruluna sunulan Kamu İhale Kanunu Tasarısı, Ekim 2001.

- iii. KİKT ile ihalelerin ilanı, şartnameler ve isteklilerin yeterlikleri konusunda ayrıntılı düzenlemeler yapılmaktadır. Yeni düzenlemeler ile idareler yaklaşık tahmini bedeli şartnamelerde açıklamamaktadır. Şartnamelerde belirli bir marka, model, patent, kaynak kullanmak yerine alımı yapılacak mal, hizmet veya yapım işinin işlevselliği nitelendirilecektir.
- iv. KİKT ile ihale yöntemlerinde değişiklikler yapılmaktadır. DİK'deki alım/satım yöntemleri Kapalı Teklif Usulü, Belli İstekliler Arasında Kapalı Teklif Usulü, Açık Teklif Usulü, Pazarlık Usulü ve Yarışma Usulü iken, KİKT'ndaki alım yöntemleri Açık İhale, Belli İstekliler Arasında İhale, Pazarlık Usulü, Doğrudan Temin ve Tasarım Yarışmasıdır.
- v. KİKT, danışmanlık hizmetleri için mal, hizmet ve yapım işlerinden farklı bir alım usulü öngörmektedir.
- vi. Uluslararası kuruluşlardan dış yardım sağlanması durumunda, dış yardım kuruluşunun, *varsa*, ihale kuralları Kanun kapsamı dışındadır.
- vii. KİKT, Kanunun uygulanabilmesi ve gerektiğinde bu işler için uluslararası ihaleye çıkabilmesi için parasal eşikler öngörmekte, DİK' de olduğu gibi uluslararası ihalelerde yerli isteklilere yüzde 15'e kadar fiyat avantajı sağlanmasına imkan sağlamaktadır.
- viii. KİKT, idarelere anormal düşük tekliflerin gerekçesini isteme ve kamu yararı gerektiğinde bütün teklifleri reddetme hakkı vermektedir. Bu durumda idarenin sorumluluğu ve yükümlülüğü bulunmaktadır.
- ix. İdareler teklif sahiplerine ihale sonucunu gerekçeli olarak bildirecek ve belirli eşik değerlerin üzerindeki ihale sonuçları ilan edilecektir.
- x. Birden fazla yılı kapsayan işlerde ihaleye çıkılabilmesi için ilk yıl için öngörülen ödenek, toplam proje maliyetinin yüzde 10'undan az olmayacaktır.
- xi. İsteklilerin ihale sonuçlarını şikayet edebileceği kamu alımları uygulamalarından sorumlu bağımsız bir Kamu İhale Kurumu, (KİK) kurulacaktır. Bu Kuruma şikayetleri değerlendirme ve sonuçlandırma konusunda yetki verilmektedir.
- xii. Bunların yanı sıra, DİK ihale sözleşmelerinin icrasına yönelik ayrıntılı düzenlemeler yaparken, KİKT'nda bu yönde düzenlemeler bulunmamaktadır. Sözleşmelerin icrası ayrı bir Sözleşme Kanunu ile yönetilecektir. Bu konuda MB ve BİB tarafından da ayrı bir Tasarı hazırlanmıştır.

5.3. Kamu İhale Kanunu Tasarısının Genel Olarak Değerlendirilmesi

AB Direktifleri ve UNCITRAL Kamu Alımları Model Kanunu ilkeleri baz alınarak oluşturulan KİKT reform niteliğindedir ve saydamlık ve rekabet adına bir hayli radikal değişiklikler getirmektedir. Bu değişiklikler önemli olduğu kadar yerinde de düzenlemeler içermektedir. Bu düzenlemeler ile DİK karşılaştırıldığında daha şeffaf, rekabetçi ve icra edilebilir bir kamu alımları mekanizması tasarlanmaktadır.

Ancak KİKT'nin, AB Direktifleri ve UNCITRAL Model Kanunu gibi iki farklı sistemi birleştirmeye çalışırken alım sürecinde bazı noktaları karanlık bıraktığı, bazı noktalarda çelişki içerdiği gözlemlenmektedir. Oysa bu iki sistem birbirinden *yapısal* farklılıklar göstermektedir. İki sistemin ortak özelliği uluslararası ticareti geliştirmek ve bu amaçla yabancı katılım ve rekabeti mümkün olduğunca artırmak amacıyla milliyet esasına dayalı ayrımcılık yapılmasını engellemektir. Bu nedenle her iki sistem alım sürecinde şeffaflık ve rekabete ağırlık vermekte, alımların/harcamaların planlaması/bütçeleme ve sözleşmelerin icrası ile ilgili düzenlemeleri ilgili devletin idari ve yasal yapısına bırakmaktadır.

İki sistemin temel farkı ise AB Direktiflerinin uluslar üstü (bölgesel) bir kamu alımı sistemini koordine etmeyi hedeflerken UNCITRAL'in ulusal bir kamu alım sistemini oluşturmayı hedeflemesidir. Bu çerçevede, AB Direktifleri üye devletlerin kamu alımları sisteminin çerçevesini belirlemeye çalışmakta ve bu çerçevede kalmak kaydıyla ayrıntılı düzenleme yapma hakkını üye devletlere bırakmaktadır. UNCITRAL ise kamu alımları sürecinde daha ayrıntılı düzenlemeler yapmaktadır. Örneğin, AB Direktifleri şeffaflık ile ilgili düzenlemelere daha ağırlık vermekte ve Direktiflerin kapsamı, eşik değerlerin hesaplanması, alımın ilanı, şartnamelerin tasarımı ve isteklilerde aranan nitelikleri ayrıntılı olarak düzenlemektedir. UNCITRAL Model Kanunu gözden geçirme ve anlaşmazlıkların çözümü üzerine ayrıntılı düzenlemeler yaparken, AB Direktifleri bu konuda da çerçeve bir düzenleme yapmakta, ayrıntıları üye devletlere bırakmaktadır. UNCITRAL Model Kanunu bunların yanı sıra mal, hizmet ve yapım işleri alımlarında farklı ve çeşitli alım yöntemleri konusunda ayrıntılı düzenlemeler yaparak rekabeti hedeflerken, Kanunun kapsamı ve eşik değerler konusundaki kararı ilgili devlete bırakmaktadır. Diğer taraftan, UNCITRAL Model Kanunu uluslararası ihalelerde milli sanayileşmeyi desteklemek ve ödemeler dengesi açıklarını iyileştirmek adına offset uygulamalarına ve yerli istekliler lehine fiyat avantajı sağlanmasına olanak tanırken, AB Direktiflerinde bu yönde bir hüküm bulunmamaktadır.

Bu iki farklı sistemin kendi içindeki rasyoneli, yukarıda da belirtildiği gibi AB'nin uluslar üstü yapısı ve Model Kanunun ulus devleti hedefleyen anlayışından kaynaklanmaktadır. Ancak, AB Direktiflerinin kapsamını belirleyen eşikler değerlendirilirken üye devletlerin sadece bu eşik değerlerin üzerindeki alımlarında şeffaf ve rekabetçi bir mekanizma tasarlayabileceği düşünülmemelidir. Üye devletler bu eşik değerlerinin altındaki alımlarını kendi mevzuatları çerçevesinde, fakat AB Antlaşmalarının ayrımcılık yapmama, şeffaflık ve rekabet kuralları paralelinde öngörülebilir kurallarla yapacaktır.

KİKT'na bu açıdan bakıldığında; eşik değerler, alımın ilanı, şartnamelerin tasarımı, isteklilerin yeterliklerinin değerlendirmesi ve alım usullerinin AB Direktifleri, değerlendirme yöntemleri ve gözden geçirme mekanizmasının ise Model Kanun hükümleri ile paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Örneğin, AB Direktifleri mal, hizmet ve yapım işleri alımlarını açık, belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usulüyle yaparken, tasarım yarışması için başka bir alım yöntemi öngörmektedir. Model Kanun ise mal ve yapım işleri için ayrı, hizmetler için ayrı alım yöntemleri düzenlemektedir. KİKT ise AB Direktifleri gibi tasarım yarışmasını ayrı ele almakta ama yarışma usulünü ayrıntılı olarak belirlememektedir. UNCITRAL Model Kanunu hizmetler için ayrı alım usulleri düzenlerken, KİKT sadece danışmanlık hizmetlerini ayrı ele almakta, ancak bu hizmetler için ayrı alım yöntemleri düzenlemektense mal, hizmetler veya yapım işlerinde kullanılan belli istekliler arasında ihalenin uygulanmasını öngörerek *gerçek bir farklılık* yaratmamaktadır.

Diğer taraftan, Konsolide AB Kamu Alımları Direktif Taslağı ve Model Kanun teknik ve mali özellikleri öngörülemeyen işlerde idare ile istekliler arasında teknik diyalogu artırmaya çalışırken¹⁷, KİKT yeterliği 10'uncu madde çerçevesinde zaten bilinen ve rekabeti sağlayacak sayıda istekli davetine başvurmadan belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usulünde bile ilanı öngörmekte ve teknik diyaloga hemen hemen hiç başvurmamaktadır. Genel olarak saydam, rekabetçi ve icra edilebilir ihale kurallarını benimseyen KİKT, aşağıda belirtilen bazı noktalarda değişiklik yapılmasıyla, etkin bir kamu alım mekanizması tasarlanmış olacaktır.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde, bu tespitler paralelinde KİKT maddeleri itibarıyla değerlendirilecektir.

---

(17) Teknik diyalog, taslak öneri (outline solution) ve çerçeve sözleşmeler (framework agreements) yukarıda bölüm 3.10 ve 3.11'de açıklanmaktadır. Model Kanunda bu diyalogu artıran alternatif alım yöntemlerinin başında ise iki aşamalı ihale, teklif isteme, pazarlık usulü ve hizmet alımlarında temel yöntem gelmektedir.

5.4. Kamu İhale Kanunu Tasarısının Maddeler İtibariyle Değerlendirilmesi

Kanunun Adı

DİK hem kamu alımlarını hem de kamu satımlarını düzenlemekte ve adının içinde de ihale (*auction veya tendering*) kelimesi yer almaktadır. Oysa, KİKT sadece kamu alımlarını düzenlemeyi amaçlamaktadır. Kamu satışları için *Devlet İhale Kanunu* halen yürürlükte bulunacaktır. Kamu alımlarıyla ilgili Kamu İhale Kanunu yürürlüğe girdiğinde *özdeş isimli* (Devlet İhale Kanunu ve Kamu İhale Kanunu) iki tane kanun yürürlükte bulunacaktır. Ayrıca, adı ihale olan bir kanunun *pazarlık ve doğrudan te - min* gibi farklı fiyatlandırma usullerini de düzenlemesi bir çelişki oluşturacaktır.

Öneri:

Bu nedenlerle Tasarı, daha genel bir biçimde *Kamu Alımları Kanunu* (Public Procurement Law) olarak isimlendirilmelidir.

Kapsam

Madde 2- KİKT kapsamındaki kuruluşlar sayılırken önce bütün İDT'ler dahil KİT'ler sayılmakta sonra da *bunlardan ticari ve sınai yapıda olan ve piyasa koşullarında faaliyet gösterenler* kapsam dışına alınmaktadır. Özellikle İDT'ler zaten ticari ve sınai yapıda olup, piyasa koşullarında faaliyet göstermektedir. Diğer bir deyişle, bu idareler bir yandan 2/b ve d hükümleriyle Kanun kapsamı içine alınırken diğer taraftan da 2'nci maddenin son fıkrasıyla kapsam dışına çıkarılmaktadır. (AB Direktiflerinde de benzeri bir istisna bulunmaktadır. Ancak, Direktifler kapsamı isimle değil nitelendirmeyeyle tayin etmekte ve böyle bir çelişki yaşanmamaktadır).

Öneri:

İstisna hükmü şu şekilde değiştirilmelidir;

"(b) ve (d) bentlerinde belirtilenlerden, rekabete dayalı olarak piyasa koşullarında faaliyet gösterenlerin ticari ve sınai faaliyetleri çerçevesinde doğrudan üretime yönelik ihtiyaçlarının temini bu Kanun kapsamı dışındadır".

İstisnalar

Madde 3- a) İstisnaların sayıldığı maddeye AB Direktiflerinde olduğu ve Tasarının 62/f maddesinde de öngörüldüğü gibi alımda gizliliğin esas olduğu işler de eklenmelidir.

Öneri:

"e) ilgili mevzuatı gereği gizli olan veya tedarik sürecince özel güvenlik tedbirleri gerektiren işler

bu Kanuna tabi değildir".

Tanımlar

Madde 4- a) Hizmet tanımında basım ve yayım, film, fikri ve güzel sanat ibaresi geçmektedir. KİKT'nin 2'nci maddesinde bütün döner sermayeli ve bağımsız bütçeli kuruluşlar ve dolayısıyla TRT de Kanun kapsamına alınmaktadır. AB uygulamasında olduğu gibi, özel niteliği bulunan TRT'nin program alımları da hizmet kapsamı dışında tutulmalıdır.

Öneri:

"Yayın kuruluşları tarafından programların alınması, geliştirilmesi, üretimi ve yayın zamanlarının satın alınması işleri bu Kanuna tabi değildir."

b) KİKT'nda geçen bazı kavramlara uygulamada yeknesaklık sağlamak açısından tanımlara da yer verilmelidir.

i. Örneğin 63'ncü maddede yerli istekliler lehine fiyat avantajı uygulanacağı belirtilmekte, ancak yerli istekli tanımı bulunmamaktadır. Aşağıdaki şekilde bir yerli istekli tanımı geliştirilebilir.

Öneri:

"Yerli İstekli: Bu kanunun uygulaması açısından, yerli istekli Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde ikamet eden Türk vatandaşları veya Türk mevzuatına göre kurulmuş tüzel kişiliklerdir.

Bu Kanun hükümleri çerçevesinde uluslararası ihaleye çıkmış işlerde yerli isteklilerin fiyat avantajından istifade edebilmesi koşulları aşağıdaki gibidir:

Mal alımlarında, sözleşmenin ifasında en az yüzde 50 oranında yerli hammadde ve malzeme kullanan tedarikçilerin kullandığı bu hammadde ve malzemeler için;

Hizmet alımlarında sözleşmenin ifasında en az yüzde 50 oranında yerli hammadde ve malzeme kullanan veya istihdamının yarısından fazlası Türk vatandaşı olan hizmet sunucularının kullandığı bu ham madde ve malzemeler için;

Yapım işlerinde de sözleşmenin ifasında en az yüzde 50 oranında yerli hammadde ve malzeme kullanan veya yabancı sermaye mevzuatına tabi olmayan milli firmaların yüzde 51'inden fazlasına sahip olduğu yapım müteahhitlerinin kullandığı bu hammadde ve malzemeler için

Yüzde 15 oranında fiyat avantajı uygulanır.

ii. 62/c madde kapsamında Kanunun uygulaması açısından "ön proje", "kesin proje" ve "uygulama projesi"ne atıf yapılmakta, ancak bu konuda bir tanımlama yapılmamaktadır. "Ön proje", "kesin proje" ve "uygulama projesi" konusunda 21 Temmuz 2001 tarih ve 24469 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Yıllık Yatırım programında Yer Alan Projelere Dış Finansman Sağlanmasına İlişkin Esas ve Usullere Dair Tebliğ"deki ayrıntılı tanımların kullanılması yerinde olacaktır.

Öneri:

Ön Proje: gerçekleştirilecek bir yapı konusunda ilk düşüncelerin plan, kesit ve görüşlerle belirtildiği öneri projesi, tasarısı. Ön (avan) proje aynı konunun farklı birkaç çözümünü göstermek üzere birden çok proje halinde de düzenlenebilir.

Kesin Proje: Bir yapı veya tesisin jeolojik, hidrolik ve topografik verilere bağlı olarak biçimlerinin ve ana boyutlarının açık ve kesin olarak verildiği, yapıların statik hesap ve projelerinin yapılarak ayrıntılı metrajlara, nakliye analizlerine ve zemin etüdlerine dayandırılmak koşuluyla birinci keşifin çıkarıldığı ve tesis maliyetinin gerçeğe yakın olarak tahmin edildiği projedir.

Uygulama Projesi: Bir yapı ve/veya tesisin inşaatını yürütülebilecek ayrıntıda düzenlenen, inşa edilecek bölümlerin biçimlerinin ve boyutlarının uygulamaya esas teşkil edecek şekilde açık ve kesin olarak ayrıntılandırıldığı projedir.

İhale Komisyonu

Madde 6- a) İhale komisyonun kuruluşunu düzenleyen maddede üyelerin özerklikleri yeterince vurgulanmamıştır. İhale Komisyonu üyelerinin görevleri ile ilgili yeterli özerklik sağlanmalı ve komisyon üyeliklerinin devamı süresince kendilerine yönelebilecek baskılara karşı gerekecek önlemler alınmalıdır.

Öneri:

Maddeye aşağıdaki gibi yeni bir ikinci fıkra eklenmelidir:

"Üyeler atandıktan sonra, kanun hükümlerine aykırı hareket ettikleri tespit edilmedikçe komisyon üyeliğinden alınamaz veya tayin ve geçici görevlendirme gibi sebeplerle görev yerleri değiştirilemez".

b) Üçüncü fıkrada ihale komisyon başkanına eşitlik halinde iki oy yetkisi veren hüküm, başkanı üyeler nezdinde son derece güçlü kılabilir. Niteliği gereği uzmanlık gerektiren teknik bir ihale komisyonunda bu durumlarla karşılaşmak için ihale komisyonu tek sayıda üyeden oluşturulursa başkanın oyunun çift sayılması gerekmeyecektir.

Öneri:

Maddenin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmelidir:

"... katılımıyla kurulacak en az beş kişiden ve tek sayıda oluşan ihale komisyonunu..."

c) Ayrıca, ihale komisyonunun şeffaflık ve hesap verebilirliğini artırmak adına, karşı oy kullanan komisyon üyesinin kararının yazılı olarak tutanağa geçirilmesine imkan sağlanmalıdır.

Öneri:

Üçüncü fıkranın sonuna gelmek üzere aşağıdaki cümlelerin ilave edilmesi konuya açıklık getirebilecektir.

"Karşı oy kullanan komisyon üyeleri, gerekçesini Komisyon Kararına yazmak ve imzalamak zorundadır."

İhale Dokümanı/Tutanağı

Madde 7- İhale işlem dosyasında *"komisyon tutanağı ve kararları"* ibaresi bulunmaktadır. Komisyonun hesap verebilirliğini artırmak için bu tutanak ve kararlarda asgari ne tür bilgilerin yer alacağı ve ne tür işlemlere tabi tutulacağı hususları aydınlatılmalıdır.

Öneri:

İhale tutanağında en az aşağıdaki hususlar yer almalıdır;

- a) İdarenin adı ve adresi,
- b) Sözleşme konusu işin niteliği ve miktarı,

- c) İstekli ve teklif sahiplerinin isimleri ve seçilme nedenleri,
- d) Reddedilen istekli ve teklif sahiplerinin isimleri ve reddedilme sebepleri,
- e) Uluslararası ihaleye çıkma[ma] ve fiyat avantajı uygulama[ma] nedenleri
- f) Aşırı düşük bulunan tekliflerin reddedilme nedenleri,
- g) Kazanan teklif sahibinin ismi ve kazanma gerekçesi, varsa alt yüklenicilerin ismi ve payı,
- h) Kullanılan ihale usullerinin (belli istekliler arasında ihale, pazarlık usulü veya doğrudan temin) ve tekliflerin değerlendirilmesinde kullanılan kriterlerin tercih nedenleri,
- i) Bütün teklifler reddedilmesi halinde, red gerekçeleri.

Tutanak, istenildiğinde, Kamu İhale Kurumuna anında gönderilmelidir.

Eşik Değerler

Madde 8- Uluslararası ihaleye çıkacak ihaleler için en düşük eşik değerler belirlenmektedir. Bu eşik değerler aşağıdaki seviyelere yükseltilmelidir.

- Genel/Katma bütçeli idarelerin mal ve hizmet alımları için 180 Milyar TL (112.500 ABD Doları)¹⁸,
- Kanun kapsamındaki diğer idarelerin mal ve hizmet alımları için 280 Milyar TL (175.000 ABD Doları),
- Kanun kapsamındaki bütün idarelerin yapım işlerinde 7 trilyon 400 Milyar TL (4.625.000 ABD Doları) .

Uluslararası ihaleye çıkılacak eşik değerlerin AB Direktifleri ve DTÖ KAA ile karşılaştırıldığında (Bkz. EK 1, satır III) çok düşük olduğu görülmektedir. Bu nedenle eşik değerler uluslararası uygulamalarla paralellik sağlayacak şekilde değiştirilmelidir.

Öneri:

- Genel/Katma bütçeli idarelerin mal ve hizmet alımları için 300 Milyar TL (187.500 ABD Doları),

---

(18)1 ABD Doları=1.600.000 TL olarak alınmıştır.

- Kanun kapsamındaki diğer idarelerin mal ve hizmet alımları için 500 Milyar TL (312.500 ABD Doları),
- Kanun kapsamındaki bütün idarelerin yapım işlerinde 11 trilyon TL (6.875.000 ABD Doları).

İhaleye Katılamayacak Olanlar:

Madde 11- a) "KİKT ihaleyi yapan idarelerin yetkili kişilerinin ve ihale işlemlerini yürütenlerin eşleri ve *ikinci dereceye kadar* kan ve sıhri hısımları ile evlatlıklarının ihaleye katılamayacağını" öngörmektedir (m. 11/e). Oysa KİK'nun çalışma usul ve esaslarını düzenleyen 53/g maddesinde Kurul üyelerinin kendileri ve *üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar sıhri hısımlarını* ilgilendiren kararlarla ilgili toplantılara katılamayacağını hüküm altına almaktadır. Gerek kardeşlerin eşleri ve yeğenler ile eşlerin kardeşleri gibi üçüncü dereceye kadar olan kan ve sıhri hısımları yasak kapsamına almak, gerekse de iki madde arasında paralellik sağlamak adına ilgili maddelerdeki ibare şu şekilde değiştirilmelidir.

Öneri:

"... eşleri ve üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dahil) kan ve sıhri hısımları..."

b) Yine 11'inci madde kapsamında "...danışmanlık hizmeti yapan yüklenicilerin bu işin ihalesine, ihale konusu işin yüklenicilerinin de o işin danışmanlık hizmeti ihalelerine katılamayacakları" hükmü öngörülmektedir (md. 11/ fıkra 2). Ancak, fıkranın devamında bu hükme bir istisna getirilerek, bu yasakların, bunların sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları şirketler için geçerli olduğu belirtilmektedir.

Tasarının "danışman"ı tanımlayan 4'üncü maddesinde "...danışmanın danışmanlığını yaptığı işin yüklenicileri ile hiçbir organik bağının bulunmaması" öngörülmektedir. Bu tanım "danışmanların sadece yüzde 50'sinden fazlasına sahip oldukları yüklenici şirketlerinin ihaleye katılma ilkesi"yle çelişmektedir. Çünkü, bu hükme göre danışmanlık hizmeti verenlerin ortaklık payının yüzde 50'den az olduğu şirketler yasak kapsamında bulunmamaktadır. Oysa, danışmanlık tanımında danışman ve yüklenici arasındaki *her türlü organik bağ* yasaklanmaktadır.

Öneri:

Bu nedenlerle, danışmanlık hizmeti yapanların yarısından azına bile sahip oldukları şirketler bu işin ihalesine katılamamalıdır. Bu çerçevede 12'nci maddenin

ikinci fıkrasında "bu yasaklar..." diye başlayan istisna maddesi Tasarıdan çıkarılmaktadır.

c) Ayrıca, 11/c-d maddesinde yer alan idare ve ihale yetkililerinin görevlerini bırakmalarından itibaren bu kurumların ihalelerine üç yıl süreyle katılması da yasaklanmalıdır.

Öneri:

Yeni Fıkra

" (c) ve (d) bentlerinde belirtilen görevleri daha önceden yapmış olup, bu görevlerinden ayrılma kararının üzerinden, teklif verme tarihi itibarıyla henüz üç yıl geçmemiş olanlar ile bunların organik bağının bulunduğu şirketler bu idarelerin ihalelerine katılamaz".

Şartnameler

Madde 12- a) Tasarıya göre şartnamelerde belirlenen kriterler verimlilik ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olmalıdır. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak, UNCITRAL Model Kanununda olduğu gibi, alternatif tekliflerin sunulmasına imkan tanınmalıdır.

Öneri:

" ...kriterler verimlilik ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olmalı ve *ihaleye konu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin fonksiyonelliğine uygun alternatif tekliflerin sunulmasına imkan sağlanmalıdır* . Bu kriterler rekabeti engelleyici hususlar içermemeli ve bütün istekliler için fırsat eşitliği sağlamalıdır" .

b) Şartnamelerde, kural olarak, belli bir marka, model, patent, menşei, kaynak veya ürün belirtilemeyeceği öngörülmektedir. Ancak bir istisna getirilerek, bu tür bir tanımlama yapmak gereksinimi karşılamanın yegane yöntemiye 'veya dengi' ifadesine yer verilmek şartıyla marka ve model belirtilebileceği öngörülmektedir. Maddedeki kural ve istisna arasında paralellik sağlanmalıdır.

Öneri:

Maddenin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmelidir.

"... 'veya dengi' ifadesine yer verilmek şartıyla marka, model, *patent, menşei, kaynak veya ürün* belirtilebilir".

İhale İlan Süreleri ve Kuralları

Madde 13- İhalelerin ilan koşulları belirlenmektedir. Ancak Resmi Gazetenin dışında ilan yapılacak yerel, ulusal ve uluslararası yayın kuruluşlarının niteliği açık olarak belirtilmemektedir. Özellikle yerel düzeydeki kamu ihalelerinde saydamlığı bozan en önemli uygulama ihalenin baskı adedi düşük, yaygın olarak dağıtımı yapılmayan ve dolayısıyla bilinmeyen yerel gazetelerde ilan edilmesi ve çoğu isteklinin ilandan bilinçli biçimde haberdar edilmemesidir. Bu nedenle, yerel gazetelerde ilan zorunluluğu kaldırılmalıdır. Çünkü, sadece yerel tedarikçilere duyurulan ilanlar rekabeti kısıtlayarak aynı zamanda idarenin kayba uğramasına da neden olmaktadır. Teknolojik gelişmenin ulaştığı boyut ve elektronik ticaretin gün geçtikçe artmasına paralel olarak, tüm kamu ihalelerinin merkezi bir ortamda elektronik ve/veya basılı olarak duyurulmasının sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

Öneri:

a) Bu çerçevede Kamu İhale Kurumuna merkezi bir ilan için "*Kamu İhaleleri İlan Bülteni*" çıkarma görevi verilmeli, tüm kamu ilanlarının yer aldığı bu bültenin elektronik olarak yayımlanması da sağlanmalıdır.

b) Ulusal ve uluslararası gazetelerde yapılacak ilanların mutlaka baskı adedi yüksek ve dağıtımı geniş alanlara yapılan yayınlarda yer alması yönünde düzenleme yapılmalıdır.

c) Uluslararası ilana çıkıldığı durumlarda, önceden ulusal ilanın yapılamayacağı hükmü vurgulanmalıdır.

Yasak Fiil ve Davranışlar: Rekabeti Engelleyici, Kısıtlayıcı ve Bozucu Davranışlar

Madde 17 ve 60- Tasarının 18/a fıkrasında ihaleye fesat karıştırmak yasak fiil ve davranışlardan kabul edilmekte ve 70 inci maddede de bunların Ceza Kanununa göre kovuşturulacağı belirtilmektedir. Ancak, 18/b fıkrasında belirtilen "isteklileri tereddüde düşürmek, katılımı engellemek, isteklilere anlaşma teklifinde bulunmak veya teşvik etmek, rekabeti veya ihale kararını etkileyecek davranışlarda bulunmak" da yasak fiiller arasında sayılmakta, ancak bunlara ilişkin ceza belirtilmemektedir. İhale sonucunu olumsuz etkileyen rekabeti sınırlayıcı nitelikteki açık anlaşma ve uyumlu eylemlerin, bölüm 5.1.3.'de belirtildiği gibi 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde soruşturulması gerekmektedir.

Ancak, bu konuda 4054 sayılı Kanun kapsamında bugüne kadar bir rekabet soruşturması başlatılmamıştır. Bu nedenle, konunun açıkça kanunla belirtilmesi yerinde olacaktır.

Öneri:

17/b maddesinde yasak fiil olarak kabul edilen rekabete aykırı -hakim durumu kötüye kullanma, kartel anlaşması yapma, fiyat ayarlaması, uyumlu eylem, yıkıcı fiyatlandırma v.b. rekabeti engelleyici, kısıtlayıcı ve bozucu- davranışların da 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde soruşturulması için 60'ıncı maddede düzenlemeler yapılmalıdır.

Belli İstekliler Arasında İhale Usulünde, Pazarlık Usulünde ve Danışmanlık Hizmetlerinde İşin Karmaşık Olması

Madde 21, 22 ve 48

Belli İstekliler Arasında İhale usulünün uygulanabilmesi için işin özelliği gereği uzmanlık¹⁹ ve/veya yüksek teknoloji gerektirmesi (m. 21), Pazarlık Usulünün uygulanabilmesi için işin özgün nitelikte ve *karmaşık olması* nedeniyle teknik ve mali özelliklerinin belirlenememesi gerekmektedir (m. 22). Belli İstekliler Arasında İhale usulünün uygulandığı danışmanlık hizmetleri, niteliği itibarıyla kapsamlı/ *karmaşık ve* özel uzmanlık/deneyim gerektiren işler olarak tanımlanmaktadır (m. 48).

Bu üç farklı yöntemin de ortak özelliği "*karmaşık*" olarak nitelendirilmesidir. İdarelerin "karmaşık nitelikli" işleri nasıl tanımlayacağı veya bunlar için hangi usulleri öncelikle uygulayacağı veya bu usullerin birbirine göreli üstünlüğü/ idareye göreli avantajları Tasarıdan net olarak anlaşılamamaktadır.

Öncelikle AB Direktifleri ve UNCITRAL Model Kanunu çerçevesinde belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usullerinin kullanılma gerekçeleri ile danışmanlık hizmetleri için neden ayrı bir alım usulünün gerektiği hususlarının belirlenmesi gerekmektedir.

- a)** Belli istekliler arasında ihalenin rasyoneli (i) işin karmaşık olması veya (ii) açık ihale organize etmenin maliyetinin tahmini bedel ile karşılaştırıldığında daha yüksek ve zaman alıcı olmasıdır. Bu nedenlerle, önceden bilinmesi

---

(19)Daha önceki tasarlarda karmaşık olması ibaresi kullanılmaktaydı.

mümkün olan muhtemel düşük maliyetli tedarikçilerden veya kısa liste tutuluyorsa bu listeden belli sayının altına düşmemek üzere, teklif verecek tedarikler davet edilir. AB ve Model Kanun bu usulü öngörmektedir. Oysa, KİKT önce bir ön ilan şartı koyup süreci daha da uzatıp masraflı hale getirmektedir. Ön ilan uygulaması AB Direktiflerinde bulunmamakta, UNCITRAL Model Kanununda da farklı bir amaçla yer almaktadır. UNCITRAL Model Kanunu, ihalenin masraflı bir teklif hazırlık süreci içerdiğinden hareketle, çok katılımlı açık ihalelerde muhtemel *gerçekten düşük maliyetli*(teklif fiyatlı) isteklilerin çok sayıda katılımcının getirdiği ilave belirsizlik maliyeti nedeniyle (bazı istekliler gerçekçi olmayan tekliflerle ihaleyi kazanabilir) ihaleye katılmayabileceğini dikkate almakta ve istekli sayısını azaltmak ve rakipleri birbirine bilindir kılmak amacıyla hazırlık maliyeti, teklif vermeye göre daha düşük olan *ön yeterlik başvuru* değerlendirmesini öngörmektedir (aşağıda da belirtileceği gibi ön yeterlik değerlendirmesi hizmet alımlarında da uygulanmaktadır). Oysa, yukarıda da belirtildiği gibi KİKT zaman maliyetini düşüren belli istekliler arasında ihale usulünden beklenen avantajı ön ilan ile daha da artırmaktadır.

- b) UNCITRAL Model Kanunu teklif değerlendirme sürecinde hizmet sunucusunun uzmanlık, birikim ve yeteneklerini de değerlendirmeye dahil edebilmek amacıyla hizmet alımları için ayrı bir değerlendirme yöntemi düzenlemektedir.**

Benzer şekilde KİKT de danışmanlık hizmetlerinin ön yeterlik değerlendirmesinde adayların genel uygunluklarını mal, kapasitelerini ve teknik yeterliklerinin değerlendirileceğini öngörmektedir (m. 49). KİKT’nda tekliflerin teknik ve mali kriterlere göre değerlendireceği belirtilmekte (m. 52/3), teknik değerlendirme kriterlerinin 10’uncu maddede belirtilen kriterlere (yeterlik kriterler) uygun olacağı öngörülmekte (m. 52/4), daha sonra mali tekliflerin açılacağı ve teknik ve mali puanı en yüksek isteklinin iş tanımı, sözleşme şartları, personel ve mali teklif ile ilgili görüşme yapmak üzere davet edileceği, anlaşma sağlanması halinde bu istekliye ihale verileceği (m. 52/10) hususları düzenlenmektedir.

Bu süreçten çıkartılacak özet şudur:

- i. Teknik değerlendirme kriteri sadece isteklinin yeterliği ile ilişkilidir. İşin teknik özellikleri hesaba katılmamaktadır.

- ii. Danışmanlık hizmetinin *iş tanımı ve sözleşme şartları* belirlenmeden mali teklifler puanlanmaktadır.
- iii. İşin teknik tanımı ve koşulları yapılmadan/bilinmeden kazanan teklif seçilmektedir.
- iv. Kazanan teklif sahibi ile yapılan görüşme sonucunda anlaşma sağlanamaz ise ne olacağı belli değildir.

Buraya kadar tespit edilen sorunları gidermek için özet öneriler:

- a) Belli istekliler arasında ihale, niteliği gereği teknik özellikleri önceden belirlenemeyen ve bedeli değerlendirilemeyen karmaşık işler veya teklif hazırlama maliyeti ile ihale edilen işin tahmini bedeli arasında orantısızlık olan işlerde, Kanundaki genel yeterlik şartına sahip ve *rekabeti sağlayacak kadar* belli sayıda (AB uygulamasında olduğu gibi 5-20 arası olabilir) isteklinin *da - vet edilmesi* ile yapılmalıdır.
- b) Acil işlerin yanısıra taslak önerilerin (outline solutions) sunulabilmesi imkanı ve dolayısıyla teknik diyalogun geliştirilebilmesi için pazarlık usulünün kullanılabilmesine daha fazla imkan sağlanmalıdır.
- c) Ayrıca karmaşık işin de bir tanımı yapılmalıdır. AB'nin mevcut Direktiflerini konsolide eden Taslak Direktifinde karmaşık işin tanımı şu şekildedir (m. 29/1-b): İdareler;
  - i. ihtiyaçlarını karşılayacakları teknik veya diğer yöntemleri objektif olarak tanımlayamaz,
  - ii. ya da pazarın kendi ihtiyacına teknik ve mali açıdan ne tür teklif vereceğini objektif olarak değerlendirebilecek bir durumda değil ise

iş karmaşık olarak kabul edilir.

- d) KİKT'nda olduğu gibi sadece danışmanlık hizmetlerinde değil, bilgisayar yazılım programları ve güzel sanatlar gibi hizmet sunucusunun birikim ve yeteneğine bağlı olan diğer bütün hizmetler için UNCITRAL Model Kanununda olduğu gibi (m. 37-45) ayrı bir alım yöntemi düzenlenmelidir.

Bu alım yönteminde;

- i. Bütün istekliler, öncelikle ön yeterliğe tutulabilmelidir;
- ii. Ön yeterliği geçen başvuru sahiplerinden teknik ve mali teklifleri istenmelidir;

iii. Teknik teklifleri belirli eşiğı geçen isteklilerin fiyat teklifleri;

- pazarlıksız,
- eş anlı pazarlık veya,
- ardışık pazarlık,

usullerinden birisiyle değerlendirilmelidir. Ek 3'de UNCITRAL Model Kanununa göre hizmet alımlarında kullanılan alım yönteminin bir çevirisi verilmektedir.

Pazarlık Usulü

Madde 21- KİKT'na göre, bu usulde idare yeterliği tespit edilen isteklilerle önce teknik konularda görüşmeler yapmakta, sonra da netleştirilmiş teknik şartnameye göre verilen teklif fiyatı üzerinde görüşmeler yapmaktadır.

Öneriler:

Saydamlığı ve etkinliği sağlamak açısından,

- a) Bütün isteklilerin ortak bir zeminde yarışabilmeleri için bu görüşmelerde bütün isteklilere eşit bilgi sağlanacağı ve isteklilerle yapılan görüşmelerin gizli tutulacağı özellikle belirtilmelidir.
- b) Ayrıca, verilen fiyat tekliflerin nihai olması ve üzerinde yeniden fiyat görüşmesi yapılmasına izin verilmemelidir. Ülke uygulamaları ve ihale teorisi teklif sonrası pazarlık belirsizliğinin teklif verenleri daha muhafazakar davranmaya ve daha düşük teklif vermeye teşvik edeceğini göstermektedir. Bu da teklif vermeden (ihaleden) beklenen etkinliği bozmaktadır. Bu nedenle bu tür bir yeniden pazarlık belirsizliğine imkan verilmemelidir.

Doğrudan Temin

Madde 22- a) Yöntemin uygulamasından beklenen pratik faydaları elde edebilmek için;

- i. Doğal afet ve savunma gibi öngörülemeyen nedenlerle de doğrudan alım (temin) usulünün uygulanmasına imkan sağlanmalıdır.
- ii. Tasarım yarışmasının galibinden, gerektiğinde, doğrudan temin yapılmasına imkan verilmelidir.

b) Diğer taraftan, 22'nci maddenin (d) bendinde hizmet veya yapım sözleşmelerinde öngörülmeyen durumlar nedeniyle ilk sözleşmeden teknik veya ekonomik olarak ayırlamaması kaydıyla ilk sözleşme bedelinin yüzde 50 oranına kadar ilk

yükleniciden başka bir ihale yapılmaksızın doğrudan temin edilmesi öngörülmektedir. Bu oran özellikle büyük ölçekli yatırım projeleri için yatırım projesi parametrelerini ve projelerin finansman dengesini önemli ölçüde etkileyecek kadar yüksek bir orandır. Diğer taraftan, bu denli yüksek sapma olasılığı ilk projelendirme çalışmalarının ciddi olarak hazırlanmasını engelleyebilir. Bu düzenleme gereğince işin tahmini maliyeti, idareler tarafından gerçekçi olarak hesaplanmayabilecektir. Ayrıca, bu denli yüksek oranlarda alımların doğrudan temin edilmesi rekabet ve etkinlik adına da olumsuz sonuçlar verebilecektir. Bu nedenle bu tür bir alımın yapılması koşulları biraz daha daraltılarak oran da yüzde 30'a düşürülmelidir.

Öneri:

Fıkra aşağıdaki şekilde yeniden değiştirilmelidir.

"Hizmet veya yapım sözleşmelerinde *orijinal sözleşmenin tamamlanmasının gerekli olduğu veya öngörülemeyen nedenlerle ihtiyaç duyulan ilave hizmet ve yapım işlerinin başka tedarikçiden sağlanması durumunda farklı tedarikin uyumsuzluk yaratmasının kaçınılmaz olduğu hallerde, ilk sözleşme bedelinin hiçbir şekilde yüzde 30 oranını aşmaması .....*"

Tasarım Yarışması

Madde 23- a) Tasarım yarışmasında jürinin nasıl oluşturulacağı hususu açık değildir. Tasarıda jürinin oluşturulması, sayısı, çalışması ile ilgili hususların çerçevesi açıkça çizilmelidir.

b) Tasarım yarışmasının ilan biçimi AB'de olduğu gibi önceden belirlenmeli ve/veya ilan dokümanları ve şartnamelerde tasarım yarışmasına yönelik hükümlerde (proje tanımı, seçim usulleri, değerlendirme usulü, jüri üyelerinin ismi, çalışma şekli ve kararlarının bağlayıcılığı, ödül ve ödeme koşulları, kazanan yarışmacıdan doğrudan temin yapılıp yapılamayacağı v.b.) yer verilmelidir.

Öneriler: ²⁰

a) Jürinin Oluşturulması ve Kararları

Jüri gerçek kişilerden oluşturulmalı ve yarışmaya katılanlardan bağımsız olmalıdır. Yarışma katılımcılarından mesleki bir yeterlik istenildiği durumlarda jüri üyelerinin de en az üçte biri aynı veya dengi yeterliğe sahip olmalıdır.

---

(20) AB Konsolide Direktif Taslağından uyarlanmıştır, COM (200)/275.

Jüri görüş ve kararlarında bağımsız olmalıdır. Kararları alınırken projeler anonim olarak sunulmalı ve bu kararlar ilanlarda belirtilen kriterlere dayandırılmalıdır.

c) Tasarım yarışması ilanlarında yer alacak asgari bilgiler

- i. İdarelerin ismi ve adresi,
- ii. Projenin tarifi,
- iii. Açık yarışmalarda projelerin son teslim tarihi,
- iv. Belli istekliler arasındaki yarışmalarda,
  - öngörülen davetli sayısı,
  - varsa evvelce seçilen davetli[ler]in ismi,
  - katılımcıları seçme kriterleri,
  - katılıma başvuru için son başvuru tarihi,
- v. varsa, katılımın belirli bir meslek grubu ile sınırlı olduğu,
- vi. projelerin değerlendirilmesinde uygulanacak kriterler,
- vii. varsa, önceden atanan jüri üyelerinin ismi,
- viii. jüri kararının idareyi bağlayıcılığı,
- ix. ödülün miktarı,
- x. ödeme yöntemleri,
- xi. kazanan yarışmacıyla işin yapımı sözleşmesinin yapılıp yapılmayacağı.

İlan ve Şartnameler

Madde 24/25/27-

Öneriler:

Saydamlığı sağlamak açısından ilan ve şartnamelerde ilave olarak;

- a) 27/s maddesinde ödeme yeri ve şartlarının yanısıra *ödeme şekli, süresi ve saymanların uygulayacağı ödeme kuralları da* açıkça belirtilmelidir. Diğer bir deyişle ödeme yeri, zamanı ve şartlarıyla ödemenin hangi para cinsinden yapılacağı, ödeme miktarının hesaplanması ve ödemeye teşkil edecek belgelerin neler olduğu şartnamelerde açıkça bildirilmelidir.

Ayrıca,

- b) Tekliflerin değerlendirme kriterleri,
- c) Alternatif temin yöntemleri kabul edilip edilmeyeceği,

- d) İşe başlama ve bitirme tarihi, gecikmelerde uygulanacak cezai müeyyideler,
- e) Fiyat farkı verilip verilmeyeceği, fiyat farkı verilecekse bunun şartları ve uygulanacak esasları,
- f) Mücbir sebep halleri, mücbir sebebin tevsiki ve uygulanacak hükümler de, şartnamelerde açıkça belirtilmelidir.

İhale ve Ön Yeterlik Dokümanının Verilmesi

Madde 28- Maddede ihale ve ön yeterlik dokümanının bedelinin hazırlanma maliyetini aşmayacağı belirtilmektedir. Ancak bu maliyetin baskı giderlerinin yanı sıra şartnamelerin hazırlanması aşamasındaki danışmanlık ve başka bazı giderleri de kapsayıp/kapsamayacağı açık değildir. İhale tekliflerinde şartname fiyatı gibi yüksek batık maliyetler katılım sayısını düşürmektedir. Bu nedenle teklif verme aşamasında batık maliyeti düşürerek katılımcı sayısı artırılmaya çalışılmalıdır.

Öneri:

İhale ve ön yeterlik dokümanlarının bedeli, katılımı artırmak adına baskı ve teslim gideriyle sınırlı tutulmalıdır.

İhale Dokümanında Değişiklik veya Açıklama Yapılması

Madde 30- Maddede isteklinin ihale dokümanları hakkında açıklama istenmesi hususu düzenlenmektedir. "...Bu talebin idarece uygun görülmesi *halinde*...." ibaresinden açıklamanın takdire bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Oysa, AB ve UNCITRAL Model Kanunu uygulamalarında idarelerin cevap vermesi bir yana, gerektiğinde toplantı yapması bile öngörülmektedir. Çünkü, etkin bir teklif hazırlama sürecinde bilgi son derece önemlidir ve idarelerde bu bilgileri isteklilere anında ve tam olarak vermelidir.

Öneri:

Açıklama talebine cevap verme konusu idarelerin takdiri yerine zorunlu olmalıdır. Ancak, bir istekliye sağlanan bilgiler talep sahibi isteklinin ismi belirtilmeksinin bütün isteklilere *anında* sağlanmalıdır.

Tekliflerin Hazırlanması ve Sunulması

Madde 30- a) Verilen tekliflerin zeyilname düzenlemesi hariç herhangi bir sebeple geri alınamayacağı ve/veya değiştirilemeyeceği hususu düzenlenmektedir.

Öneri:

Ekonomik kriz ve doğal afet gibi isteklilerin iradeleri dışında ortaya çıkan mücbir sebep hallerinde de isteklilerin tekliflerini geri çekebilmelerine imkan verilmeli, 53'üncü maddede de bu yönde değişiklik yapılmalıdır. Ya da 40'ıncı maddede yapılacak bir değişiklik ile idarelerin kamu yararının yanı sıra bu tür mücbir sebep hallerinde de ihaleleri iptal etmeleri istenilmelidir.

c) Teklifler sadece yazılı olarak elden veya posta ile yapılabilir (m. 30). Aynı şekilde ihale sonuçları da elden veya posta ile bildirilmektedir (m. 41). Mektupların postaya verilmesinden sonraki yedinci gün ise kararın isteklilere tebliğ tarihi olarak kabul edilmektedir. Bu durumda postadaki vaki bir gecikmenin sorumluluğunu teklif sahipleri taşımaktadır. Aynı şekilde, her bir ihale için elden işlem yapılması ülke genelinde yapılan ihalelerde ulaşım maliyetini de artıracak, bu maliyetin sorumluluğu da teklif sahiplerine ait olacaktır. Bu haberleşme maliyeti de zaman zaman ihalelere katılımı ve dolayısıyla rekabeti sınırlandırabilecektir. Bu nedenlerle ve uluslararası gelişmelere paralellik sağlanması amacıyla alım sürecinde istekliler ile idarelerin haberleşmesinde, sonradan aslının gönderilmesi kaydıyla elektronik ve diğer haberleşme yöntemlerinin de (teleks, faks v.b.) kullanılmasına imkan sağlanmalıdır.

Öneri:

Tekliflerin sunulması ve kararın tebliğinde, aslının daha sonra yazılı olarak sunulması kaydıyla elektronik ve teleks ve faks gibi diğer haberleşme araçlarının kullanılmasına imkan verilmelidir. Ön haberleşmede yer alan bilgiler ile asıl evrak arasında farklılık olduğunda da, ön haberleşmede yer alan bilgilerin esas alınacağı belirtilerek sorumluluk elektronik haberleşmeyi tercih edene verilmelidir.

İhalenin Karara Bağlanması

Madde 40- Maddenin birinci fıkrasında ihalenin ekonomik açıdan en avantajlı teklifi veren üzerinde bırakılır denilmekte, ikinci fıkrasında da ekonomik açıdan en avantajlı teklifin sadece en düşük fiyat esasına göre belirlenmesinin mümkün olmadığı durumlarda kullanılması öngörülmekte ve fiyat dışı unsurlara örnekler verilmektedir. Teklif değerlendirme gibi hayati bir konuyu devrik cümlelerle muğlaklaştırmak yerine maddeyi AB Direktifleri ve Model Kanunda olduğu gibi açıkça sıralamak ve uygulama kolaylığı sağlamak adına, fiyat dışı unsurları genişletmek daha yerinde olacaktır.

Öneri

- a) İdareler tekliflerin değerlendirmesinde;
  - i. Sadece en düşük fiyatı veya
  - ii. Ekonomik açıdan en avantajlı teklif kriterini

esas alacaktır.

- b) Ekonomik olarak en avantajlı teklifin değerlendirilmesinde Tasarıdaki fiyat dışı unsurlara aşağıdaki hususlar da ilave edilebilir: estetik, teknik özellik, işlevsel karakteristik, çevresel karakteristik, teslim sonrası bakım ve teknik yardım, teslim veya tamamlama tarihi v.b.,

Kesin Teminat

Madde 43- Tasarıda kesin teminat oranı yüzde 10 olarak öngörülmektedir. Halen uygulamada olan DİK’de bu oran yüzde 6’dır.

Uygulamada yüzde 6 olan kesin teminat miktarı her yıl fiyat farkı eskalasyon katsayısı oranında artırılmaktadır. Başlangıçta 3-4 yıl olarak öngörülen inşaat süresi 15-20 yıla kadar uzayabilmektedir. Bu durum, yapım müteahhidinin teminat mektubu giderlerini ve dolayısıyla teklif fiyatlarını önemli ölçüde artmaktadır.

Öneri:

Yüksek teminat oranlarıyla işlem maliyetini artırmamak adına kesin teminat oranının mevcut uygulamada olduğu gibi yüzde 6 oranında tutulması daha uygun olacaktır.

İhale Sonucunun İlanı

Madde 48-

Öneri:

İhale ilanlarında kazanan teklifinin seçiminde kullanılan kriterler de belirtilmelidir.

Kamu İhale Kurumu

Madde 6- Kanunla verilen görevleri yapmak üzere kamu tüzel kişiliğine haiz idari ve mali özerkliğe sahip bir *Kamu İhale Kurumu* kurulmaktadır. AB Direktifleri (89/665/EEC), DTÖ kamu Alımları Anlaşması (m. XX/6) ve UNCITRAL Model Kanunu (m. 52-57) uygulamaları çerçevesinde idarelerin Kamu İhale Kanunu uygula-

malarını denetlemek ve şikayete konu ihale kararlarını gözden geçirip gerekli müeyyideleri uygulamak açısından, ihale kararı alan idarelerden bağımsız bir Kamu İhale Kurumu kurulması genel olarak olumlu karşılanmaktadır. Ancak, bu Kurumun bağımsız olduğu kadar *uzmanlık birikimine sahip, saydam, güvenilir ve hesap verebilir* bir şekilde çalışması sağlanmayacak düzenlemeler yapılmalı, bunun yanı sıra da *gereksiz* bir harcama bütçesi yaratılmamalıdır. Bu çerçevede Kurumun yapısı, bütçesi ve işleyişinin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

- a) Tasarının 53/j maddesinde Kurumun gelirleri arasında "...imzalanan sözleşme bedeli üzerinden yükleniciden tahsil edilecek onbinde beş..." oranında bir pay öngörülmektedir. 2000 yılı itibariyle idarelerinin ihaleye konu alımlarının toplam bedelinin 15,3 katrilyon olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Kamu İhale Kurumunun sadece bu kalemden oluşan gelirinin, 2000 yılı fiyatlarıyla 7,6 trilyon TL olduğu görülmektedir. 2000 yılı itibariyle 1,1 trilyon TL olan Anayasa Mahkemesi; 4,7 trilyon TL olan Danıştay; 6,7 trilyon TL olan Yargıtay bütçeleri ile karşılaştırıldığında, Kurumun sadece bu gelir kaleminin bile büyüklüğü kendisini göstermektedir. Bu nedenle Kurum gelirlerini makul bir seviyede tutmak için (2000 yılı itibariyle Anayasa Mahkemesi bütçesi büyüklüğünün de üzerinde 1,5 trilyon TL), imzalanan sözleşme bedeli üzerinden alınan payın "*onbinde bir*" olarak belirlenmesi daha uygun olacaktır.
- b) Kurulun kompozisyonunda da toplam dokuz üyenin üçü BİB ve ikisi MB'nin belirleyeceği adaylar arasından seçilmekte ve sonuç olarak bu iki bakanlığın başat olduğu bir yapı ortaya çıkmaktadır. Oysa, Bölüm 5.1.4'de de belirtildiği gibi kamuoyunca bilinenin aksine ihale uygulaması sadece yapım işleri ağırlıklı değildir (mal ve hizmet alımlarının toplam içindeki payı daha az değildir). Bu nedenle kurulun kompozisyonunda ihale uygulamaları konusunda ilgili diğer birimlerin de (örneğin yatırım planlamasından sorumlu DPT) temsil edilmesi Kurulun formasyonuna daha olumlu katkı sağlayacaktır.
- c) Kurula özel sektörü temsilen TOBB ve TİSK'in de aday bildirmesine imkan sağlanmaktadır (m. 53/c). Ancak ilgili maddenin ikinci alt paragrafında önerilecek kişilerin önerilecek kurumlarda en az oniki yıl çalışma şartı aranmaktadır. Alt meslek odalarından ve pek çok üyeden oluşan bu iki kurumda kamu idarelerinde olduğu gibi aynı konuda uzun süre çalışan uzmanları bulmak her zaman mümkün olmayabilir. Bu nedenle, en azından bu iki kuruluş tarafından önerilecek adayların öneriyi yapan kuruluştaki çalışması şartı

aranmamalı ve bu kurumların konunun gerçekten uzmanlarını önerebilmelerine esneklik sağlanmalıdır.

- d) Kurul üyelerinin görev süresi beş yıl olarak belirlenmekte ve tekrar seçilmelerine olanak tanınmamaktadır. Yeniden seçilmeye imkan verilmemesi Kurul üyelerinin bağımsızlığı için önemli ve yerinde bir konudur. Ancak beş yıl sonra tüm Kurul üyelerinin görev sürelerinin aynı anda sona ermesi ve değişmesi Kurulda bir hafıza kaybına neden olabilecektir. Geçici 5'inci maddede MB veya BİB tarafından atanacak üyelerden birisinin ilk dönem için yedi yıl görev yapması, yani bir üyenin görev süresinin iki yıl daha devam etmesi sorunu tam olarak çözemeyecektir. Bu nedenle Tasarıda üyelerin görev sürelerinin altı yıla çıkarılarak, her iki yılda bir üyelerin üçte birinin yenilenmesine imkan verecek bir mekanizmanın tasarlanması üyelerin tamamının aynı anda değiştirilmesiyle ortaya çıkabilecek hafıza kaybı riskini elimine edebilecektir.
- e) Tasarının 53/h maddesinde Kamu İhale Uzman Yardımcılığına atanacakların iyi derecede yabancı dil bilmesi şartı aranmaktadır. Bu şart uluslararası düzeyde teorik ve pratik gelişmelerin son derece dinamik olduğu ihale uygulamalarında yerinde bir düzenlemedir. Bu çerçevede, Kurul üyelerin nitelikleri arasında da ihale literatürü, mevzuatı ve uygulaması konusunda ulusal ve uluslararası gelişmeler hakkında bilgi birikiminin ve uluslararası gelişmeleri izleyebilecek derecede belgeli lisan bilgisinin olması, veya kamu ihale mevzuatı uygulama, inceleme, denetleme ve danışma konularında fiilen en az 10 yıl çalışmış olması gibi şartlar aranmalıdır.
- f) İhalelerin ilanı ile ilgili olarak 13'üncü madde de belirtildiği gibi Kurumun belirli bir eşik değerin üzerindeki (örneğin 50 milyar TL veya yaklaşık 30.000 ABD Doları) bütün kamu alımlarını belirli bir biçimde ilan edeceği günlük bir kamu ihale bülteni çıkartmakla görevlendirilmelidir. Uluslararası ihaleye çıkılan işler için bülten uluslararası ticarete geleneksel olarak kullanılan dillerden birisinde de (örneğin İngilizce) yayımlanmalıdır. Bu bülten basım maliyetinin üzerinde fiyatlandırılmamalı ve elektronik olarak da isteyen herkesin erişimine sunulmalıdır.
- g) Kurumun faaliyetlerinden dolayı hesap verebilmesi için daha şeffaf ve sorumlu çalışmalarını sağlayacak düzenlemeler öngörülmelidir. Örneğin, kurul uygulamalarına ilişkin olarak her yılın başında diğer kamu kuruluşları ile be-

raber strateji planlaması yapmalı ve yıl sonunda da bu strateji planı gerçekleştirmelerini faaliyet raporlarıyla kamuoyuna duyurmalıdır. Diğer taraftan, Kurul kararları tarafların ticari sırlarını ifşa etmeyecek şekilde Resmi Gazetede (veya günlük bültende) yayımlanmalıdır. Böylece Kurumun çalışmaları konusunda hem diğer kamu kurumları hem de kamuoyu nezdinde hesap verebilirliği artırılmış olacaktır.

Gözden Geçirme ve Anlaşmazlıkların Çözümü

Madde 54-57-

KİKT, UNCITRAL Model Kanunu paralelinde önce şikayetin idareye yapılmasını ve böylece sözleşme imzalanmadan önce idarenin kendi hatasını düzeltici karar ve eylemleri alabilmesine imkan sağlamaktadır. Ancak KİKT, Model Kanundan farklı olarak sözleşme imzalanmasından sonra Kuruma başvuruda bulunulmasına izin vermemektedir (m. 56/4). Bu düzenlemenin bir sonucu olarak KİKT, AB Direktifleri ve UNCITRAL Model Kanunundan farklı olarak, şikayet sahibinin makul teklif hazırlama maliyetlerinin tazminine de imkan vermemektedir.

İdare tarafından inceleme talebinde bulunulabilmesi için yapım müteahhidi, tedarikçi veya hizmet sunucusunun şikayete yol açan durumların farkına vardığı veya farkına varmış olması gerektiği tarihi izleyen 20 gün içinde şikayette bulunmasına imkan verilmektedir (m. 55/b). Diğer taraftan, tebliğ tarihinden itibaren en geç 10 gün içinde de ihaleyi kazanan istekliyle sözleşme imzalanabilmektedir. Diğer bir deyişle, şikayete yol açan durumun farkına varılmasından itibaren (böyle bir durum genellikle de ihale kararının açıklanmasından sonra ortaya çıkabilecektir) şikayet etmek için teklif sahiplerine 20 gün süre verilmekte, kazanan istekliye de sözleşmeyi imzalamak için 1 ile 10 gün arasında süre verilmektedir. Sözleşme imzalanmasından sonra diğer isteklilere şikayette bulunabilme hakkı verilmemesi durumunda, teorik olarak şikayet için öngörülen başvuru süresinin en azından 10 gününün bir anlamı olmayacaktır. Model Kanunda da süreler bu şekilde belirlenmektedir. Ancak, Model Kanun ve AB Direktifleri sözleşme imzalandıktan sonra yapılan ve haklı bulunan şikayetlerin tazmin edilmesine imkan sağlamaktadır. Bu nedenle Tasarıda da benzer düzenlemeler yapılmalıdır. Aksi taktirde, yeterince müeyyide ile donatılmayan bir Kurumun bağımsız olarak şikayetleri gözden geçirme yetkisi verilmesinin bir anlamı olmayacaktır. Diğer taraftan, yukarıda söz edilen süreler arasındaki açık noktalar uygulamada sayısız istismarın oluşmasına yol açabilecektir.

Öneriler:

- a) İstekliler sözleşme imzalandıktan sonra da idareleri Kanunu uygulamamaktan dolayı Kuruma şikayet edebilmelidir.
- b) Kurum, ihale kararlarını düzeltme önlemleri alamadığı durumlarda, şikayet sahibinin makul teklif hazırlama maliyetinin tazmin edilmesine karar verebilmelidir.
- c) 46'ncı maddede de paralel değişiklik yapılarak; "İdarenin sözleşmeyi imzalamaması durumunda, istekli teminat vermek için yaptığı belgelendirilmiş giderlerini istemeye hak kazanmaktadır..." ifadesinin "... istekli *teklif hazırlamak için yaptığı belgelendirilmiş ve/veya makul giderlerini istemeye* hak kazanmaktadır" şeklinde değiştirilmelidir.

Yargısal İnceleme

Madde 57- Tasarıda şikayetler ile ilgili Kamu İhaleleri Kurumu tarafından verilen nihai kararların Türk Mahkemelerinde dava konusu edilebileceği belirtilmektedir. Ancak davanın hangi yargıda görüleceği ve başvuru usul ve süreleri konusunda bir ayrıntı bulunmamaktadır.

Öneri:

İhale düzenlenmesi, sözleşme imzalanması ve bu sözleşmelerle ilgili Kuruma şikayette bulunulması ve kurumun karar alması idari bir süreçtir. Bu nedenle Kurumun kararlarına karşı, Rekabet Kurumu ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu kararlarına karşı olduğu gibi, süresi içinde Danıştay'da itiraz edebilme imkanı sağlanmalı, bu konuda da ayrıntılı düzenlemeler yapılmalıdır.

İdarelerce Uyulması Gereken Diğer Hususlar

Madde 62- "...Birden fazla yılı kapsayan işlerde ihaleye çıkılabilmesi için, ilk yıl için öngörülen ödenek proje maliyetinin yüzde 10'undan az olamaz ve başlangıçta daha sonraki yıllar için programlanmış olan ödenek limitleri sonraki yıllarda azaltılamaz..." yönünde bir düzenleme öngörülmektedir.

Öneri:

Bu düzenleme yatırımların planlaması ve bütçeleme açısından yerindedir. Ancak düzenlemenin etkili bir biçimde icrası için başlangıç ödeneğinin transfer edile-

meyeceği ve programlanmış ödeneklere de yıllık fiyat artışlarıyla paralel fiyat farkı uygulanacağı yönünde bir düzenleme yapılmalıdır.

Yürürlük

Madde 69-

Öneri:

Türkiye tarafından hazırlanan ve 24 Mart 2001 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı"nda verilen taahhüt çerçevesinde Kamu İhaleleri Kanunun orta vadede yürürlüğe konulması gerekmektedir. Bu nedenle tasarının yürürlük tarihi 2003 yılı başı olmalı ve hazırlıklar da buna göre hızlandırılmalıdır.

Sözleşmelerin İcrası

Mevcut Tasarıda ihale sözleşmelerine yer verilmemekle beraber Sözleşme Kanun Tasarısında aşağıdaki hususlara da yer verilmesi uygulamada kolaylıklar sağlayacaktır.

i. Kısmi Kabul:

Tamamlanması bir yıldan fazla süren işlerde "kısmi kabul" uygulaması büyük önem taşımaktadır. Ödenek yetersizliği veya başka nedenlerle tamamlanamayan, buna karşı biten bölümleri kullanıma açılan işlerin sorumluluğunun müteahhitten alınması gerekmektedir.

Öneri:

Bu çerçevede "kısmi kabul" uygulamasının esaslarının KİKT’de yer alması, ayrıntılarının da yönetmelik ve şartnamelerde belirlenmesi yerinde olacaktır.

ii. Haklarda ve Yükümlülüklerde Eşitlik:

Hukukun temel prensiplerinden olan "haklarda ve yükümlülüklerde eşitlik prensibi"ne Sözleşme Kanun Tasarısında yer verilmesiyle, kamu ihale sözleşmelerinde idare ve tedarikçi arasında sağlanan eşitlik, idare tarafından yapılan tek taraflı keyfi düzenlemelerin yarattığı belirsizlikleri en aza indirecektir. Örneğin, devletin müteahhide bir taahhüdü olan kamu ihale sözleşmelerinde ödenek miktarları yıllık yatırım miktarlarında sürekli değiştirilmekte ve kısılmaktadır. Kamu ihale sözleşmelerinde idare lehine buna benzer pek çok düzenlemeler bulunmaktadır.

1934 yılında çıkarılan 2490 sayılı Artırma-Eksiltme Kanununun gerekçesinde bu konuda şu ifadelere yer verilmektedir:

"Bilhassa karşılıklı bir akit olan devlet alımı ve satımlarında ferdin haklarını devlet hakları kadar mahfuz tutmak ve akde riayetsizliklerde mesuliyetleri her iki tarafa karşılıklı ve mütevazın (eşit) olarak tahmil etmek gerekir".

Öneri:

Bu çerçevede haklarda ve yükümlölüklerde eşitlik prensibine Sözleşme Kanun Tasarısında da yer verilmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

EC (2000a), *Public Procurement: Commission Proposes to Simplify and Modernise the Legal Framework*, Press Release, www.europa.eu.int

— (2000b), Directive of the European Parliament and of the Council on the Coordination Procedures for the Award of Public Supply Contracts, Public Service Contracts and Public Works Contracts, COM(2000) 275 final/2, www.europa.eu.int

— (2000c), Directive of the European Parliament and of the Council on the Coordinating Procurement Procedures of Entities Operating in the Water, Energy, and Transport Sectors COM(2000) 276 final/2, www.europa.eu.int

— (1998a), *Public Procurement: Commission Communication Outlines Policy Priorities*, Press Release, www.europa.eu.int.

— (1998b), *Public Procurement in the European Union*, Commission Communication COM (98) 143, www.europa.eu.int

— (1996), *Public Procurement in the European Union: Exploring the Way Forward*, Green Paper, www.europa.eu.int

— (1993a), *Council Directive Coordinating Procedures for the Award of Public Supply Contracts ve Guide to Community Rules on Public Supply Contracts* 93/36/EEC ve www.europa.eu.int

— (1993b), *Council Directive Concerning the Coordination of Procedures for the Award of Public Works Contract ve Guide to the Community Rules on Public Works Contracts*, 93/37/EEC, www.europa.eu.int

— (1992), *Council Directive relating to the Coordination of Procedures for the Award of Public Service Contracts ve Guide to Community Rules on Public Procurement of Services*, 92/50/EEC, www.europa.eu.int.

— (1989), *Council Directive on the Coordination of the Laws, Regulations and Administrative Provisions relating to Application of Review Procedures to the Award of Public Supply and Works Contracts*, 89/665/EEC, www.europa.eu.int

Emek, U. (2001a), Kamu Alım İhalelerinde Etkinlik Arayışı ve Rekabet Politikalarının Rolü, Dünya Gazetesi, 19/9/2001.

— (2001b), *The Role of Auction Design in Awarding Spectrum Concessions: Turkish GSM Experience*, Tebliğ Global Business and Technology Association, 2001 International Conference 11-15 Temmuz 2001, İstanbul ve ERC/METU International Conference in Economics V, 10-13 Eylül 2001, Ankara'da sunuldu.

— (2001b), *Piyasaların Oluşumunda İhale Düzenlemeleri ve Rekabet Politikaları*, Tebliğ Rekabet Kurumu Perşembe Konferansı'nda sunuldu, 25 Ocak, 2001, Ankara.

Laffont, J.J. ve Tirole J. (1998), *A Theory of Incentives in Procurement and Regulation*, The MIT Press.

OECD (2000), *A Comparison of the EC Procurement Directives and the UNCITRAL Model Law*, SIGMA Papers, N. 28, CCNM/SIGMA/PUMA (2000) 32.

— (1999), *Competition Policy and Procurement Markets*, Roundtable, DAF/CLP(99)3/FINAL.

Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı: Hedefler, Politikalar ve Uygulamalar, http://www.hazine.gov.tr/ayrintili_program.pdf, Mayıs 2000.

TÜSİAD (2000), *Devlet İhale Kanunu Tasarısı Taslağı ile İlgili Görüş ve Öneriler*, TS/PAR/00-014, Eylül.

— (1996), *2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nda Değişiklik Önerileri*, TS/PAR/96-089, Kasım.

UNCITRAL (1994), *UNCITRAL Model Law on Procurement of Goods, Construction and Services with Guide to Enactment*, www.uncitral.org/en-index.htm

WTO (2001), *Overview of the Agreement on Government Procurement*, www.wto.org.

— (1998), *Introduction to WTO: Trading into Future*, www.wto.org

— (1994), *Agreement on Public Procurement*, www.wto.org

EK 1. KAMU ALIMLARI KONUSUNDA KARŞILAŞTIRMALI ÖZET BİLGİLER

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
I. KAPSANAN KURULLAR	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Anlaşmaya katılan ülkelerin bildirdikleri merkezî idareler, ➤ Anlaşmaya katılan ülkelerin bildirdikleri mahalli idareler, ➤ Anlaşma kurallarına göre alım yapması bildirilen diğer idareler, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kamu kurum ve kuruluşları ➤ Bölgesel ve yerel yönetimler ➤ <i>Ticari ve sınıai amaçla çalışan kuruluşlar hariç,</i> devlet tarafından, • Finanse edilen, • Kontrol edilen, • Yönetimi atanan kuruluşlar. ➤ Yukarıdaki kuruluşların birden fazlasının oluşturduğu birlikler, ➤ Yukarıdaki kuruluşların yüzde 50'sinden fazlasını teşvik ettikleri projeleri ihale eden özel şirketler (yapım işleri ve hizmetler için -mallar hariç) ➤ Yapım işleri imtiyazı verilen özel şirketler. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ (Bütün kamu alımlarının merkezi/federal idarece yapıldığı devletler için) Bakanlık, merkezi idare, organ veya diğer birimler (mahalli idareler dahil) veya bölge ve taşta teşkilatı (açıkça muaf tutulanlar hariç) veya ➤ (Bölgesel kamu alımlarının merkezi/federal idarece düzenlenmediği devletler için) <i>Ulusal</i> devletin bütün bakanlık, merkezi idare, organ veya diğer birimleri veya alt birimler (açıkça muaf tutulanlar hariç) ➤ Yasayı çıkaran devletin açıkça belirttiği diğer kuruluşlar. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Genel bütçeye dahil idareler, ➤ Katma bütçeli idareler, ➤ Özel idareler, ➤ Belediyeler, ➤ Yukarıdakilere bağlı diğer sermayeli kuruluşlar, birlikler ve tüzel şirketler, ➤ Enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon sektörlerinde faaliyet gösterenler dahil Kİİ ve İDT'lerden oluşan tüm Kİİ'ler, ➤ Sosyal güvenlik kuruluşları, ➤ Fonlar, ➤ Mesteki kuruluşlar dışında özel kanunlar ile kurulup kendilerine kamu görevi verilen tüzel kişiler, ➤ Bağımsız bütçeli kuruluşlar, ➤ Yukarıdakilerin hepsinin, sermayesinden yarısından fazlasına sahip oldukları her çeşit kuruluş, müessesesi, kuruluş, birlik, işletme ve şirketler.

- Matris SIGMA (2000) temel alınarak tarafımızdan oluşturulmuştur. SIGMA (2000) AB Klasik Hizmetler ve Altyapı Hizmetleri Direktifleri ile UNCITRAL Model Kanunu hükümleri karşılaştırmaktadır.
- DTÖ kuralları için 15 Nisan 1994 tarihinde Marrakesh'te imzalanan ve 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe giren DTÖ çoklu "Kamu Alımları Anlaşması" (Agreement on Government Procurement) kuralları esas alınmıştır.
- Avrupa Birliği'nin Kamu Alımlarıyla ilgili 93/36 (MAD), 93/37 (Yapım) ve 92/50 (Hizmet) sayılı Direktif hükümleri esas alınmıştır.
- Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun (UNCITRAL) 5-23 Temmuz 1993 tarihinde Viyana'da düzenlediği yirmialtıncı toplantısında kabul ettiği "Mallların, Yapım İşlerinin ve Hizmetlerin Alımına İlişkin UNCITRAL Model Kanunu" (UNCITRAL Model Law on Procurement of Goods, Construction and Services) kuralları esas alınmıştır.
- Türkiye için 30.10.2001 tarihli Kamu İhale Kanunu Tasarısı.

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
II. KAPSANAN SÖZLEŞME TURLERİ	<p>➤ Mal, hizmet ve yapım işlerinin bedeli mukabilinde alımını düzenleyen sözleşmeler.</p>	<p>➤ Mal, hizmet ve yapım işlerinin bedeli mukabilinde alımını düzenleyen sözleşmeler.</p>	<p>➤ Mal, hizmet ve yapım işlerinin bedeli mukabilinde alımını düzenleyen sözleşmeler.</p>	<p>➤ Mal, hizmet ve yapım işlerinin bedeli mukabilinde alımını düzenleyen sözleşmeler.</p>
III. KURALLARIN UYGULANMASINDA ESAS ALINAN PARASAL EŞİK DEĞERLER	<p>➤ Üye ülkeler farklı idareler için mal, hizmet ve yapım işleri için farklı eşikler uygulamaktadır (Tablo 1).</p> <p>➤ Merkezi idareler için genellikle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mal alımlarında 130.000 SDR¹ (178.100 ABD Doları²) • Hizmet alımlarında 130.000 SDR (178.100 ABD Doları) • Yapım işlerinde 5.000.000 SDR (6.850.000 ABD Doları) <p>➤ Yerel yönetimler için genellikle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mal alımlarında 200.000 SDR (274.100 ABD Doları) • Hizmet alımlarında 200.000 SDR (274.100 ABD Doları) 	<p>Çoğu alım işi için eşikler;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Yapım işleri 5 milyon SDR (6.850.000 ABD Doları) ➤ Mal alımı Merkezi idareler için 130.000 SDR (178.100 ABD Doları) veya diğer kuruluşlar için 200.000 SDR (274.000 ABD Doları) ➤ Hizmetler, Merkezi idareler için 130.000 SDR (178.100 ABD Doları) veya diğer kuruluşlar için 200.000 SDR (274.000 ABD Doları) ➤ (Belirli sözleşmelere bir parça farklı değerler uygulanabilir) ➤ Sözleşme usulleri ve diğer yükümlülükler bütün sözleşmeler için aynıdır. 	<p>➤ Rekabeti gerektirecek yükümlülükteki sözleşmeler. Ancak, bu yükümlülüklerin yönetmeliklerde belirlenmesi gerekmektedir.</p> <p>➤ Seçim usulleri ve diğer yükümlülükler sözleşme yükümlülüğüne göre değişmektedir.</p> <p>➤ Alım sözleşmeleri, Model Kanun hükümlerinden kaçınmak üzere bölünmez.</p>	<p>Açık ihale, belli istekler arasında ihale ve pazarlık usullerinde (alımın ilan edilmesi ve uluslararası ihaleye çıkılması açısından):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Genel/Katma bütçeli idarelerin mal ve hizmet alımları için 180 Milyar TL (112.500 ABD Doları), ➤ Kanun Kapsamındaki diğer idarelerin mal ve hizmet alımları için 280 Milyar TL (175.000 ABD Doları), ➤ Kanun kapsamındaki bütün idarelerin yapım işlerinde 7 trilyon 400 Milyar TL (3.533.333 ABD Doları), ➤ İdarelerin 2 Milyar TL'nin

(1) SDR (Special Drawing Rights-Özel Çekme Hakları), Uluslararası Para Fonu (IMF) üyelerinin kendi aralarında yaptıkları ödemelerde kullandıkları uluslararası para birimi (hesaplamalarda, 1SDR=1,37 ABD olarak alınmıştır).

(2) 1 ABD Doları=1.600.000 TL olarak alınmıştır.

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
	<ul style="list-style-type: none"> Yapım işlerinde 5.000.000 SDR (6.850.000 ABD Doları) Diğer bütün kamu kurumları için genellikle: <ul style="list-style-type: none"> Mal alımlarında 400.000 SDR (548.100 ABD Doları) Hizmet alımlarında 400.000 SDR (548.100 ABD Doları) Yapım işlerinde 5.000.000 SDR (6.850.000 ABD Doları). 	<ul style="list-style-type: none"> Sözleşmeler Direktif hükümlerinde kaçınmak amaçlı bölünemez ve belirli alımlarda küçük değerli sözleşmelerin uygulanabilmesi için bir araya getirilebilir. 		<p>altındaki işleri ilansız ve ihale komisyonuz olarak doğrudan temin edebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> Eşik değerlerin altında kalmak amacıyla alım, hizmet ve yapım işleri kısımlara bölünemez. Eşik değerlerin üzerindeki alım işleri için uluslararası ihaleye çıkılabilir.
IV. İSTİSNALAR	<ul style="list-style-type: none"> Silahlı kuvvetlerin cep-hane, mühimmat ve diğer savaş ekipmanı alımı, Ulusal savunma ve güvenlik amaçlı alımlar, Kamu ahlakı ve düzeni ile ilgili alımlar, İnsan, hayvan, çevre ve sağlığın korunması ile ilgili alımlar, Fikri mülkiyet haklarının korunması, Sakatlarla ilgili yapılacak servis ve ürün alımları, Hayır kurumları ve hastahanelerle ilgili alımlar servis ve ürün alımları. 	<ul style="list-style-type: none"> Önemli savunma alımları ve bunlarla ilişkili yapım işleri ve hizmetler, Belirli koşullar altında, gizlilik ve güvenlik niteliği bulunan alımlar, Direktiflere tabi olmayan ülkeler ile imzalanan anlaşmalar ve askerlerin konuşlandırılması konusundaki uluslararası anlaşmalara göre yapılan alımlar, Uluslararası kuruluşların kurallarına göre hazırlanan sözleşmeler, Hizmet intiyaz sözleşmeleri, Hizmetin sağlanmasını etkileyen münhasır haklara sahip diğer idareler ile yapılan sözleşmeler, Belirli yayın, telekom, finansal hizmetler, tahkim ve uzlaşma ile araştırma geliştirme hizmetleri, 	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal savunma ve güvenlik ile ilgili alımlar, İlgili devletin kanun ve yönetmeliklerinde belirleyeceği sözleşme türleri. (İlgili idare ilanlarında, bu maddede istisna kapsamında bulunan alımlarda da kanun hükümleri çerçevesinde yapılacağı duyurulabilir) Bir başka devletle yapılan sözleşme veya uluslararası kuruluşların kuralları gereği yapılan alımlar. (Bu anlaşmalar da düzenleme bulunmadığı hallerde Model Kanun hükümleri geçerlidir) 	<ul style="list-style-type: none"> Ticari ve snai yapıda olan ve piyasa koşullarında faaliyet gösteren <i>kuruluşlar</i>; Kanun kapsamındaki idarelerin işlemek, değerlendirmek, iyileştirmek veya satmak üzere üreticilerden veya ortaklarından yapılan tarım ve hayvancılıkla ilgili ürün alımları, Savunma, güvenlik ve istihbaratla ilgili; uçak, helikopter, gemi, denizaltı, tank, panzer gibi araç, silah, silah malzeme ve teçhizatı ve sistemleri ile mühimmatı ihaleleri, Uluslararası anlaşmalar gereğince dış finansmanı sağlanarak yapılacak olan ve finansman sözleşmesinde farklı usul ve esasların uygulanacağı belirtilen alım, hizmet ve

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
		<p>➤ Yapım işleri imtiyazları ve öncelikli olmayan bazı hizmetlere ilişkin sözleşmeler; Direktiflerin rekabet gerektirmeyen sınırlı bazı hükümlerine tabidir.</p>		<p>yapım işleri, ➤ Taşınmaz malların alımı ve kiralanması işleri, Kanun kapsamı dışındadır.</p>
V. YERLİ ÜRÜN VE ÜRETİCİLERİN KORUNMASI	<p>➤ Gelişen ülkeler</p> <ul style="list-style-type: none"> • ödemeler dengesi açıkları ve uluslararası rezervlerini iyileştirmek, • milli sanayileşmeyi teşvik etmek, • üretimi sadece kamu alımlarına bağımlı sektörleri desteklemek, • gelişen ülkelerin kendi aralarında yapacakları bölgesel işbirliği oluşumlarını teşvik etmek amacıyla anlaşmaya katılın aşamasında offset uygulamalarını müzakere edebilir. <p>➤ Offset uygulaması</p> <ul style="list-style-type: none"> • milliyet ayrımcılığı yapılamaz, • alım yapılacak isteklinin seçimi yerine yeterliğinin tespitinde kullanılmalıdır. 	<p>➤ Yerli ürün ve üreticilerin korunması belirli istisnalar dışında (örneğin askeri mühimmat) AB Anlaşmaları ve Direktiflerinde genel kural olarak yasaklanmıştır.</p>	<p>➤ Belirli sözleşmeler ulusal ürün/ üreticiler ile sınırlandırılabilir. ➤ Saydamlık kuralları çerçevesinde ve Model Kanunun izin verdiği ölçüde yerli üreticilere fiyat avantajı (margin of preference) verilebilir.</p>	<p>➤ Eşik değerlerin altındaki alım işlerine sadece yerli isteklilerin katılması kararlaştırılabilir. ➤ Uluslararası ihalelerde ise yerli istekliler lehine yüzde 15 oranına kadar fiyat avantajı sağlanabilir.</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
VI. ALIM USULLERİ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Açık ihale, ➤ Belli İstekliler Arasında ihale, ➤ Pazarlık Usulü, ➤ Tek Kaynaktan Temin. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Açık ihale, ➤ Belli İstekliler Arasında ihale, ➤ Rekabetçi Pazarlık Usulü. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Açık ihale, ➤ Belli İstekliler Arasında ihale, ➤ Pazarlık Usulü, ➤ Doğrudan Temin. 	
VII. OLAGAĞAN SEÇİM USULÜ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İdareler açık ve belli istekliler arasında serbestçe tercihte bulunabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İdareler açık ve belli istekliler arasında serbestçe tercihte bulunabilir. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mal ve yapım işleri alımları için (açık) ihale usulü. ➤ Hizmetler için: <ul style="list-style-type: none"> • Alımı yapılacak hizmetin özellikleri tam olarak tanımlanabildiği ve ihalenin uygun olduğu durumlarda (açık) ihale usulü veya • Hizmet Alımlarında Teknik Yöntem, (teknik özelliklerin belirlenmediği ve ihalenin uygun olmadığı durumlarda <i>açık</i> katılım dahil). Bunlar; • Pazarlık yapılmaksızın en düşük/uygun teklifin seçimi, • Eş anlı pazarlıkla en düşük/uygun teklifin seçimi, • Arıstık pazarlıkla en düşük/uygun teklifin seçimi. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alım, hizmet ve yapım işlerinin ihalelerinde Açık ihale ve Belli İstekliler Arasında ihale Usulü, ➤ Danışmanlık hizmetlerinin ihalelerinde, belli istekliler arasında ihale usulü, uygulanır.

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
VIII. REKABETİN SINIRLANDIRILDIĞI ALIM USULLERİ	<p>➤ Belli istekliler arasında ihale</p>	<p>➤ Pazarlık usulünün rekabetçi biçimi, ➤ Belli istekliler arasında ihale.</p>	<p>➤ Mal ve yapım işlerinde; • Belli istekliler arasında ihale, • İki aşamalı ihale, • Teklif isteme, • Rekabetçi Pazarlık, • Maliyet bedeli tahmini isteme. ➤ Hizmetlerde; Mal ve yapım işleri için sıralanan işlerin yanı sıra:</p> <ul style="list-style-type: none"> • İlan yapmaksızın <i>doğru - dan</i> hizmet alımlarında temel yöntem. Bunlar; • Pazarlık yapılmaksızın en düşük/uygun teklifin seçimi, • Eş anlı pazarlıkla en düşük/uygun teklifin seçimi, • Ardışık pazarlıkla en düşük/uygun teklifin seçimi. 	<p>➤ Belli istekliler arasında ihale, ➤ Pazarlık Usulü, ➤ Doğrudan Temin.</p>
IX. AÇIK İLAN VE AÇIK İHALE DIŞINDAKİ SINIRLI REKABETÇİ SEÇİM USULÜNÜ KULLANAN HALLERİ	<p>➤ Aşağıdaki hallerde pazarlık usulüne başvurulabilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • İhale duyuruları veya davetiyesinde idare pazarlık usulüne başvurabileceğini duyurmaktadır. <p>Veya,</p> <ul style="list-style-type: none"> • İhale ilanı ve dokümanlarında belirtilen ölçütler çerçevesinde açık bir biçimde ekonomik açıdan 	<p>➤ Aşağıdaki hallerde belli istekliler arasında ihale ve rekabetçi pazarlık usulü uygulanabilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hizmetlerde teknik özelliklerin belirlenememesi, • Yapım işleri ve hizmetlerde önceden toplam fiyatın belirlenememesi, • Prototip bir yapım işi ve hizmetin geliştirilmesi 	<p>➤ Mal ve yapım işleri: • İhtiyacı hayli karmaşık ve özellikli doğası gereği sınırlı sayıda tedarikçinin bulunması halinde (<i>belli istekliler arasında ihale</i>) • Diğer yöntemlerin uygulanması durumunda, değerlendirme zamanı ve maliyetinin hayli yüksek olması halinde (<i>belli istekliler arasında ihale</i>)</p>	<p>➤ Belli istekliler arasında ihale: • İşin özelliği gereği uzmanlık gerektirmesi ve/veya yüksek teknoloji gerektirmesi nedeniyle açık ihale usulünün uygulanamadığı alım, hizmet ve yapım işleri, • Danışmanlık hizmetleri. ➤ Pazarlık usulü: • Açık ihale ve belli istek-</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
	avantajlı bir teklif bulunmamalıdır. Pazarlık sonuçlandırıldıktan sonra, kalan istekliler nihai en iyi tekliflerini verir.	için düzenlenen sözleşmeler. ³	<ul style="list-style-type: none"> İhtiyacın ayrıntılı biçimde tanımlanması mümkün değilse veya idare alımın nasıl yapılması gerektiği hususunda öneriye ihtiyaç duymaktaysa ya da ihtiyacın teknik doğası gereği pazarlık yapılması gerekmektedir; <i>(iki aşamalı ihale, teklif isteme, veya rekabetçi pazarlık)</i> Prototip mal, hizmet ve yapım işlerinin geliştirilmesi halinde <i>(iki aşamalı ihale, teklif isteme veya rekabetçi pazarlık)</i> Kanun uygulamalarının dan açıkça muaf tutulmayan ulusal savunma ve güvenlik harcamaları söz konusu olduğunda <i>(iki aşamalı ihale, teklif isteme, veya rekabetçi pazarlık)</i> Önceki açık ihale usulünün başarısız olması ve yeni bir açık ihalenin de muhtemelen sonuç veremeyeceği bekleniyorsa <i>(iki aşamalı ihale, teklif isteme veya rekabetçi pazarlık)</i> Öngörülemez veya idarenin bilinci davran- 	<p>İhale arasında ihale usullerinden sonuç alınmaması,</p> <ul style="list-style-type: none"> Beklenmeyen olayların (doğal afet, salgın hastalık v.s.) ortaya çıkması nedeniyle ivedi durumlarda, Savunma ve güvenlikle ilgili ivedi durumlarda, Prototip bir ürün için araştırma ve geliştirme yapılması, İhale konusu mal ve hizmet alımı ile yapım işlerinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve mali özelliklerinin gerekli olan netlikte belirlenmemesi.

(3) Mal alımlarında prototip bir malın geliştirilmesi için rekabetçi olmayan bir pazarlık usulü uygulanabilir (m., 6/3)

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
			<p>nıslarından kaynaklanma- yan ivedi durumlarda ihalenin uygulanamaz olması halinde (<i>rekabet - çi pazarlık</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tabii afetten kaynakla- nan ivedilik nedeniyle diğer usullerin uygulan- maz olduğu durumlarda (<i>rekabetçi müzakere</i>) <p>➤ Hizmetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Şartnamelerin tam olarak belirlenebildiği ve ihale- nin uygulanabilir olduğu durumlarda, mal ve ya- pım işleri için yukarıda belirtilen koşulların varlı- ğı halinde hizmet alımı- rında da açık ihale düşün- daki bütün usuller uygu- lanabilir. • Diğer durumlarda ve aşağıda belirtilen haller- de hizmet alımlarında te- mel yöntem <i>açık ilan</i> ye- rine <i>doğrudan</i> uygula- nabilmektedir; - Hizmet sadece sınırlı sa- yıda tedarikçiden sağla- nabiliyorsa, - Açık usulde değerlendir- me zamanı ve maliyeti çok yüksek ise, - Gizlilik önemliyse, - Ulusal çıkar gerektiriyor- sa. 	

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
X. REKABETÇİ OLMAYAN USULLERİN KULLANILDIĞI HALLER (TEK KAYNAKTAN TEMİN)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Açık ve belli istekliler arasında ihalelerde teklif verilmediği veya teklif sahiplerinin rekabeti bozucu anlaşma yaptığı durumlarda, ➤ Münhasır haklar, patent ve telif hakları gibi nedenlerle ihtiyacın tek tedarıktan sağlanması gerektiğinde ve mal veya hizmetin alternatifinin bulunmaması durumunda, ➤ İdarece de öngörülen nedenlerle ihtiyacın çok acil karşılanması gerektiğinde ve açık ve belli istekliler arasında ihale usulünü uygulamak için yeterli zamanın olmaması durumunda, ➤ Mevcut mal veya hizmetlere ilave bir alım yapılması gerektiğinde tedatının değiştirilmesi halinde alımın bütünlüğünün bozulabileceği durumlarda, ➤ Prototip mal ve hizmetlerin geliştirilmesi sözleşmelerinde, ➤ Yapım işlerinde öngörülen nedenlerle ilave yapımın gerektiğinde ve bu ilave işin teknik veya ekonomik gerekçelerle 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Prototip malların üretimi sözleşmelerinde. ➤ Münhasır haklar nedeniyle veya teknik ve sınıfsal nedenlerle sadece bir olası tedarikçinin olması durumunda. ➤ İdarenin neden olmadığı veya ona mal edilemeyen yoğun ivedilik nedeniyle ihtiyacın hemen karşılanması gerektiği hallerde. ➤ Pahalı teknik güçlükler ve uyumsuzluktan kaçınmak için ilave ihaiatların (genellikle 3 yıllık süreler içinde kalmak kaydıyla) aynı tedarikçiden karşılanması veya yenileme sözleşmelerinde. ➤ Orijinal sözleşmenin tamamlanmasının gerekli olduğu veya öngörülen nedenlerle ihtiyac duyulan ilave hizmet ve yapım işlerinin başka tedarikçiden sağlanması gerektiği durumlarda farklı tedarikin uyumsuzluk yaratmasının kaçınılmaz olduğu hallerde alınmış önceki tedarikçiden yapılması hali (yeni sözleşmenin üst sınırı en fazla orijinal sözleşmenin yarısı kadar olmalıdır). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Prototip mal, hizmet ve yapım işleri sözleşmelerinde. ➤ Münhasır hak veya (açıkça belirtilmeyen) diğer nedenlerle sadece bir tedarikçinin bulunması halinde. ➤ Öngörülen veya idarenin bilinçli davranışlarından kaynaklanmayan ivedi durumlarda diğer usullerin uygulanamaz olması durumunda. ➤ Tabii afetten kaynaklanan ivedilik nedeniyle diğer usullerin uygulanamaz olduğu durumlarda. ➤ Standardizasyonu sağlamak ve uyumsuzluktan kaçınmak amacıyla ilave mal ve hizmet tedatiki veya yenileme amaçlı sözleşmelerde. ➤ Belirli sanayi ve sosyal gelişme projelerinin desteklenmesinin gerektiği durumlarda. ➤ İdareler, Model Kanun uygulamasında muaf, savunma ve güvenlik dahil bütün alımlara, önceden duyurmak kaydıyla Kanun hükümlerini uygulayabilir ve tek kaynaktan teminin en uygun yöntem olduğuna karar verebilir. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İhtiyacın sadece gerçek veya tüzel tek kişi tarafından karşılanabileceğinin tespit edilmesi, ➤ Sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması, ➤ Mevcut mal, ekipman, teknoloji veya hizmetlerde uyumun ve standardizasyonun sağlanabilmesi için ilk alımı izleyen üç yıl içinde ihtiyaç duyulan yedek parça, malzeme veya hizmetin ilk alım yapmanın dışında başka kimseden temin edilememesi, ➤ Hizmet veya yapım sözleşmelerinde öngörülen durumlar nedeniyle ilk sözleşme bedelinin yüzde 50'sini geçmemesi şartıyla ek hizmet alımları ve yapım işlerinde, ➤ İdarelerin 2 milyar TL'yi aşmayan ihtiyaçları.

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
	<p>başka bir müteahhide gördürülmesinin anlamlı olmadığı durumlarda (ilave yapım için mevcut müteahhitte yapılan sözleşme toplamı ana sözleşmenin yüzde 50'sinden fazla olamaz),</p> <p>➤ Açık ihale veya belli işlemler arasında ihale ile önceden verilen yapım işlerinde, önceki sözleşmenin benzerinin yapıldığı yeni işlerde önceki sözleşmenin müteahhidiyle benzer koşullarda sözleşme yapılması durumunda,</p> <p>➤ Ürün pazarlarından alınacak alımlarda,</p> <p>➤ İflas veya tasfiye gibi istisnai durumlarda ucuz mal tedarikinin mümkün olduğu hallerde (bu hüküm mevcut tedarikçilerden rutin alımları kapsayacak şekilde genişletilmemelidir),</p> <p>➤ Hizmet sözleşmeleri tasarım yarışmasının galibi ile yapılır.</p>	<p>➤ Yapım işleri ve hizmetlerde açık ihale usulü ile iş alan eski sözleşmenin tedarikçisi ile aynı koşullarda (genellikle 3 yıllık süreler içinde kalmak kaydıyla) sözleşme yenilenebilir.</p> <p>➤ Her hangi bir teklifin ya da uygun teklifin alınmadığı bir önceki açık ya da belirlili istekler arasında yapılan ihalelerde sadece bir yeterli tedarikçinin olması durumunda sözleşme bununla yapılır.</p> <p>➤ Hizmet sözleşmeleri tasarım yarışmasının galibi ile yapılır.</p>		

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
XI. GÖSTERGE NİTELİ- GİNDE ÖN İLAN YAPIL- MASI GEREKLİLİĞİ	➤ Gerekmemektedir.	➤ Yıllık 750.000 SDR'yi (1.027.500 ABD Doları) geçmesi beklenen her bir sınıfa ait mal ve hizmet alımları mali yılın başında, ➤ 500 SDR'nin (685.000 ABD Doları) üzerindeki yatırım işleminde yatırım sözleşmesi planının onaylanmasından hemen sonra, yol gösterici olması amacıyla ilan eder.	➤ Gerekmemektedir.	➤ Gerekmemektedir.
XII. REKABETÇİ İHALE USULLERİNDE ALIMLA- RIN İLAN YÖNTEMLERİ	➤ Planlanan alım üye ülkelerin Anlaşmanın Ek (II)'inde beyan etikleri yıllarda ilan edilmelidir. ➤ İlanın yayımlanmasından sonra ve tekliflerin açılmasından önce yapılacak bir değişiklik aynı yayın organında yayımlanmalıdır. ➤ Her hangi bir istekliye sağlanan önemli bir bilgi, diğerlerine de anında sunulmalıdır.	➤ Yukarıda da belirtilen eşik değerlerin üzerindeki AB Direktiflerine tabi kamu alımları Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesinde AB resmi dillerinde ve alımı yapılacak idarenin ülkesinin resmi dilinde yayımlanır. Ancak, ilanın alım yapılacak idarenin ülkesinde önce-den resmi gazetede veya diğer bir yayın organında yayımlanmaması gerekmektedir.	➤ Açık ve iki aşamalı ihaleler ile hizmet alımlarında temel yöntemin açık ver-siyonunda, alım ilgili (her hangi) bir resmi yayında ilan edilir ve sadece milli firmalarla sınırlı olmayan işlerde alım ge-niş bir alanda dağıtımı yapılan uluslararası bir yayında ilan edilir. ➤ Belli istekliler arasında ihalelerde alım ilgili (herhangi) bir resmi yayında ilan edilir (sınırlı sayıda tedarikçilerin varlığı durumunda ilanı muaf tutan 20/a hükmü hariç). ➤ Teklif isteme usulünde, etkinlik ve tasarruf adına gereksiz olmadığı sürece, alım geniş bir alanda dağıtımı yapılan ulusla-	➤ Eşik değerlerin üzerindeki açık ihale, belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usulüne göre yapılacak alımlar Resmi Gazetede yayımlanır. ➤ Eşik değerlerin altında ve • Yaklaşık maliyeti 25 milyar TL'ye kadar olan mal ve hizmet alımları ile 50 milyar TL'ye kadar olan yatırım işleri ihalenin yapılacağı yerde çıkan gazetelerin birisinde (gazete çıkmaması halinde hükümet ve belediye binalarının ilan tahtaları veya belediye yayın araçları- la), • Yaklaşık maliyeti 25 ile 50 milyar TL'ye olan mal ve hizmet alımları ile 50 ile 250 milyar TL olan

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
			<p>rarası bir yayında ilan edilir.</p> <p>➤ Rekabetçi pazarlık usulünde, maliyet tahmini istenmesi halinde ve hizmet alımlarında temel yöntemin doğrudan teklif isteme usulünde ilan gerekmektedir.</p>	<p>yapım işleri resmi Gazete veya ihalenin yapıldığı yerde çıkan gazetelerin birisinde,</p> <ul style="list-style-type: none"> Yaklaşık maliyeti 50 milyar TL'nin üzerinde olan mal ve hizmet alımları ile 250 milyar TL'nin üzerinde olan yapım işleri resmi Gazetede, yayımlanır. İdareler, işin önem ve özelliğine göre ihaleleri yurt içinde ve dışında çıkan başka gazeteler veya yayın araçları, bilgi işlem ağı veya elektronik haberleşme (internet) yolu ile de ayrıca ilan edebilirler.
XIII. İLANLARIN LİSANSI	<p>➤ İlanın bir özeti de DTÖ resmi dillerinden birisinde yayımlanmalıdır. İdareler alımın DTÖ Anlaşması kapsamında olduğunu özellikle belirtmelidir.</p>	<p>➤ AB Resmi Gazetesinde yayımlanması gereken ilanlarda (gösterge, alım ve alım sözleşmesi ilanı), AB resmi dilleri ve alımı yapacak idarenin ülkesinin resmi dilinde yayımlanır.</p>	<p>➤ Milli firmalarla sınırlı olmayan ve uluslararası ticaretin ilgi alanına giren açık ve iki aşamalı ihaleler veya hizmet alımlarında temel yöntemin açık şekilde, uluslararası ilan uluslararası ticarette geleneksel olarak kullanılan bir lisanda yapılır. Diğer usullerde lisans gerekliliği bulunmamaktadır.</p>	<p>➤ İlanın lisansı konusunda bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, Resmi Gazete ve yerel basında verilecek ilanların Türkçe olacağı, zımnen, varsayılabilir.</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
XIV. İSTEKİLERİN İHALEYE ALINMAMA HALLERİ	<p>➢ İdareler aşağıdaki durumlarda isteklileri ihaleye almayabilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sözleşmeyi icra edecek teknik yeterliğin bulunmaması, • Sözleşmeyi icra edecek mali yeterliğin bulunmaması, • Sözleşmeyi icra edecek mesleki (tecrübe, tanınma vs.) yeterliğin bulunmaması, • İflas ve benzeri haller, • Sahte bildirimde bulunmak ve benzeri haller. <p>➢ İstekilerin mesleki, teknik ve mali yeterlikleri, idarenin ülkesindeki faaliyetlerin yanı sıra isteklinin küresel faaliyetleri de dikkate alınarak yapılmalıdır.</p> <p>➢ Teknik, mesleki ve mali şartnameler ve bunların tevsikinde milliyet temelinde ayrımcılık yapılmamalıdır.</p> <p>➢ İstekilerin yeterliklerini tevsik edecekleri usul ve zamanlama milliyet temelinde ayrımcılık yapılmamalıdır.</p> <p>➢ İdareler, mutlaka gerekli olmadıkça ön yeterlik usulüne başvurmamalı-</p>	<p>➢ İdareler aşağıdaki durumlarda isteklileri ihaleye almayabilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sözleşmeyi icra edecek teknik yeterliğin bulunmaması, • Sözleşmeyi icra edecek mali yeterliğin bulunmaması, • Sözleşmeyi icra edecek yasal kapasitenin bulunmaması, • Ticaret sicili veya meslek kuruluşuna kaydının bulunmaması, • İflas etmesi veya benzeri problemlerinin bulunmaması, • Mesleki faaliyetleri ile ilgili firmanın veya yöneticilerinin suç işlemiş olması, • Mesleki faaliyetleri ile ilgili firmanın suç işlemiş olması veya idari olarak ihaleye katılımın yasaklanması (esasları Model Kanunda belirtilmiştir) <p>➢ İstekilerin ihaleye alınmaması objektif olarak açıklanabilir ve milliyet temelinde ayrımcılık yapılmamalıdır.</p> <p>➢ İdareler mali ve teknik yeterliğin belirlenmesi ve değerlendirilmesi için uygun gördükleri bilgi ve belgeyi isteyebilir.</p> <p>➢ Yanlış bilgi veren tedarikçinin ihaleden çıkarılması zorunludur (bilgi ve belge sadece yetersiz ve eksik ise ihaleye alın-</p>	<p>➢ İdareler aşağıdaki durumlarda isteklileri ihaleye almayabilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sözleşmeyi icra edecek teknik yeterliğin bulunmaması, • Sözleşmeyi icra edecek mali yeterliğin bulunmaması, • Sözleşmeyi icra edecek yasal kapasitenin bulunmaması, • İflas etmesi veya benzeri problemlerinin bulunmaması, • Mesleki faaliyetleri ile ilgili firmanın veya yöneticilerinin suç işlemiş olması veya idari olarak ihaleye katılımın yasaklanması (esasları Model Kanunda belirtilmiştir) <p>➢ İstekilerin ihaleye alınmaması objektif olarak açıklanabilir ve milliyet temelinde ayrımcılık yapılmamalıdır.</p> <p>➢ İdareler mali ve teknik yeterliğin belirlenmesi ve değerlendirilmesi için uygun gördükleri bilgi ve belgeyi isteyebilir.</p> <p>➢ Yanlış bilgi veren tedarikçinin ihaleden çıkarılması zorunludur (bilgi ve belge sadece yetersiz ve eksik ise ihaleye alın-</p>	<p>➢ İdareler aşağıdaki durumlarda isteklileri ihaleye almayabilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sözleşmeyi icra edecek mesleki, teknik, ekonomik ve mali yeterliğin bulunmaması, • İflas eden, tasfiye halinde olan, işleri mahkeme tarafından yürütülen, konkordato ilan eden, işlerini askıya alanlar veya kendi ülkesindeki mevzuat hükümlerine göre benzer durumda olanlar, • İflası ilan edilen, zorunlu tasfiye kararı verilen, alacaklılara karşı borçları nedeniyle mahkeme idaresi altında bulunan veya kendi ülkesindeki mevzuat hükümlerine göre benzer durumda olanlar, • Türkiye'nin ve kendi ülkesinin mevzuat hükümleri uyarınca vergi ve sosyal güvenlik primi borcunun olmaması, • İhale tarihinden önceki beş yıl içerisinde, mesleki faaliyetlerinden dolayı yargı kararıyla hüküm giyen, • İhale tarihinden önceki beş yıl içerisinde, ihaleyi yapan idareye yaptığı işler sırasında iş veya meslek ahlakına aykırı faaliyetlerde bulunduğu bu idare-

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
	<p>dır (kural olarak tek aşamalı yeterlik usulü uygulanmalıdır)</p> <p>➤ Farklı idarelerin uygulamaları yeterlik usulleri arasındaki farklar mümkün olduğunca en az seviyede tutulmalıdır.</p>	<p>rektiflerde yer alan bilgi ve belgeler talep edilebilir.</p> <p>➤ Tedarikçiler mali durumlarını makul bir bilgi ve belge ile kanıtlayabilir.</p> <p>➤ Açık usullerde ihaleye alınma sadece teklifler sunulduktan sonra söz konusu olabilir (ön yeterlik değerlendirmesine izin verilmemektedir).</p>	<p>mamak ihtiyatidir).</p> <p>➤ Açık ihale usullerinde ihaleye alınmamak tekliflerin verilmesinden önce mümkündür (ön yeterlik değerlendirilmesine izin verilmektedir.)</p>	<p>re tarafından ispat edilirlenler,</p> <ul style="list-style-type: none"> • ihale tarihi itibarıyla, mevzuatı gereği kayıtlı olduğu oda tarafından mesleki faaliyetten men edilenler, • Bu konularda gerekli bilgi ve belgeleri veremeyen, yanıltıcı bilgi ve/veya sahte belge verdiği tespit edilenler, • Geçici veya sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olması veya bunların ürünlerinin teklif edilmiş olması, • Hileli iflas etmesi, • Yazılı ve görsel basın ve yayın kuruluşlarının sahtibi olması, bunların yönetim kurullarında bulunması veya sermayesinin yüzde 10'tundan fazlasına sahip olması, • İhaleyi yapan idarenin ihale yetkilisi olması, bunların eşleri ve ikinci dereceye kadar kan hısımları olması, • İhale konusu işin danışmanlık hizmetini yapan yükleniciler bu işin ihalesine katılamazlar. Aynı şekilde, ihale konusu işin yüklenicileri de o işin danışmanlık hizmeti ihalelerine katılamazlar (bunların yönetim ilişkisi

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
				<p>içinde bulundukları şirketler ile yarışından fazlasına sahip olduğu ortaklıklar),</p> <ul style="list-style-type: none"> • ihaleyi yapan idare bünyesindeki vakıf, dernek, birlik, sandık gibi kuruluşlar ve bunların kurmuş olduğu şirketler ve ortaklıkları. <p>➤ Bu yasaklara rağmen ihaleye katılanların geçici teminatları, sözleşme yapılmış kesin teminatları gelir kaydedilir ve ihale iptal edilir.</p> <p>➤ Ayrıca;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ihaleye fesat karıştırmak, • Rekabeti engellemek, • Sahte belge sunmak, • Birden fazla teklif vermek, • ihaleyi kazandığı halde, mücbir sebep halleri dışında sözleşme yapmamak suçtur. <p>➤ Yukarıdaki suçları işleyenler ve ihaleye katılması yasak olduğu halde ihaleye katılmaya teşebbüs edenler bir ile iki yıl arasında ihaleye katılmaktan men edilebilir.</p> <p>Belgeleri eksik olan veya istenilen şartlara uygun olmadığı tespit edilen teklifler değerlendirilmeye alınmaz.</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
XV. İSTEKLİLERİN DAVET EDİLMESİ (SHORT-LISTING)	<p>➤ İdareler milliyet ayrımı yapmadan uluslararası etkin bir rekabetin gerçekleştirildiği sayıda istekliyi ihaleye davet edebilir.</p> <p>➤ Daimi listeleri bulunan idareler davet edilecek isteklileri bu listeden seçer (üye devletlerin bu daimi listeleri EK III'de beyan etmeleri gerekmektedir).</p>	<p>➤ Sayısı önceden bildirilmek kaydıyla belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usulünde davetle alıma izin verilmektedir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Belli istekliler arasında ihale usulünde davetli sayısı gerçek rekabeti sağlayacak şekilde 5 ile 20 arasında olmalıdır. • Pazarlık usulünde sayı en az 3 olmalıdır. <p>➤ Davetiye usulündeki yegane ölçüt mali ve teknik yetenek/tecrübedir.</p>	<p>➤ Davetle alıma aşağıdakiler dışında bütün usullerde izin verilmektedir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Açık ihale, • Hizmet alımlarında temel yöntemin açık versiyonunda, • Sınırlı sayıda tedarikçinin bulunduğu alımlarda bütün tedarikçilerin çağrılması gerektiği belli istekliler arasında ihalede, • Sınırlı sayıda tedarikçinin bulunduğu alımlarda bütün tedarikçilerin çağrılması gerektiği hizmet alımlarında temel yöntemin doğrudan davetiye usulünde, • İki aşamalı ihalede. <p>➤ Davetli sayısı:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Belli istekliler arasında ihalede, rekabeti sağlayacak yeterlikte davetli, • Hizmet alımlarında temel yöntemin doğrudan davet usulünde etkili bir rekabet sağlayacak sayıda davetli, • Teklif istemede en az 3 olmak kaydıyla mümkün olduğunca fazla sayıda, • Rekabetçi pazarlıkta, etkili rekabeti sağlayacak kadar, • Maliyet tahmini istemede, en az 3 olmak kay- 	<p>➤ Belli istekliler arasında ihalede ön yeterliği geçen istekliler davet edilir.</p> <p>➤ Pazarlık usulünde;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doğal afet veya salgın hastalık gibi acil hallerde, • Savunma ve güvenlik nedeniyle acil hallerde, ilana çıkmaksızın istekliler davet edilir. <p>➤ Davetli sayısı;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Belli istekliler arasında ihalede; - Mal, hizmet ve yapım işlerinde en az beş, - Danışmanlık hizmetlerinde üç ile on arasında. • Pazarlık usulünde en az üç. • Davetliler ihaleye katılabilmek için ön yeterlik değerlendirmesini geçmiş olmalıdır.

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
			<p>diyle mümkün olduğun- ca fazla,</p> <ul style="list-style-type: none"> Belli istekliler arasında ihalede seçim ayrımcılığına başvurmada yapılmalıdır; diğer usullerde açık bir ölçüt bulunmamaktadır. 	
XVI. TEMİNAT MEKTUPLARI	<p>➤ Açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak KAA'nın temel ilkesi olan eşitlik ve saydamlık çerçevesinde ayrımcılık, milliyet temelinde yapılmamalıdır.</p>	<p>➤ AB anlaşmaları teminat mektuplarının ayrımcı bir etkisinin bulunmaması gerektiğini istemektedir.</p>	<p>➤ Teminat mektubu idarenin ülkesinde düzenlenmediği nedeniyle reddedilemez.</p> <p>➤ Tekliflerin ve teminat mektuplarının teslim edildikten sonra etkililiği ve geri çekilmesiyle ilgili ayrıntılı kuralları içermektedir.</p>	<p>➤ Tekliflerin ve teminat mektuplarının teslim edildikten sonra etkililiği ve geri çekilmesiyle ilgili ayrıntılı kuralları içermektedir.</p> <p>➤ Teminat olarak kabul edilecek değerler;</p> <ul style="list-style-type: none"> Tedavüldeki Türk parası, Banka teminat mektupları, Devlet tahvilleri. <p>➤ Teminat mektubunu vermeye yetkili bankaların belirlenmeye BDDK, kap-sam ve şekli tespitine KİK yetkilidir.</p> <p>➤ Türkiye dışındaki bankaların kontragarantisi üzerine Türkiye'de yerleşik bankaların düzenleyecekleri teminat mektupları da kabul edilmektedir.</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
XVII. TEKLİF VE ÖNERİLERİN SUNULMASI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tekliflerin sunulacağı yer, tarih, zaman, yöntem (posta, telex, telgraf) larında belirlenmelidir. ➤ Gecikmenin sadece idarenin hatasından kaynaklanması hallerinde, geç teklifler değerlendirilmeye alınmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tekliflerin sunulma tarihleri önceden duyurulmalıdır. ➤ Son teslim tarihini uzatmak için açık kurallar bulunmamaktadır. Ancak, tekliflerin tavrızhi ve düzeltilmesine imkan verilmesi nedeniyle; ihityaç duyulması halinde ve diğer durumlarda idarelerin kendi taktirlerinde olmak üzere ve saydamlık ve eşitlik ilkesi temelinde muhtemelen süreler uzatılabilmektedir. ➤ Tekliflerin sunulması ve kabul edilmesine ilişkin formaliteler hakkında kural yoktur. ➤ Geç teklifler ile ilgili açık düzenlemeler yapılmamakta ve bunların mutlaka reddedilmesi gerektiği yönünde bir kural bulunmamaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tekliflerin sunulması için yer, tarih ve zaman önceden belirlenmelidir. ➤ İhale dokümanında değişiklik (zeyilname) yapılması halinde teklif verme süreleri bir defaya mahsus olarak yirmi güne kadar uzatılabilir. ➤ Tekliflerin sunulması ve kabul edilmesine ilişkin formaliteler hakkında düzenleme bulunmamaktadır. ➤ Geç teklifler açılmaksızın reddedilmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Teklifler isteklilerle birlikte hazır bulunanlar önünde açılmalıdır. ➤ İstekliler ve teklif fiyatları açıklanır. Bu işlemlere ilişkin tutanak ihale komisyonunca imzalanır.
XVIII. TEKLİFLERİN AÇILMASI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ayrıntılı kurallar bulunmamakla beraber, tekliflerin eşitlik ve saydamlık ilkesi çerçevesinde açılması öngörülmektedir. Saydamlık ve eşitlik ilkesi çerçevesindeyse, tekliflerin kamuya açık olması ve teklif sahiplerinin ihale sürecine katılmasına de bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Açık kurallar bulunmamakta, fakat genel eşitlik ve saydamlık ilkesi gereğini sürdürmektedir. Ancak, saydamlık ve eşitlik ilkesi çerçevesinde kamuya açık olması ve teklif sahiplerinin ihale sürecine katılmasını gerektirmekteyse de bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Teklifler önceden belirtilen kurallar çerçevesinde açılmalı ve teklif sahiplerinin katılmasına izin verilmelidir. ➤ Teklif sahipleri ve fiyatlar mutlaka açıklanmalı, hazır bulunmayan diğer katılımcılara bildirilmeli ve kayıtlara hemen geçirilmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Teklifler isteklilerle birlikte hazır bulunanlar önünde açılmalıdır. ➤ İstekliler ve teklif fiyatları açıklanır. Bu işlemlere ilişkin tutanak ihale komisyonunca imzalanır.

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
XIX. İHALE DOKÜMANLARININ TAVZİHİ VE DÜZELTİLMESİ	<p>➤ Tekliflerin açılması ve seçimin yapılması arasındaki sürede, ayrımcılığa neden olmayacak şekilde, isteklilerin gayri ihtiyari yapılan hataları düzeltmesine izin verilmektedir.</p>	<p>➤ İsteklerden maddi sapma gösteren teklifler <i>redde dilmelidir</i>.</p> <p>➤ Ufak sapma gösteren teklifler, eksik belgelerin sunulması ve/veya belgelerdeki teklifin esasını değiştirmeyen ufak bilgilerin düzeltilmesi kaydıyla kabul <i>edilebilir</i>.</p>	<p>➤ İsteklerden maddi sapma gösteren (eksik belge ve/veya usulüne uygun olmayan teklif mektubu ve teminat) teklifler <i>red deditmelidir</i>.</p> <p>➤ Ufak sapma gösteren teklifler, eksik belgelerin sunulması ve/veya belgelerdeki teklifin esasını değiştirmeyen ufak bilgilerin düzeltilmesi kaydıyla kabul <i>edilebilir</i>.</p> <p>➤ Tekliflerdeki aritmetik hatalar ihale komisyonunca resen düzeltilir.</p>	<p>➤ İsteklerden maddi sapma gösteren (eksik belge ve/veya usulüne uygun olmayan teklif mektubu ve teminat) teklifler <i>red deditmelidir</i>.</p> <p>➤ Ufak sapma gösteren teklifler, eksik belgelerin sunulması ve/veya belgelerdeki teklifin esasını değiştirmeyen ufak bilgilerin düzeltilmesi kaydıyla kabul <i>edilebilir</i>.</p> <p>➤ Tekliflerdeki aritmetik hatalar ihale komisyonunca resen düzeltilir.</p>
XX. TEKLİF VE ÖNERİLERİN TESLİM EDİLMESİNDEN SONRA TARTIŞILMASI VE DEĞİŞTİRİLMESİ	<p>➤ Teklifler şartnamelerde yer alan temel koşulları karşılamalı ve yeterlik aşamasını geçen istekliden gelmelidir.</p> <p>➤ Tekliflerin güçlü ve zayıf yanlarını belirlemek adına aşağıdaki koşullarda pazarlık yapılması mümkündür.</p> <ul style="list-style-type: none"> • İdareler duyurularında pazarlık niyetlerini bildirir, • Tekliflerin açılmasından sonra, hiç bir teklifin önceden belirlenen ölçütler çerçevesinde avantajlı bulunmaması durumunda müzakere başlatılabılır. 	<p>➤ <i>Açık ve belli istekler arasında ihale usullerinde, tavzihe izin verilmekte fakat, tekliflerde önemli değişikliklere izin verilmemektedir.</i></p> <p>➤ <i>Pazarlık usulünde, tartışma ve değişikliklere, eşit muamele prensibine uymak kaydıyla izin verilmektedir.</i></p>	<p>➤ Mal ve yapım işleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Açık ve belli istekler arasında ihale usullerinde, tavzihe izin verilmekte, fakat, tekliflerde önemli değişikliklere izin verilmemektedir.</i> • <i>İki aşamalı ihalede önceki aşamada teklifler üzerinde müzakere ve düzeltme yapılabilir. İkinci aşamadan sonra ise tavzihe izin verilmekte fakat, tekliflerde önemli değişikliklere izin verilmemektedir.</i> • <i>Teklif istene usulünde önceki aşamada öneriler üzerinde müzakere ve düzeltme yapılabilir. An-</i> 	<p>➤ Teklifler şartnamelerde yer alan kriterleri karşılamalıdır. Ancak ihale komisyonu tekliflerin incelenip, karşılaştırılması ve değerlendirilmesinde yararlanmak üzere, net olmayan hususlarla ilgili, isteklerden yazılı olarak tekliflerini açıklamasını isteyebilir. Bu açıklama teklif fiyatında değişiklik yapamaz ve ihale dokümanında şartlara uygun olmayan teklifleri uygun hale getirme amacını taşıyamaz.</p> <p>➤ Şartnamelerde değişiklik (zeyilname) yapılması halinde verilen teklifler</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
	<p>➤ Pazarlıkta eşitlik ve saygınlıkta ilkesine sadık kalmalıdır.</p>		<p>cak, Model Kanun sonraki aşamada (nihai en iyi teklif üzerinde) müzakereler ve değişiklik yapılması hususunu açık bırakmaktadır.</p> <p>➤ <i>Hizmet Alımları:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mal ve yapım işleri için yukarıda belirtilen hususlar hizmetler için geçerlidir. • Hizmet alımlarının temel yönteminde nihai seçimin önce, teklifler üzerinde müzakere ve değişiklik yapılmasına imkan sağlayan seçim usullerinin tercih edilmesine izin verilmektedir. İdare ile istekliler arasında hiçbir şekilde teklif edilen fiyat ile ilgili görüşme yapılamaz. 	<p>çekilip, yeniden sunulabilir.</p>
XXI. TEKLİF VE ÖNERİLERİN KARŞILAŞTIRILMASI, DEĞERLENDİRİLMESİ VE SEÇİMİNDE UYGULANACAK ÖLÇÜTLER	<p>➤ İsteklinin sözleşme koşullarını tamamen yerine getirebilecek olması kaydıyla alım;</p> <ul style="list-style-type: none"> • en düşük teklif, • en avantajlı teklif veya • ihale dokümanlarında belirtilen ölçütlere uygun olarak hesaplanan en iyi teklif <p>sahibinden yapılır.</p> <p>➤ Tekliflerden birisi diğerlerinden anormal bir biçimde</p>	<p>➤ En düşük fiyat veya ekonomik olarak en avantajlı teklif.</p> <p>➤ Ekonomik avantajı değerlendirmek için, ilgili alımla veya mal, hizmet ve yapım işlerinin teslimiyle ilgili, işletme ve bakım maliyeti, maliyet etkinliği, verimlilik, kalite ve teknik değer gibi faktörler dikkate alınabilir.</p>	<p>➤ <i>Mal ve Yapım İşleri:</i> <u>Bütün ihale usullerinde;</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • En düşük fiyat ya da teklif sahiplerine bildirildiği gibi en düşük değerlendirilen teklif. • En düşük değerlendirilen teklif için kullanılan ölçüt fiyat, işletme, bakım ve tamir maliyeti, işlevsel özellikler, teslim ve teslimat tarihi, ödeme koşulları ve garanti 	<p>➤ En düşük fiyat veya ekonomik olarak en avantajlı teklif.</p> <p>➤ Ekonomik avantajı değerlendirmek için, ilgili alımla veya mal, hizmet ve yapım işlerinin teslimiyle ilgili, işletme ve bakım maliyeti, maliyet etkinliği, verimlilik, kalite ve teknik değer gibi faktörler dikkate alınabilir.</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
	<p>çimde düşükse, idare teklif sahibinin işi nasıl gerçekleştireceğini ispat etmesi için teklif sahibinden ilave bilgi ve belge sunmasını isteyebilir.</p>	<p>➤ Fiyat dışındaki ölçütler önceden teklif sahiplerine mutlaka bildirilmelidir.</p> <p>➤ Öncelik sıralamasının bulunması durumunda açıklanmalıdır. Ancak, parasal terimlerle açıklanması veya göreceli ağırlığının belirlenmesi gerekmektedir.</p> <p>➤ Tekliflerden birisi diğerlerinden anormal bir biçimde düşükse, idare teklif sahibinin işi nasıl gerçekleştireceğini ispat etmesi için teklif sahibinden ilave bilgi ve belge sunmasını isteyebilir.</p>	<p>ler, ulusal kalkınma hedefleri veya milli sanayi-leşme ile ilgili olası öncelikler, savunma/güvenlik kaygılarıyla sınırlı olmalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none"> • En düşük değeri veren teklif için kullanılan ölçüt teklif sahiplerine önceden duyurulmalıdır. • Ölçüt mümkün olduğunca objektif ve ölçülebilir olmalı ve parasal olarak veya göreceli ağırlık olarak açıklanamaz. <p><u>Teklif İsteme</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Önerileri değerlendirmek için kullanılan ölçüt, tedarikçinin idari ve teknik yeterliği, teklifin etkililiği, fiyat, işletme maliyeti, bakım ve tamirat giderleriyle sınırlı olmalıdır. • Ölçüt teklif sahiplerine önceden duyurulmalıdır. • Ölçüt mümkün olduğunca parasal olarak açıklanamaz, göreceli ağırlık verilmeli, uygulanacak yöntem önceden belirlenmelidir. • Fiyat ve teknik değerlendirilmeler ayrı olarak yapılmalıdır. 	<p>➤ Birden fazla isteklinin aynı teklifi verdiği bulun da en düşük bedel olduğu anlaşıldığı takdirde, en düşük fiyat yukarıdaki fiyat dışı unsurlar kullanılarak tespit edilir.</p> <p>➤ Tekliflerden birisi diğerlerinden anormal bir biçimde düşükse, idare teklif sahibinin işi nasıl gerçekleştireceğini ispat etmesi için teklif sahibinden ilave bilgi ve belge sunmasını isteyebilir.</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
			<p><u>Rekabetçi Pazarlık</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Özel bir düzenleme bulunmamakta, diğer usullere uygulanan kurallarda da uygulanmalıdır (örneğin, saydamlık ve ölçütlerin objektifliği) <p><u>Maliyet Bedeli Tahmini İsteme</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Yegane ölçüt en düşük maliyettir. <p>➤ <i>Hizmetler</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Mal ve yapım işleri için yukarıda belirtilen usul hizmet alımlarında da geçerlidir. <p><u>Hizmet Alımında Temel Yöntem</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Önerileri değerlendirmek için kullanılan ölçütler hizmet sağlayıcısının yeterlik ve tecrübesi, önerinin etkililiği, nitelik, yardımcı malzeme dahil maliyet bedeli artı kar dahil fiyat, ulusal kalkınma hedefi veya milli savunma ile ilgili verilen her hangi bir öncelik, ve savunma/güvenlik kaygılarıyla sınırlı olmalıdır. Kullanılacak ölçüt teklif sahiplerine önceden duyurulmalıdır. Kazanan teklif sahibinin seçilmesi için farklı usul- 	

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
			ler düzenlenmektedir. Farklı ölçütlerin karşılaştırılmasıyla yapılan süreçlerde, ölçüt mümkün olduğunca parasal olarak açıklanabilmeli, göreceli ağırlık verilmeli, uygulanacak yöntem önceden belirlenmelidir. Temel ölçüt ve bütün bilgiler tedarikçilere önceden duyurulmalıdır.	
XXII. BÜTÜN TEKLİFLERİN REDDİ	<p>➤ İdare kamu çıkarı adına alım sözleşmesi yapma kararı alabilir.</p>	<p>➤ İdareler bütün teklifleri kendi takdirlerinde reddedebilir.</p> <p>➤ Bütün tekliflerin reddedildiği teklif sahiplerine anında (istenildiğinde yazılı olarak) bildirilmelidir.</p> <p>➤ Bütün tekliflerin reddedilme gerekçesi bütün teklif sahiplerine anında (istenildiğinde yazılı olarak) bildirilmelidir.</p> <p>➤ Bütün teklifleri reddeden idarenin yasal sorumluluğu, alımın yapıldığı ülkenin mevzuatına bağlıdır.</p>	<p>➤ İdareler bütün teklifleri kendi takdirlerinde reddedebilir.</p> <p>➤ Bütün tekliflerin reddedildiği teklif sahiplerine anında bildirilmelidir.</p> <p>➤ Bütün tekliflerin reddedilme gerekçesi talep halinde istekçilere bildirilmelidir. Ancak, idareler bu gerekçenin haklılığını açıklamak zorunda değildir.</p> <p>➤ İdareler bütün teklifleri reddettiği için sorumluluk altında değildir.</p>	<p>➤ İdarelerin gerekli gördüğü durumlarda, ihale dokümanında önceden belirtilmiş olması kaydıyla ihale önceden iptal edilebilir.</p> <p>➤ İhalenin iptal edilmesi halinde bu durum bütün istekçilere derhal bildirilir.</p> <p>➤ İdareler bütün teklifleri reddettiği için yükümlülük altında değildir.</p> <p>➤ İdareler talep halinde tekliflerin reddedilme gerekçesini bütün istekçilere bildirir.</p>
XXIII. TEKLİFLERİN VERİLMESİNDE ZAMAN SINIRLAMALARI	<p>➤ Zaman sınırlamaları belirlenirken, işin karmaşıklığı, haberleşme yöntemi ve süresi, yayındaki muhtemel aksaklıklar da göz önünde bulundurulmalıdır.</p>	<p>➤ Yabancı teklif sahipleri dahil bütün istekçilerin tekliflerini hazırlayabilmeleri için belirli usullerle de asgari zaman sınırlamaları bulunmaktadır.</p>	<p>➤ Model Kanun özel bir zaman limiti öngörmekte, konuyu ilgili devletin yönetmeliklerde düzenlemesini öngörmektedir.</p>	<p>➤ Eşik değerlerin üzerindeki işlerde teklif verme süresi;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Açık ihale usulünde ilanın yapılmasından sonra en az 40 gün,

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
	<p>olarak yerli ve yabancı bütün isteklilerin gereken hazırlıkları yapabilecekleri makul bir zaman dilimi kararlaştırılmalıdır.</p> <p>➤ Açık ihale usulünde teklifler ilan yayımlanmasından sonra 40 içerisinde sunulmalıdır.</p> <p>➤ Yeterli tedarikçilerin daimi listesinin (EK III) bulunmadığı durumlarda istekliler ilandan 25 gün sonra katılım isteği başvurusunda bulunmalı; 40 gün içinde de teklifini sunmalıdır. Daimi listesinin bulunduğu alımlarda, istekli davetiyeyi aldıktan sonra 40 içinde teklifini sunmalıdır.</p> <p>➤ Aynı bir gösterge ilanının geçen 40 gün ile 12 ay arasında yayımlanması halinde teklif verme için belirlenen 40 günlük süreler genelde 25 güne kadar ve ivedi durumlarda ise (her halükarda) 10 günden aşağı olmamak üzere indirilebilir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Belli istekliler arasında ihalede ve pazarlık usulünde, ihaleye katılım isteğini bildirme süresi ilanın yayınından itibaren en az 37 gündür. Acil durumlarda bu süre 15 güne kadar indirilebilir. Belli istekliler arasında ihale ve pazarlık usulünde tekliflerin verilme süresi yazılı davetiyenin gönderilmesinden sonra en az 40 gündür (acil durumlarda 10 güne kadar azaltılabilir) teklifler sunulmalıdır. Tekliflerin bildirilmesi için, açık ihale usulünde ilanın yapılmasından sonra en az 52 gün (Gösterge ilanının yapılması durumunda daha kısa). 		<ul style="list-style-type: none"> Pazarlık usulünde ilanın yayımlanmasından sonra en az 25 gün, Belli istekliler arasında ihalede ön yeterlik başvurusu ilanın yayımlanmasından sonra en az 25 gün; teklif verme süresi ise davetiyenin gönderilmesinden itibaren 40 gündür. ➤ Eşik değerlerin altında ve Yaklaşık maliyeti 25 milyar TL'ye kadar olan mal ve hizmet alımları ile 50 milyar TL ye kadar olan yapım işlerinde ihale ilanımdan sonra en az 7 gün sonra; Yaklaşık maliyeti 25 ile 50 milyar TL'ye olan mal ve hizmet alımları ile 50 ile 250 milyar TL olan yapım işlerinde ihale ilanımdan itibaren en az 14 gün sonra; Yaklaşık maliyeti 50 milyar TL'nin üzerinde olan mal ve hizmet alımları ile 250 milyar TL'nin üzerinde olan yapım işlerinde ihale ilanımdan itibaren en az 21 gün içerisinde.

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
XXIV. TEKNİK ŞARTNAMESLER	<p>➤ Teknik şartnameler yabancı katılımı gereksiz yere engelleyecek şekilde hazırlanmamalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Şartnameler alıma konu işin standartları yerine performansını tasarlama- lı veya tanımlamalıdır. • Mevcutsa uluslararası standartlar, aksi takdirde ulusal standart ve düzen- lemeler uygulanmalıdır. <p>➤ Özel bir kaynağa, mar- kaya, patente, tasarıma, özel bir orijine ve ürün/üreticiye referans yapılmamalıdır. Ancak,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bu yöntemin kaçınılmaz olması ve • Şartnamelerde "veya eş değeri" ibaresinin bulun- ması ve eşdeğerinin ka- bul edilmesi, <p>halinde bu tür referans- lar yapılabilir.</p> <p>➤ İdareler şartnamelerin hazırlanması aşamasında söz konusu alımda ticari bir çıkarı olan/olabilecek firmalardan, rekabeti bozucu etki yaratabile- cek bir tavsiye isteme- meli ve/veya kabul et- memelidir.</p>	<p>➤ AB Anlaşmaları çerçeve- sinde, şartnameler idare- nin işlevsel gereksinimle- rini yerine getirebilecek ürün ve hizmetleri dışla- mamalıdır. (Ancak, diğer- lerinin eş değeri olduğu ka- bul edilmedikçe, ürünle- rin ulusal standart ku- rumlarının standartlarına uyması koşulu Anlaşma- ların düzenlemelerini ih- lal edecektir).</p> <p>➤ Belirli istisnalar dışında, mevcut olduğu sürece Avrupa standartları kulla- nılmalıdır. Bu kuralın "idarenin işlevsel gerek- sinimi" ile ilgili yukarıda- ki kurala tabi olduğu ve böylece idarelerin işlev- sel ihtiyaçlarını karşıla- yan alternatifleri kabul etmeleri gerekir/gerek- medği hususu açık de- ğildir. Belirli istisnalara tabi olmak kaydıyla, mevcut olması durumun- da çoğu sözleşmeler için uluslararası standartlar da kullanılmalıdır.</p> <p>➤ Bütün usullerde, özel ya- pım, kaynak ve işleme- ye (patent, ticari markalar v.s.) ait mallara referans yapılmamalıdır. Ancak,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaçınılmaz olduğu veya 	<p>➤ Şartnameler milliyet veya başka bir temelde katılı- ma engel yaratmamalı- dır. Ancak, diğerlerinin eş değeri olduğu kabul edil- medikçe, ürünlerin ulu- sal standart kurumların- standartlarına uyması ko- şulu bu düzenlemeyi ih- lal edecektir. Ayrıca idar- renin işlevsel gereksini- mini karşılayacak bir ürün veya servisin dış- lanmasının da bu hükümü ihlal edip etmeyeceği açık değildir.</p> <p>➤ Her hangi bir ulusal, böl- gesel ya da uluslararası standardın kullanımı ile ilgili bir koşul bulunma- maktadır.</p> <p>➤ Bütün alım usullerinde, spesifik bir kaynağın, iş- lemin, patentin, ticari markanın v.s. mallarının kullanımına atıf yapılmamalıdır. Bu tür bir tanımlama yapmak gereksini- mi karşılamamanın yegane yöntemi ise bu referans- lar yapılabilir. Bu durum- da da "veya eş değeri" ibaresinin bulunması ve eş değerinin kabul edil- mesi sağlanmalıdır.</p>	<p>➤ Teknik şartnamelerde yer alan kriterler, verim-liliği ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olma- lı, rekabeti engelleyici usuller içermemeli ve bütün istekler için fırsat eşitliği sağlamalıdır.</p> <p>➤ İşin özelliği nedeniyle idarelerce hazırlanma- yan şartnameler üçüncü kişilere hazırlanabilir (Bu kişilerin ihalelere gi- remeyeceği şartlar konu- sunda düzenlemeler bu- lunmaktadır. Ancak, bu düzenlemelerin yeterli olduğu söylenemez. Bu nedenle bu tür durum- larda işin özelliğinin pa- zarlık usulüyle veya UN- CITRAL Model Kanunun- da olduğu gibi <i>Teklif İs- teme</i> usulüyle belirlen- mesi daha etkin sonuç verebilir.)</p> <p>➤ Teknik şartnamelerde teknik özelliklere ve ta- nımlamalara yer verilir ancak, belirli bir marka, model, patent, menşei, kaynak veya ürün belir- tilemez.</p> <p>➤ Teknik şartnamelerde ulusal ve/veya uluslar- arası düzenlemelere de yer verilir.</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
		gereksinimi tanımlama- nın tek yönteminin bu olduğu hallerde "veya eş değeri" ibaresinin bulun- duğu ve eş değerinin ka- bul edildiğinde, bu tür referanslar yapılabilir.		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ulusal ve/veya uluslara- rası standartların buluna- ması veya teknik özelliklerin belirlenmesi- nin mümkün olmaması hallerinde "veya dengi" ifadesine yer verilme- k suretiyle marka veya mo- del belirlenebilir.
XXV. ALIM SÜRECİNİN KAYITLARA GEÇİRİLMESİ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ KAA alım sürecinin ta- mamına ilişkin bir tuta- nak tutulmasını zorunlu kılmamaktadır. Ancak, idarelerinin yukarıda da açıklanan nedenlerle tek kaynaktan temin usulü- le alım yapmaları duru- munda düzenlenen her bir sözleşme için yazılı rapor hazırlanmasını zo- runlu kılmaktadır. (An- laşmanın saydamlık ilke- si gereği alım sürecinin tamamının yazılı olarak kayda geçirilmesi gerek- mektedir. Bu uygulama aynı zamanda idarelerin hesap verebilirliğini de artıracaktır). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bütün alım kararlarının ve spesifik bilgilerin kay- dının tutulması gerek- mektedir. Bu bilgilerin ya istek üzerine ya da belirli durumlarda oto- matik olarak Avrupa Ko- misyonuna bildirilmesi gerekmektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bütün alım kararlarının ve spesifik bilgilerin kay- dının tutulması gerek- mektedir. Bu bilgilerin her kısmı istek üzerine herhangi bir kimseye bildirilmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ihale işlem dosyasında ihale yetkilisinden alınan onay belgesi ve eki yak- laşık maliyete ilişkin he- sap cetveli, ihale dokü- manı, ilan metinleri, adaylar veya istekliler ta- rafından sunulan teklifler ve diğer belgeler, ihale komisyonu tutanak ve kararları gibi ihale süreci ile ilgili bütün belgeler bulundurulur. Bu ifade- den ihale tutanağının tu- tulacağı anlaşılmakta, ancak tutanağın şekli ve içeriği konusunda bir düzenleme bulunma- maktadır.
XXVI. TEKLİF SAHİPLERİNE BİLGİ VERİLMESİ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İdareler ihale sonucu hakkında diğer katılımcı- ları anında (istenildiğin- de yazılı olarak) haber- dar etmelidir. ➤ İdareler istenildiğinde, alım uygulamaları ve usulü ve isteklinin yeter- 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Katılımcılar alım kararın- dan (istekleri halinde ya- zılı olarak) anında haber- dar edilmelidir. ➤ Katılımcılara taleplerin- den sonra 15 gün içinde belirli kararların gerek- çeleri izah edilmelidir 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kazanan istekli alım ka- rarından anında haber- dar edilmelidir. Diğer ka- tılımcılara otomatik bildi- rim, sözleşme bağtlan- dıktan ve uygun güven- lik sağlandıktan sonra yapılmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ihale kararları, onaydan itibaren 3 gün içinde bütün isteklilere iadeli taahhütlü mektup ile bil- dirilir. ➤ Teklifleri reddedilenlere, 5 gün içinde yazılı talep- te bulunmaları halinde,

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
	liği veya teklifinin reddedilme nedenleri hakkında bilgi sağlamalıdır.	(gizlilik gibi istisnalar hariç).	<p>➤ Katılımcılara belirli kararların gerekçeleri izah edilmelidir. Katılımcılara talepleri halinde belirli kararların gerekçeleri, alım tutanağında yer aldığı gibi izah edilmelidir (gizlilik gibi istisnalar hariç). Bilginin verilmesi için zaman sınırlaması bulunmamaktadır. Bilgi, sadece teklifin bağlanması veya sürecin iptal edilmesiyle verilmektedir.</p>	<p>idare talep tarihinden itibaren 5 gün içinde yazılı ile gerekçelerini bildirmek zorundadır. (Ancak, burada idarenin kazanan teklifin mi yoksa reddedilen teklifin mi gerekçesini vereceği veya gerekçenin ne ayrıntıda olacağı konusunda açıklık bulunmamaktadır).</p> <p>➤ İhale kararlarının iptal edilmesi durumunda da isteklilere aynı şekilde bildirim yapılır.</p>
XXVII. KAZANAN TEKLİFİN (ALIM SÖZLEŞMESİNİN) İLANI	<p>➤ İdareler alım sözleşmesini imzaladıktan sonra 72 saat içerisinde KAA Ek (II)'inde yer alan yayımlardan birisinde kararı ilan eder.</p>	<p>➤ Kazanan teklif belirli ayrıntılar dahilinde AB Resmi Gazetesinde yayımlanmak üzere 48 saat içerisinde gönderilmelidir.</p>	<p>➤ Yönetmeliklerde belirtilen eşiklerin altında kalan alım kararları dışında yayımlanmalıdır.</p>	<p>➤ Sözleşme bedeli,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alım ve hizmet ihalelerinde 1 trilyon TL'yi (625.000 ABD Doları), • Yapım ihalelerinde 2 trilyon TL'yi (1.250.000 ABD Doları), <p>Aşan ihaleler sonuçları sözleşmenin noter tescilinin yapılmasından itibaren 15 gün içinde Resmi Gazetede ilan edilir.</p> <p>➤ İdareler işin önem ve özelliğine göre ihale sonuçlarını yurt içinde ve yurt dışında çıkan başka gazeteler veya yayın araçları, bilgi işlem ağı veya elektronik haberleşme (internet) yolu ile de ayrıca ilan eder.</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
XXVIII. İSTEKİLERİN HAK ARAMA YÖNTEMLERİ	<p>➤ KAA üyesi devlet idarelerinin kamu alımları sürecinde Anlaşma kurallarını ihlal etmesi durumunda, ilgili idarelerin karşılıklı olarak sorunu uzlaşıyla çözmelerine imkan vermektedir. İdareler tarafsız olmalı, şikayetleri zamanında ele almalıdır.</p> <p>➤ KAA, üye devletlerin, isteklilerin idarelerin kararlarını mahkemelerde veya bağımsız üst bir kurumda temiz edebilmeleri için, ayrımcılık yapmayan, saydam, etkili ve vakıtlı bir mekanizma sağlamasını öngörmektedir.</p> <p>➤ Üye devlet, isteklinin şikayetin esasını öğrenmesinden veya makul bir biçimde öğrenmesi gerektiği süreden itibaren belirli bir zaman dilimi içinde temyize başvurabilmesini sağlamalıdır (bu süre 10 günden az olamaz).</p> <p>➤ Bağımsız idari inceleme kurumu aşağıdaki kararları alabilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ticari çıkarları olumsuz etkilememek adına An- 	<p>➤ Tedarikçilere öncelikle kararın hızlı ve etkili bir biçimde yeniden incelenmesini talep etme ve sonra da bu incelemeyi bağımsız yargı benzeri ulusal bir idari kurumda temiz etme hakkı verilmelidir. Bu kurum, kararın AB mevzuatıyla uyumu konusunda bağlayıcı ve icra edilebilir kararlar verebilmelidir.</p> <p>➤ Sözleşme sonuçlanmadan önce inceleme kurumu aşağıdaki yaptırımları uygulayabilmelidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mahkeme kararı sonuçlanana kadar alım sürecini askıya almak (ancak, kamu düzeni gerekçesiyle bu talep reddedilebilir), • Hukuki olmayan kararları uygulamamak, • Tazminat (muhtemel zararın tazmini dahil), <p>➤ Alım sözleşmesi bir kez imzalandıktan sonra yaptırımlar sadece tazminat ile sınırlıdır. Ancak, bu durumlarda sözleşmeler imzalanmadan makul bir süre önce idarele sonuca bütün tedarikçiler bildirilmelidir.</p>	<p>➤ Model Kanun isteklilerin kararın çabuk ve etkili bir biçimde incelenmesini talep etmek ve bu inceleme kararını da bağımsız yargı benzeri ulusal bir idari kurumda temiz etmek hakkının önemine değinip bu konuda düzenlemelere yer verirken, nihai tercihi ilgili devlete bırakmaktadır (Ancak, maddenin gerekçesinde bu tür bir idari kurumun alımı yavaş pazardan idarelerden ve siyasilerden bağımsızlığının önemli vurgulanmaktadır)</p> <p>➤ Model Kanun alım kararını idari olarak inceleyecek idari bir kurum önermekte ama bu kurumun bağımsızlığı veya kararlarının bağlayıcılığına ilgili devlete bırakılmaktadır.</p> <p>➤ Model Kanunun önerdiği yaptırımlar aşağıdaki şekildedir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sürecin otomatik olarak askıya alınması (Ancak, kamu düzeni gerekçesiyle bu talep reddedilebilir), • Hukuki olmayan kararların iptal etmek veya düzeltmek, 	<p>➤ İdareler ve ihale komisyonlarını yapım müteahhidi, tedarikçi ve hizmet sunucusuna karşı sorumlu tutabilmek için bunlara ihale kararlarının gözden geçirilmesi ve anlaşmazlıkların çözümü için inceleme talebinde bulunulması hakkı verilmektedir.</p> <p>➤ İlk inceleme talebi ilgili idareye yapılmalıdır.</p> <p>➤ Kamu İhale Kurumuna yapılan başvuruda KİK;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Düzeltici işlemi belirlenebilir, • İhale sürecini askıya alabilir, • İhale işlemlerini iptal edebilir, • Şikayeti reddedebilir. <p>(AB Direktifleri ve UNCITRAL Model Kanunun da haklı şikayetlerin tazmin edilmesi öngörülürken Taslak'ta bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır).</p> <p>➤ Sözleşme yapıldıktan sonra yapılan şikayetler KİK tarafından değerlendirilmeye alınmaz.</p>

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
	<p>laşmayı ihlal eden kararların düzeltilmesi alın sürecinin askıya alınması şeklinde <i>ara karar</i> alınabilir (kamu çıkarının gerektirdiği hallerde kurum ara karar almama nede-nini yazılı olarak bildirir).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Şikayet doğrultusunda kararı değerlendiren ve geçerliliğini irdeler. Anlaşmayı ihlal eden kararı düzeltebilir veya teklif hazırlama ve tenyiz masraflarıyla sınırlı kal-mak kaydıyla zararın taz-minini kararlaştırabilir. 	<p>➤ Tedarikçiler Avrupa Ko-misyonuna da şikayette bulunabilir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ilgili devletin tercihine göre, sadece maliyet artı nurlı veya maliyet artı muhtemel karları da kapsayacak şekilde taz-minata hükmedebilir. 	
XXIX. KURUMSAL YAPI	<p>➤ üye devletler bırakılmak-tadır.</p>	<p>➤ Bağımsız idari kurumun üyeleri (en azından baş-kanı) yüksek yargı or-ganlarına benzer bir bi-çimde atanmalı ve gö-revden alınmalıdır. Ku-rum her iki tarafı da eşit koşullarda dinledikten sonra kararlarını almalı-dır.</p>	<p>➤ ilgili devletin idari yapı-sına göre, ihaleyi yapan idareden ayrı, tercihan bağımsız bir inceleme kurumu kurulmalıdır.</p>	<p>➤ Bağımsız bir Kamu İha-leleri Kurumu kurulmak-tadır.</p> <p>➤ KİK'nun görev ve yetki-leri;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Şikayetleri incelemek ve sonuçlandırmak, • Mevzuat ve standart İha-le dokümanlarını hazırla-mak, geliştirmek ve uy-gulamayı yönlendirmek, • Eğitim vermek, • İhalelerle ilgili istatistik toplamak, • Haklarında yasaklama kararları verilenlerin si-cillerini tutmak, • Araştırma ve geliştirme

KURALLAR	DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	AVRUPA BİRLİĞİ	UNCITRAL MODEL KANUNU	TÜRKİYE
				<p>faaliyetlerinde bulunmak,</p> <ul style="list-style-type: none"> • ihale ilanları ile ilgili esas ve usulleri düzenlemek, • Akdedilen her bir sözleşmenin bilgilerini arşivlemek, • Kurumun yıllık bütçesini yapmak. <p>Yerli isteklilerin, yabancı ülkelerde açılan ihalelere katılmalarına haksız nedenlerle engel olundunun tespit edilmesi halinde, bu uygulamanın yapıldığı ülkenin isteklilerinin de Türkiye’de bu Kanun kapsamında yapılan ihalelere katılmalarının önlenmesine yönelik tedbirleri almak ve gerekli düzenlemeleri yapmak.</p>
XXX. İSTATİSTİKLERİN TOPLANMASI	<p>➤ KAA üyesi devletler anlaşma kapsamındaki alımları ile ilgili bilgileri DTÖ bünyesindeki Kamu Alımları Komitesine (The Committee on Government Procurement) yıllık bazda bildirir.</p>	<p>➤ Üye devletler Avrupa Birliğine alım konusunda Direktiflerde belirtilen belirli istatistikleri bildirmek zorundadır.</p>	<p>➤ İstatistiklerin toplanması ve sunulmasıyla ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.</p>	<p>➤ İstatistiklerin toplanması KİK’nın görevleri arasındadır.</p>

EK 2. 24 MART 2001 TARİHLİ RESMİ GAZETEDE YAYIMLANAN "AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATININ ÜSTLENİLMESİNE İLİŞKİN TÜRKİYE ULUSAL PROGRAMI" NIN KAMU İHALELERİ BÖLÜMÜ

4.2.13.2. Kamu İhaleleri

I. Öncelik tanımı

a) Mevcut durum

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı çerçevesinde, Türkiye'nin, AB mevzuatına uyum sağlama konusunda üstlenmiş bulunduğu bir yükümlülük olmamakla beraber, tam üyelik perspektifi çerçevesinde, kamu ihaleleri mevzuatının AB mevzuatına ve uluslararası normlara uyum sağlaması amacıyla çalışmalar başlatılmıştır.

Türk ihale mevzuatında 1.1.1984 tarihinde yürürlüğe giren 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu temel düzenlemedir. Anılan Kanuna dayanılarak çıkartılan yönetmelikler, kararnameler ve şartnameler de ihale mevzuatının bir parçasıdır. Genel bütçeye dahil dairelerin, katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi, taşıma işleri konularında açtığı ihaleler 2886 sayılı Kanun hükümlerine göre yürütülmektedir.

Kamu iktisadi teşekkülleri veya kimi özerk yönetimler bu Kanun kapsamı dışında yer almaktadır. Bu yönetimler Devlet İhale Kanunu ile benzer çizgide kendi düzenlemelerini yapmışlardır.

Bu Kanunun yürütülmesinde, ihtiyaçların en iyi şekilde en uygun şartlarla ve zamanında karşılanması temel ilkedir. İhale prosedürü açıklık ve rekabet ilkelerine uygun bir şekilde yürütülmektedir. Yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilerin açılan ihalelere katılmasını yasaklayıcı hiçbir hüküm yoktur. İhaleler gazetelere verilen ilanlar aracılığıyla duyurulmaktadır. Tahmini bedeli Kanunda ifade edilen ve her yıl Bütçe Kanununda belirlenen alt sınırın üstünde kalan ihale duyuruları Resmi Gazetede de yayımlanmak zorundadır.

Bu konudaki AB mevzuatına uyum sağlanması ve şeffaflığın, rekabetin ve kamuoyu denetiminin en geniş şekilde sağlanması amacıyla, Maliye Bakanlığı ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu yerine geçecek yeni bir Devlet İhale Kanunu Taslağı hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

Söz konusu Taslak çalışmaları ile getirilmesi öngörülen değişiklikler aşağıdaki maddelerde özetlenmektedir:

- Kamuda uygulama birliğini sağlamak üzere kamu kaynağı kullanan bütün kamu kurum ve kuruluşları yeni Devlet İhale Kanunu Tasarısı kapsamına alınarak, kamu ihalelerinde mal ve hizmet alımı, yapım, kiralama ve taşıma işleri için tek bir yasal düzenlemeye tabi olunması sağlanmaktadır.
- İsteklilerin yapılacak ihalelere katılabilmeleri için, işin gerektirdiği nitelik ve yeterliğe sahip olmaları dışında Türkiye’de tebligat adresi göstermeleri yeterli görülmüştür.
- Tahmini bedelden indirim yapılması uygulaması yerine, işlerin piyasa rayıçlarına uygun fiyatlara göre istekliler tarafından tespit edilen gerçekçi bedeller üzerinden ihale edilmesi benimsenmiştir.
- Avrupa Birliği ve uluslararası ihale uygulamalarına paralellik sağlamak üzere, şartları taşıyan herkesin katılımına imkan tanıyan açık ihale usulü ile belli istekliler arasında ihale usulü ve pazarlık usulü şeklinde üç ihale usulü belirlenmiştir.
- Belli istekliler arasında ihale usulünün uygulanmasında ön seçim ilanı yapılması zorunluluğu getirilerek, bu ihale usulü belli tutarı aşan ve ileri teknoloji gerektiren işlerle sınırlı tutulmuştur.
- Yapım işlerinde, idarelerce yeterli etüd ve fizibilite çalışmaları yapılmadan ön proje ile ihaleye çıkılması nedeniyle yatırım maliyetleri gerçekçi bir şekilde belirlenemediğinden, işler öngörülen bedellerin üzerinde ve daha uzun sürede tamamlanmaktadır. Bu durumun önlenmesi amacıyla, yapım işlerinin uygulama projeleri yapılarak ihale edilmesi zorunluluğu getirilmiştir.
- Uluslararası uygulamalara paralellik sağlamak üzere, "götürü bedel", "anahtar teslimi götürü bedel" veya "birim fiyat" teklif türlerinden biri üzerinden teklif alınması öngörülmektedir.
- Teknik değerlendirme gerektiren işlerde teknik özellik ve fiyat karşılaştırmasının birlikte yapılabilmesi için teknik ve mali tekliflerin aynı anda verilmesi ve birlikte değerlendirilmesi sağlanmıştır.
- Sorumluluk taşıyan gerçekçi teklifler hazırlayabilmeleri açısından isteklilere yeterli hazırlık süresinin tanınmasını sağlamak amacıyla, AB’nin kamu alımlarıyla ilgili direktiflerinde öngörülen ilan süreleri de dikkate alınarak, ihale

usulleri ve belli limitler dahilinde ilan süreleri yeniden belirlenmiştir. Ayrıca daha çok isteklinin ihalelere katılabilmesi amacıyla, günümüz teknolojilerinden yararlanmak üzere elektronik haberleşme (internet) yoluyla ilana da imkan tanınmıştır.

- Kamu kaynaklarının kullanımı konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi ve sadece ihale öncesi değil ihale sonrası şeffaflığın da sağlanması amacıyla, yapılan ihalelere ilişkin sonuçların ilan edilmesi öngörülmüştür.
- Kamu yapılarının fen ve sanat kurallarına uygun ve sağlam bir şekilde yapılmasını sağlamak, denetim eksikliği nedeniyle ortaya çıkabilecek hasarların ve buna rağmen herhangi bir hasar oluşması durumunda da Devletin zararını önlemek amacıyla yapım ve denetim sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.
- Taahhüdünü sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak yerine getirebilecek isteklilerin ihaleye katılmalarını sağlamak amacıyla geçici ve kesin teminat oranları yükseltilmiştir.
- Kamu kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla, sorumluluğunu yerine getirmeyen yükleniciler ve idare görevlileri hakkında cezai yaptırımlar getirilmiştir.

Diğer taraftan, 11 Nisan 2000 tarihli ve 2000/3 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı uyarınca başlatılmış olan Hizmetlerin ve Kamu Alımlarının Serbestleştirilmesi amacıyla bir Ortaklık Konseyi Kararı oluşturulması yönündeki müzakereler sürdürülmektedir.

b) AB Müktesebatı

İlgili AB müktesebatı listesi Cilt II'de verilmektedir.

c) Sorumlu kuruluş

Kamu ihalelerinin denetimi konusunda özel olarak görevlendirilmiş bir kuruluş bulunmamaktadır. Ancak, yürürlükte olan 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun uygulaması ile ilgili yönlendirme ve denetim Maliye Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Yapım işlerine ilişkin uygulamalar ayrıca Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca da yönlendirilmektedir. Avrupa Birliğine uyum çalışmaları çerçevesinde yeni İhale Kanunu Tasarısı da Maliye Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından birlikte hazırlanmaktadır.

d) Nihai hedef

Bu alandaki AB mevzuatına uyum sağlanması ve uygulamaya geçirilmesidir.

II. AB müktesebatı ile Türk mevzuatı karşılaştırması ve yapılması gereken değişiklik ve yeniliklerin uygulamaya geçirilmesi için alınması gereken önlemler

a) Türk mevzuatının mevcut durumu

8.3.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu (RG 10.9.1983/18161)

b) Türk mevzuatında yapılması gereken değişiklik ve yenilikler

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu yerine hazırlanmakta olan yeni İhale Kanunu Taslağı

c) Gerekli kurumsal değişiklikler

Kamu ihalelerine ilişkin uygulamayı yönlendirecek ve şikayetleri çözüme bağlayacak hukuki veya idari (tercihen idari) bağımsız bir kurum oluşturulması ihtiyacı bulunmaktadır.

d) Yeni mevzuatın yürürlüğe girmesine bağlı olarak alınması gereken tedbirler

AB mevzuatına uyum çerçevesinde hazırlanan Devlet İhale Kanun Tasarısının yürürlüğe girmesi halinde, Kanuna ilişkin uygulamaların düzenleneceği yönetmelikler ile tip şartname ve sözleşmelerin hazırlanması gerekmektedir.

e) Yeni düzenlemelerin uygulanması için gereken ek personel ve eğitim ihtiyacı

İhale yapan bütün kamu kurum ve kuruluşlarının yürürlüğe konulacak yeni ihale mevzuatı konusunda bilgilendirilmesi amacıyla ilgili personele eğitim verilmesi ve bu alandaki kalifiye personel ihtiyacının giderilmesi gerekmektedir.

III. Takvim

2001 yılı içerisinde, 2886 sayılı Kanunun yerine hazırlanan Devlet İhale Kanunu Taslağı çalışmalarının devam ettirilmesi ve orta vadede tamamlanması hedeflenmektedir.

EK 3. UNCITRAL MODEL KANUNU HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE HİZMET ALIMLARINDA TEMEL YÖNTEM

Tanımlar

Mal: Hammaddeler, ürün ve ekipman; katı, sıvı ve gaz halindeki nesneler; değeri malların değerini geçmediği sürece mal arzına benzeyen hizmetler dahil her tür ve vasıftaki nesne,

Yapım: Bina, inşaat, yeniden inşa, toprak ıslahı, her türlü malzeme ve ekipmanın tesisi, inşası, bunlarla ilgili büyük onarım ve yenileme, dekorasyon, tamamlama, sondaj, yıkma ve montaj işleri, bu işlerin değerini aşmayan harita, uydu, sismik araştırma ve benzeri hizmetler,

Hizmet: Mal ve yapım işleri dışında kalan alımı yapılacak herhangi bir nesne (Model Kanunu kanunlaştıracak devlet negatif veya pozitif hizmet listesi yapabilir).

Mal ve hizmet ile hizmet ve yapım işlerinin birbirinden ayıramadığı durumlarda, hangi alım grubunun (mal, hizmet veya yapım) değeri yüksekse alım sözleşmesi o tanım kapsamında değerlendirilir.

İlan

Madde 37- (1) İdareler, hizmet alımlarında hizmet sunucularının tekliflerini sunmalarını veya ön yeterlik uygulaması olduğu durumlarda başvuruda bulunmalarını ister. İdareler hizmet alımlarını ilan edebileceği gibi isteklileri davetiye usulü ile de seçebilir. İlanlar, en azından, alımı yapacak idarenin adını ve adresini, alımı yapılacak hizmetin özet bir tanımını, teklifleri veya ön yeterlik dokümanlarını teslim etme yöntemlerini ve varsa ihale veya ön yeterlik dokümanlarının fiyatını içermelidir.

(2) Katılımın sadece yerli isteklilerle sınırlandırıldığını ya da idarelerin sadece yerli isteklilerin ilgileneceğini düşündüğü düşük değerli hizmet alımları dışında, ilanlar uluslararası ticarete geleneksel olarak kullanılan bir dilde ve uluslararası düzeyde dağıtımı yapılan bir gazetede veya uluslararası düzeyde dağıtımı yapılan ilgili ticari veya mesleki bir yayında yayımlanmalıdır.

(3) Ekonomi ve etkinlik için doğrudan teminin gerekli olduğu durumlarda ve aşağıdaki hallerde idareler bu maddenin birinci ve ikinci paragraflarını uygulamaz.

- (a) İdarelerin tüm tedarikçi veya müteahhitlerden teklif istemeleri kaydıyla, alımı yapılacak hizmetin sınırlı sayıda tedarikçi veya müteahhitten temin edilebileceği durumlarda; veya
- (b) İdarelerin rekabeti sağlayacak sayıda tedarikçi veya müteahhitten teklif istemeleri kaydıyla, alımı yapılacak hizmetin değeri ile çok sayıda tedarikçi veya müteahhitten teklif isteme ve değerlendirme maliyetinin orantısız olması durumunda; veya
- (c) İdarelerin rekabeti sağlayacak sayıda tedarikçi veya müteahhitten teklif istemeleri kaydıyla, doğrudan teminin gizliliği sağlamanın yegane yöntemi olması veya ulusal çıkarların gerektirmesi durumlarında.

(4) İdareler, ihale dokümanı veya ön yeterlik belgelerini, tedarikçi veya müteahhitlere ilanlarda belirlenen esas ve usullere göre veya üçüncü paragrafta göre doğrudan temin yapılacağı durumlarda, davet edilen tedarikçi veya müteahhitlere doğrudan vermelidir. İhale dokümanları veya ön yeterlik belgeleri için tespit edilen fiyat sadece bu belgelerin baskı ve teslimi maliyetini yansıtmalıdır. Ön yeterlik uygulamasına başvurulduğu durumlarda, idareler ihale dokümanlarını ön yeterliği tespit edilen ve ihale dokümanının bedelini ödeyen isteklilere vermelidir.

Hizmet Alımları Şartnamelerinde Yer Alması Zorunlu Hususlar

Madde 38- Hizmet alımları şartnameleri, en azından, aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- (a) İdarenin adı ve adresi,
- (b) Tekliflerin hazırlanacağı lisan veya lisanlar,
- (c) Tekliflerini sunulacağı yer, zaman ve usul,
- (d) İhale gününden önce ihalenin iptal edilmesinde idarenin serbest olduğu,
- (e) Kanun hükümleriyle uyumlu olarak yeterlik değerlendirmesinde kullanılacak kriter ve usuller,
- (f) Tedarikçi veya müteahhitlerin yeterliklerini ispat etmek için tevsik etmesi gereken bilgi ve belgeler,
- (g) Bilindiği kadarıyla, alımı yapılacak hizmetin doğası ve ihtiyaç duyulan karakteristikleri; ayrıca hizmetin sunulacağı yer ve zaman,

- (h) İdarelerin ihtiyaçlarını karşılayacak alternatiflere açık olup olmadığı,
- (i) Hizmet sunucularının ihtiyaın bir kısmına teklif verebilmeleri durumunda bu kısımların tanımı,
- (j) Tekliflerin formüle edileceği ve açıklanacağı para birimi veya birimleri,
- (k) Teklif fiyatlarının formüle edilme ve açıklanma usulü (rneğin, teklifler hizmetin maliyeti dışında, vergi, sigorta ve ulaşım giderlerini de kapsayacak mı?),
- (l) 41(1)'inci maddeye göre kullanılacak seçim usulü,
- (m) Yerli istekliler lehine fiyat avantajı uygulanacağı da dahil tekliflerin değerlendirilmesinde kullanılacak kriterler,
- (n) Tekliflerin karşılaştırılıp değerlendirileceği para birimi ve teklif fiyatlarının bu para birimine çevrileceği döviz kuru veya tekliflerin değerlendirileceği zaman döviz kurunun kullanılacağı finansal kurumun adı,
- (o) Hizmetin karakteristiği, sözleşme koşulları veya alternatif tekliflerin sunulmasının mümkün olduğu durumlarda bu alternatifleri karşılaştırma ve değerlendirme kriterleri,
- (p) İdarelerin alım konusunda irtibat kurulmaya ve bilgi vermeye görevlendirilmiş çalışanlarının adları, ünvanları ve adresleri,
- (q) 40'ıncı maddeye uygun olarak tedarikçi veya müteahhitlerin şartnamelerde açıklama isteme yöntemleri veya idarelerin bu konuda toplantı yapabileceği hususu,
- (r) Bilindiği kadarıyla, sözleşme koşulları ve biçimi,
- (s) Hizmet alımlarında uygulanacak diğer mevzuat kuralları,
- (t) Alım sürecinde idarelerin kanuna aykırı davranış, karar ve usullerine karşı itiraz edilebileceği hususu,
- (u) Alım sözleşmesinin uygulamaya konulması için gerekli formaliteler (rneğin ita amirlerinden izin alınması hususu ve bu izinin süreleri)
- (v) Model Kanun ve diğer düzenlemeler ile uyumlu olmak kaydıyla, idarelerin tekliflerin hazırlanması ve teslim edilmesiyle ilgili isteyebileceği diğer formaliteler.

Tekliflerin Değerlendirilmesi Kriterleri

Madde 39- (1) İdareler teklifleri değerlendireceği kriterleri tespit etmeli ve bu tekliflerin değerlendirilmesinde uygulanacak nispi ağırlıkları belirlemelidir. Bu kriterler şartnamelerde tedarikçi veya müteahhitlere bildirilmeli ve sadece aşağıdaki hususları gözetmelidir:

- (a) Tedarikçi veya müteahhit ile hizmetin sunumunda görevlendirilecek personelin vasıfları, deneyimi, şöhreti, güvenilirliği, mesleki ve idari yeterliği,
- (b) Tekliflerin ihtiyacı karşılama konusundaki etkililiği,
- (c) İkinci paragrafa göre yerli istekliler lehine fiyat avantajı uygulanacağı da dahil olmak üzere teklif fiyatlarına dahil edilecek diğer yardımcı veya ilgili maliyet unsurları,
- (d) Yabancı veya yerli isteklilerden alınan tekliflerin ödemeler dengesi ve döviz rezervleri üzerine etkileri; yerel yatırımlar, istihdam teknoloji transferi, ticari faaliyetler, idari, bilimsel ve işletme becerilerinin geliştirilmesi de dahil sunulan tekliflerin ekonomik kalkınma üzerine etkileri,
- (e) Ulusal savunma ve güvenlik endişeleri.

(2) Kanun ve yönetmeliklerle uyumlu olmak üzere idareler yerli tedarikçi veya müteahhitler lehine fiyat avantajı uygulayabilir.

Şartnamelerde Açıklama ve Düzeltme Yapılması

Madde 40- (1) Tedarikçi veya müteahhitler idarelerden şartnamelerde yer alan hususlar konusunda açıklama yapmalarını isteyebilir. İdareler, tekliflerin sunulma süresinden makul bir süre önce aldıkları açıklama taleplerini cevaplandırmalıdır. İdareler, talep sahibinin ismini açıklamadan, makul bir süre içerisinde şartname verdiği bütün tedarikçi veya müteahhitlere açıklanılması istenilen bilgileri bildirmelidir.

(2) İdareler, tekliflerin sunulmasından önce herhangi bir zamanda ve herhangi bir nedenle, kendi takdirinde veya tedarikçi veya müteahhitlerin açıklama talebinin bir sonucu olarak zeyilname düzenleyerek şartnamelerde düzeltme yapabilir. Zeyilnameler şartnamelerin verildiği bütün tedarikçi veya müteahhitlere hemen gönderilmeli ve bağlayıcı olmalıdır.

(3) İdareler, şartnamelerin açıklanması konusunda tedarikçi veya müteahhitler ile bir toplantı yaparsa, bunların adını açıklamadan, toplantı tutanaklarını anında diğer tedarikçi veya müteahhitlere de bildirir. Bu tutanaklar alım sürecine katılan bütün tedarikçi veya müteahhitlere anında bildirilmelidir ki, bunlar da teklif hazırlıklarında bu tutanakları dikkate alabilsin.

Seçim Usulünün Belirlenmesi

Madde 41- (1) İdareler kazanan teklifleri değerlendirirken 42/2-a, 42/2-b, 43 ve 44'üncü maddelerdeki usullerden birisiyle yapmalı ve bu usulleri de şartnamelerde belirtmelidir.

(2) İdareler bu seçim yöntemlerinden hangisini tercih ettiğini ve tercih gerekçesini tutanaklara geçirmelidir.

(3) İdareler teklifleri değerlendirirken dışarıdan tarafsız uzmanlar da kullanabilir.

Pazarlıksız Seçim Usulü

Madde 42- (1) İdareler tekliflerin değerlendirmesinde 41/1 maddesine göre bu usulü seçtiklerinde, fiyat dışında, şartnamelerde belirtilen kriterler çerçevesinde tekliflerin kalitesi ve teknik özellikleriyle ilgili olarak bir eşik değer belirler. Daha sonra da eşik değer üzerinde dereceye sahip tekliflerin fiyatları karşılaştırılır.

(2) Kazanan teklif;

(a) en düşük bedel veya,

(b) birinci fıkrada yer alan fiyat dışı kriterler ve fiyatın bileşiminden oluşan en iyi teklif

olarak belirlenir.

Eş Anlı Pazarlıklarla Seçim Usulü

Madde 43- (1) İdareler tekliflerin değerlendirmesinde 41/1 maddesine göre bu usulü seçtiklerinde, kabul edilebilir teklif sunan tedarikçi veya müteahhitlerle pazarlığa girer ve onların tekliflerinde değişiklik yapmasına izin verir. Ancak, bu pazarlık imkanı bütün tedarikçi veya müteahhitlere tanınmalıdır.

(2) Pazarlığın tamamlanmasından sonra idareler, alım sürecine hâlâ devam eden tedarikçi veya müteahhitlerin belirli bir zaman dilimi içerisinde nihai en iyi tekliflerini sunmasını ister.

(3) Tekliflerin değerlendirilmesinde fiyat sadece teknik değerlendirmenin tamamlanmasından sonra ve ayrıca göz önünde bulundurulur.

(4) Alım sözleşmeleri, teklifleri nispi ağırlıkları ve uygulama usulleri şartname-lerde belirlenen kriterlere göre değerlendirilerek, idarelerin ihtiyacını karşılayacak en iyi teklifi yapan tedarikçi veya müteahhitlerle yapılmalıdır.

Ardışık Pazarlıkla Seçim Usulü

Madde 44- (1) İdareler tekliflerin değerlendirmesinde 41/1 maddesine göre bu usulü seçtiklerinde, aşağıdaki usulü uygulamalıdır:

- (a) Madde 42/1'e göre bir eşik değer belirlenir.
- (b) 42/1 maddesine göre en iyi dereceyi alan tedarikçi veya müteahhitler teklifleri hakkında fiyat pazarlığı yapmaya davet edilir.
- (c) Eşik değer üzerinde derece alan tedarikçi veya müteahhitler, daha iyi derece alan tedarikçi veya müteahhitler ile yapılan pazarlıktan sonuç alınamaması durumunda, pazarlığa çağrılacağı konusunda bilgilendirilir.
- (d) Eşik değeri geçemeyen diğer tedarikçi veya müteahhitler de bilgilendirilir.
- (e) (b) fıkrasına göre pazarlığa davet edilen tedarikçi veya müteahhitler ile yapılan müzakerelerin sonuç vermeyeceği belli olduktan sonra, idareler bu tedarikçi veya müteahhitlerle yapılan müzakerenin kesileceğini bildirir.
- (f) İdareler ikinci en iyi dereceyi alan teklifin sahibi tedarikçi veya müteahhidi pazarlığa davet eder; bu tedarikçi veya müteahhitte de yapılan pazarlık da sonuç vermez ise idareler eşik değer üzerindeki teklif sahiplerini derecelerine göre ve alım sözleşmesi yapana kadar pazarlığa davet edebilir veya kalan tekliflerin hepsini reddedebilir.

Gizlilik

Madde 45- İdareler pazarlık sürecinde tekliflerin içeriğini diğer tedarikçi veya müteahhitlere açıklamamalıdır. 43 ve 44'üncü maddelere göre yapılan pazarlık tamamen gizlidir ve pazarlığa davet edilen tedarikçi veya müteahhitler diğerlerine teknik, fiyat veya pazarlıkla ilgili bilgileri, diğer tarafın rızası olmaksızın açıklayamaz.

TABLO 1. DTÖ ÇOKLU KAMU ALIMLARI ANLAŞMASI İÇİN ÜYE ÜLKELERİN BİLDİRDİĞİ EŞİK DEĞERLER

ABD Doları

ÜLKE	EK 1 *			EK 2 *			EK 3 *		
	MAILLAR	YAPIM İŞLERİ DİŞİNDAKİ HİZMET ALIMLARI	YAPIM İŞLERİ	MAILLAR	YAPIM İŞLERİ DİŞİNDAKİ HİZMET ALIMLARI	YAPIM İŞLERİ	MAILLAR	YAPIM İŞLERİ DİŞİNDAKİ HİZMET ALIMLARI	YAPIM İŞLERİ
AB	178.100	178.100	6.850.000	274.000	274.000	6.850.000	548.000	548.000	6.850.000
ABD	178.100	178.100	6.850.000	486.350	486.350	6.850.000	342.500 veya 548.000	342.500 veya 548.000	6.850.000
ARUBA	178.100	178.100	6.850.000	N.A.	N.A.	N.A.	548.000	548.000	6.850.000
G.KORE	178.100	178.100	6.850.000	274.000	274.000	20.550.000	616.500	450.000	20.550.000
HOLLANDA	178.100	178.100	6.850.000	N.A.	N.A.	N.A.	548.000	548.000	6.850.000
HONG KONG, ÇİN	178.100	178.100	6.850.000	274.000	274.000	6.850.000	548.000	548.000	6.850.000
İSRAİL	178.100	178.100	11.645.000	342.500	274.000	11.645.000	486.350	486.350	11.645.000
İSVİÇRE	178.100	178.100	6.850.000	274.000	274.000	6.850.000	548.000	548.000	6.850.000
JAPONYA	178.100	178.100	6.165.000	274.000	274.000	20.550.000	178.100	178.100	20.550.000
KANADA	178.100	178.100	6.850.000	486.350	486.350	6.850.000	486.350	486.350	6.850.000
LIECHTENSTEIN	178.100	178.100	6.850.000	274.000	274.000	6.850.000	548.000	548.000	6.850.000
NORVEÇ	178.100	178.100	6.850.000	274.000	274.000	6.850.000	548.000	548.000	6.850.000
SİNGAPUR	178.100	178.100	6.850.000	274.000	274.000	6.850.000	548.000	548.000	6.850.000

1 SDR (Özel Çekme Hakları) = 1,37 ABD Doları

* **EK 1:** Merkezi idareler; **EK 2:** Yerel idareler; **EK 3:** Anlaşmaya göre alım yapması gereken diğer bütün kamu idareleri, genel kamu teşebbüsleri veya altyapı kuruluşları gibi kamu kurumlarını kapsamaktadır.

KAYNAK: DTÖ, www.wto.org

TABLO 2. KAMU KURULUŞLARININ İHALEYE KONU HARCAMALARI

(Trilyon TL)

	1997	1998	1999	2000	2001*
GENEL VE KATMA BÜTÇE	1.155	2.044	3.366	5.656	7.590
Yatırım	590	1.002	1.568	2.767	3.750
Mal ve Hizmet Alımı	565	1.042	1.798	2.889	3.840
MAHALİ İDARELER **	533	1.124	1.472	2.412	3.093
Yatırım	416	893	1.106	1.705	2.221
Mal ve Hizmet Alımı	117	231	366	707	872
FONLAR	309	410	667	956	696
Yatırım	257	338	518	721	337
Mal ve Hizmet Alımı	52	72	149	235	359
SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARI	10	15	31	49	76
Yatırım	10	15	31	49	76
Mal ve Hizmet Alımı	EE	EE	EE	EE	EE
DÖNER SERMAYELİ KURULUŞLAR	14	24	50	69	149
Yatırım	14	24	50	69	149
Mal ve Hizmet Alımı	EE	EE	EE	EE	EE
İŞLETMECİ KİT'LER	599	1.372	1.938	3.480	3.720
Yatırım	334	773	1.054	1.835	2.785
Mal ve Hizmet Alımı	265	599	884	1.645	935
ÖZELLEŞTİRME KAPSAMINA ALINAN İŞLETMECİ KİT'LER	599	1.051	1.769	2.738	3.328
Yatırım	44	130	273	184	310
Mal ve Hizmet Alımı	555	921	1.496	2.554	3.018
TOPLAM	3.219	6.040	9.293	15.360	18.652
GSMH	29.393	53.518	78.242	124.405	153.404
TOPLAM/GSMH	0,11	0,11	0,12	0,12	0,12

* Tahmin

** İller Bankası Dahil

EE: Elde Edilemedi**KAYNAK:** DPT Yıllık Programlar, DPT Temel Ekonomik Göstergeler ve Uğur Emek'in hesaplamaları.

TABLO 3. KAMU YATIRIMLARININ GELİŞİMİ

(cari fiyatlarla milyar TL)

YILLAR	KAMU YATIRIMLARI (1)	GSMH (2)	(1)/(2)
1980	462	5.303	0,09
1981	723	8.023	0,09
1982	869	10.612	0,08
1983	1213	13.933	0,09
1984	1777	22.168	0,08
1985	3236	35.350	0,09
1986	5222	51.185	0,10
1987	7480	75.019	0,10
1988	11451	129.175	0,09
1989	17346	230.369	0,08
1990	27684	397.178	0,07
1991	47585	634.392	0,08
1992	81295	1.103.605	0,07
1993	143977	1.997.323	0,07
1994	192052	3.887.902	0,05
1995	330140	7.854.887	0,04
1996	762067	14.978.067	0,05
1997	1.782.699	29.393.262	0,06
1998	3.254.894	53.518.332	0,06
1999	4.833.325	78.282.967	0,06
2000	8.411.401	125.970.544	0,07
2001 *	9.617.099	153.404.000	0,06

* Tahmin

KAYNAK: DPT Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, 1950-1998 ve DPT Temel Ekonomik Göstergeler

TABLO 4. KAMU KURULUŞLARININ İHALEYE KONU HARCAMALARININ DAĞILIMI

	1997	1998	1999	2000	2001*
Yatırım Toplamı (Yüzde)**	52	53	49	48	52
Mal ve Hizmet Toplamı (Yüzde)***	48	47	51	52	48
TOPLAM	100	100	100	100	100

* Tahmin

** Yatırım harcamaları şu bileşenlerden oluşmaktadır:

- 1) etüd proje giderleri
- 2) patent, know how vb.
- 3) arazi bedeli
- 4) arazinin düzenlenmesi ve hazırlık yapıları
- 5) inşaat işleri toplamı
- 6) ulaştırma yatırımları
- 7) ana fabrika makine ve teçhizat
- 8) yardımcı işletme makine ve teçhizat
- 9) makine ve teçhizat top. taşıma gideri
- 10) ithalat ve gümrükleme giderleri
- 11) sosyal tesisler
- 12) taşıt araçları
- 13) montaj giderleri
- 14) işletmeye alma giderleri
- 15) genel giderler
- 16) beklenmeyen giderler
- 17) yatırım dönemi faizleri
- 18) işletme sermayesi

*** Mal ve hizmet alımları diğer cari kaleminin şu bileşenlerinden oluşmaktadır:

- 1) hizmet
- 2) tüketim malları ve malzeme
- 3) demirbaş, makine teçhizat
- 4) yapı tesis büyük onarım alımı

KAYNAK: DPT Yıllık Programlar, DPT Temel Ekonomik Göstergeler ve Uğur Emek'in hesaplamaları.